

nezaobilazno ime
savremene svetske
književnosti

Daniel Kelman

Slava

dereta

Danijel Kelman

SLAVA

Preveo s nemačkog
Slobodan Đorđević

Beograd

2011

DERETA

© 2009 by Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg
Ovog izdanja dela i prevoda Grafički atelje DERETA

Naslov originala

RUHM

Ein Roman in neun Geschichten

by Daniel Kelmann

Sadržaj

[Glasovi](#)

[U opasnosti](#)

[Rozalija odlazi da umre](#)

[Izlaz](#)

[Istok](#)

[Odgovor igumaniji](#)

[Prilog_\(doprinos\)_raspravi](#)

[Kako sam lagao i umro](#)

[U opasnosti](#)

Glasovi

Zvono se oglasilo pre nego što je Ebling stigao do kuće. Godinama je odbijao da kupi mobilni telefon, jer je po zanimanju bio tehničar i nije imao poverenja u tu spravu. Kako to nikome ne smeta da jedan tako agresivan izvor zračenja drži pored glave? Ali Ebling je imao ženu, dvoje dece i mnogo prijatelja, pa se stalno neko od njih žalio kako teško s njim stupa u kontakt. I tako je konačno popustio, kupio aparat i aktivirao ga odmah u radnji, pred prodavcem. I protiv svoje volje bio je impresioniran: telefon je naprosto savršeno izgledao, lepo oblikovan, blistav i elegantan. A onda je iznenada zazvonio. Ebling se javio neodlučno i zazirući.

Neka žena je zahtevala da razgovara sa izvesnim Rafom. Ralfom ili Raufom. Nije uspeo da razume ime.

Greška, odgovorio je, pogrešan broj. Ona se izvinila i prekinula vezu.

Uveče je stigao još jedan poziv. „Ralfe“, začuo se promukli muški glas. „Kako je, šta se dešava s tobom, stari mangupe?“

„Pogrešan broj!“ Ebling se uspravio u krevetu. već je prošlo deset sati i supruga mu je uputila prekoran pogled.

Nepoznati se izvinio, a Ebling je isključio telefon.

Sledećeg jutra na displeju su ga čekale tri poruke. Preslušao ih je u tramvaju na putu do posla. Neka žena je kikoćući se molila da je pozove. Muški glas je skoro urlao i zahtevao da odmah dođe, jer ne žele više da ga čekaju: u pozadini se čulo zveckanje čaša i muzika. A onda ponovo ženski glas: „Ralfe, pa gde si ti?“

Ebling je uzdahnuo i pozvao servisnu službu.

Čudno, rekla je službenica sa dosadom u glasu. Nemoguće je da se tako nešto dogodi. Niko ne dobija broj koji neko već poseduje. To je višestruko obezbeđeno.

„Ali ipak se dogodilo!“, protestovao je.

Ne, odgovorila je službenica. Tako nešto nije moguće.

„I šta ćete sada da uradite?“

Ona o tome ne zna ništa, odgovorila je. I da tako nešto, naime, nije nikako moguće.

Ebling je otvorio usta da nešto kaže, ali ih je odmah zatim zatvorio. Znao je da bi neko drugi na njegovom mestu bio veoma ljut – ali to nije ležalo u njegovoj prirodi, nije za to imao dara. Pritisnuo je dugme i prekinuo vezu.

Sekundu kasnije, ponovo je zazvonilo. „Ralfe?“, pitao je muškarac.

„Ne.“

„Šta, kako?“

„Ovaj broj je... Vi ste pogrešili... Pogrešan broj.“

„Ali to je Ralfov broj telefona!“

Ebling je strpao telefon u unutrašnji džep jakne. Tramvaj je opet bio toliko pun da skoro nije moglo normalno da se stoji. S jedne strane ga je pritiskala debela žena, a s druge je u njega zurio brkati čovek kao u zakletog neprijatelja. Postojalo je mnogo toga što Ebling u svom životu nije voleo. Smetalo mu je što je njegova žena toliko rasejana, što čita tako glupe knjige i što žaljenja dostojno loše kuva. Smetalo mu je i što nema inteligentnog sina i što mu je rođena ćerka toliko strana. Uznemiravalo ga je i to što kroz tanke zidove stana svake noći sluša komšijino hrkanje. Ali posebno mu je smetala vožnja tramvajem u satima najvećeg opterećenja. Uvek prepuno, uvek stešnjen među ljudima i uvek je neprijatno mirisalo.

Svoj posao je voleo. On i nekoliko kolega sedeli su ispod lampi koje su odavale vrlo jaku svetlost i ispitivali neispravne kompjutere koje su im slali trgovci sa svih strana sveta. Znao je koliko su krhke te pločice koje mogu da razmišljaju, koliko su komplikovane i zagonetne. Niko ih još nije potpuno upoznao: niko nije potpuno tačno mogao da kaže zašto tako odjednom otkazuju poslušnost ili počnu da rade čudne stvari. Uzroke tome već odavno više niko nije tražio. Jednostavno, delovi su se samo menjali sve dotle dok ceo kompjuter ne bi ponovo proradio. Često je razmišljao o tome koliko stvari na ovom svetu zavisi od ovakvih naprava, za koje je on znao da je izuzetak i pravo čudo ako urade tačno ono što se od njih traži. Uveče, u polusnu, ova pretpostavka i pomisao na avione, elektronski upravljano oružje, računare u bankama i slično, toliko bi ga uznemirile da je srce počinjalo ubrzano da mu lupa. Onda bi ga Elke ljutito pitala zašto ne leži mirno i izjavila kako ima utisak kao da deli krevet sa mešalicom za beton. On bi se izvinio i setio se svoje majke, koja mu je već odavno rekla da je preterano osetljiv.

Kada je izašao iz tramvaja, telefon je zazvonio. Bila je to Elke, koja mu je kazala da usput kada se bude vraćao kući, kupi krastavce. U supermarketu u njihovoj ulici su posebno jeftini.

Ebling obeća da će to obaviti i brzo se oprostiti od Elke. Telefon je ponovo zazvonio. Ženski glas ga je pitao da li je dobro razmislio, jer takvu kao što je ona čovek odbacuje samo ako je idiot. Ili on na to gleda drugačije?

Ne, rekao je bez razmišljanja, i on to tako vidi.

„Ralfe!“ Žena se nasmejala.

Eblingovo srce je počelo brže da kuca, grlo mu se osušilo. Prekinuo je vezu.

Na putu do posla bio je pometen i nervozan. Očigledno je da prvobitni vlasnik telefonskog broja ima glas veoma sličan njegovom. Ponovo je pozvao službu za reklamacije.

Ne, odlučno mu je odgovorio ovoga puta drugi ženski glas, jednostavno je nemoguće da vam je dodeljen telefonski broj nekog drugog korisnika. Osim toga, svaki broj se posebno plaća.

„Ali ovaj broj ipak pripada nekom drugom!“

To je nemoguće, odgovorila je. višestruko je...

„Obezbeđeno, to znam! Ali ja neprestano dobijam pozive za... Znae, ja sam tehničar. I znam da vam se stalno javljaju ljudi koji o takvim stvarima nemaju pojma. Ali ja sam od struke. Znam kako... “

Ona ne može tim povodom ništa da učini, odgovorila je, ali će njegov problem da prosledi dalje.

„A onda? Šta će se onda preduzeti?“

Tada će, rekla je, tada će se videti šta treba nadalje preduzeti. Ali ona nije nadležna za to, i o takvim stvarima ništa ne zna.

Tog prepodneva Ebling nije mogao da se koncentriše na posao. Ruke su mu drhtale, a na pauzi za ručak nije osećao glad iako su nudili bečku šniclu. U kantini se nije tako često služila bečka šnicla, i u normalnim okolnostima danima unapred bi se radovao. Ovoga puta vratio je poslužavnik sa skoro netaknutom šniclom, otišao u miran ugao sale za ručavanje i uključio telefon.

Tri poruke. Njegova ćerka, koja hoće da je on sačeka posle časova baleta. To ga je prilično iznenadilo. Nije imao pojma da ona ide u baletsku školu. Neki čovek je molio da ga pozove. U njegovoj poruci ništa nije odavalo na koga se odnosi, kome je upućena. Njemu ili

onom drugom. A onda jedna žena, koja ga je pitala zašto se tako retko pojavljuje u društvu. Njen glas je bio dubok, prijatan i sličan mački koja prede. Do sada je nije čuo. Upravo kada je hteo da ga isključi, telefon je zazvonio. Broj koji se pokazao na ekranu počinjao je znakom plus i brojem dvadeset dva. Ebling nije znao o kojoj zemlji se radi. U inostranstvu nije poznao skoro nikoga, osim svoje rođake u Švedskoj i jedne stare debele žene u Mineapolisu, koja im je svakog Božića slala sliku na kojoj sa izveštačenim osmehom na licu drži podignutu čašu. Za voljene Eblingove pisalo je na zadnjoj strani. Ni Elke nije znala ko je u stvari s njom u srodstvu. Prihvatio je vezu.

„Hoćemo li se videti sledećeg meseca?“, pitao je muški glas. „Valjda ćeš prisustvovati festivalu u Lokarnu? To ne može da prođe bez tebe, ni u kom slučaju, zar ne, Ralfe?“

„Sigurno, i rado ću doći“, odgovorio je Ebling.

„A onaj Loman! Tako nešto je i moglo da se očekuje. Jesi li razgovarao sa ljudima iz Degetela?“

„Ne, nisam još.“

„Vreme je za to. Lokarno može mnogo da nam pomogne, kao Venecija pre tri godine.“ Čovek se nasmejao. „A inače? Klara?“

„Da, da“, rekao je Ebling.

„Ti si stara baraba“, rekao je muškarac. „To je prosto neverovatno.“

„I ja tako mislim“, odgovorio je Ebling.

„Jesi li nazebao? Zvučiš mi nekako smešno.“

„Sada moram. nešto da obavim. Pozvaću te kasnije.“

„U redu je. Nikada se nećeš promeniti, zar ne?“

Muškarac je prekinuo vezu. Ebling se naslonio na zid i protrljao čelo. Potrajalo je nekoliko trenutaka dok se nije povratio. U kantini je, i kolege oko njega jedu bečke šnicle. Pored njega sa poslužavnikom u ruci upravo prolazi Rogler, jedan od saradnika. „Zdravo, Eblinge“, obratio mu se Rogler. „Sve u redu?“ „Da, naravno.“ Ebling je isključio telefon.

Čitavo popodne nije mogao da se koncentriše na posao. Pitanje koji deo kompjutera je u kvaru i kako će da otkrije grešku koju je trgovac sa tako skrivenim značenjem opisao – mušterija rekla, reset taster pritisnut, displej kratko isključen, ali onda pokazuje nule,

danas ga jednostavno nije interesovalo. Osećao se baš kao onaj koji ima nešto čemu se veoma raduje.

Dok se tramvajem vraćao kući, telefon je bio isključen, isključen je bio i dok je kupovao krastavce, a dok je obedovao sa Elke i oba deteta, koja su se jedno za drugim naknadno priključila stolu, telefon je mirovao u njegovom džepu. Ali nije mogao da prestane da misli na njega.

Posle obeda se spustio u podrum. Mirisalo je na memlu. U jednom uglu su bili poređani pivski sanduci, a u drugom su se nalazili provizorno sklepani delovi IKEA-ormana. Ebling je uključio telefon. Imao je dve glasovne poruke. Upravo kada je hteo da ih presluša, telefon u njegovoj ruci je počeo da vibrira. Neko ga je zvao.

„Da?“

„Ralfe.“

„Da?“

„Šta je sada?“ Smejala se. „Igraš se sa mnom?“

„Ne bih to nikada uradio.“

„Šteta!“

Ruke su počele da mu se tresu. „U pravu si. U stvari ja ću... rado sa tobom...“

„Da?“

„... da igram.“

„Kada?“

Ebling je počeo da se osvrće oko sebe. Ovaj podrum je poznavao kao nijedno drugo mesto na ovom svetu. Svaku stvar u njemu je lično postavio. „Sutra. Reci kada i gde. I ja ću doći.“

„Misliš li to ozbiljno?“

„Moraš sama da otkriješ.“

Čuo je njeno duboko disanje. „U Pantagruelu. U devet. Ti rezerviši.“

„Hoću. Rezervisaću.“

„Znaš, to baš i nije razumno?“

„Koga to interesuje.“

Ona se nasmejala, a zatim prekinula vezu.

Te noći se prvi put posle dužeg vremena ponovo približio svojoj ženi kao muškarac. Elke je najpre bila zgranuta, onda ga je pitala šta se to sa njim događa i da li je možda pijan, a onda je popustila. Nije dugo trajalo. Ali, dok ju je još osećao ispod sebe, činilo mu se kao da

rade nešto neprikladno. Njene ruke su ga udarale po ramenima: nije mogla da dođe do vazduha. Izvinio se, ali je trajalo još par minuta pre nego što ju je pustio i okrenuo se na stranu. Elke je upalila svetlo, pogledala ga sa puno prekora i otišla u kupatilo.

Naravno, u Pantagruel nije otišao. Telefon je bio celog dana isključen, a u devet sati uveče sedeo je sa sinom ispred televizora i gledao fudbalsku utakmicu druge lige. Osetio je nekakvo čudno električno peckanje i činilo mu se kao da njegov dvojnik, njegov zastupnik u drugom univerzumu upravo ulazi u elegantan i skup restoran, susreće se sa visokom, vitkom i lepom ženom koja sa mnogo pažnje prati njegove reči, koja se smeje kada on nešto duhovito kaže i čija ruka s vremena na vreme kao slučajno dotakne njegovu.

U poluvremenu je sišao u podrum i odmah uključio telefon. Nije bilo nijedne poruke. Čekao je. Niko nije zvao. Posle pola sata je ponovo isključio telefon i otišao u krevet. Više nije mogao da se pretvara da ga fudbalska utakmica interesuje.

Dugo nije mogao da zaspi, pa je kratko pre ponoći ustao iz kreveta i bosonog u potkošulji ponovo sišao u podrum. Odmah je uključio telefon. Imao je četiri poruke. Pre nego što je uspeo da ih presluša, dobio je poziv.

„Ralfe“, rekao je muški glas. „Izvini što zovem ovako kasno... Ali, važno je! Lasman insistira da se prekosutra vidite. Čitav projekat se klima! Prisustvovaće i Morgenhajm. Jasno ti je šta je sve u igri!“

„Meni je svejedno“, odgovorio je Ebling.

„Jesi li ti normalan?“

„To ćemo tek da vidimo.“

„Ti si stvarno poludeo!“

„Morgenhajm blefira“, rekao je Ebling.

„Ali moram da priznam da si hrabar.“

„Da, to je tačno“, odgovorio je Ebling.

Kada je hteo u drugom pokušaju da presluša poruke, telefon je opet zazvonio.

„To nije trebalo da uradiš!“ Njen glas je zvučao promuklo i prigušeno.

„Kada bi samo znala“, rekao je Ebling. „Imao sam užasan dan.“

„Ne laži.“

„Zašto bih te lagao?“

„To je ipak bilo zbog nje! Ponovo se... nešto dešava... među vama?“
Ebling je ćutao.

„Bar mi to priznaj.“

„Ne budi šašava!“ Pitao se na koju od žena čiji je glas poznavao, misli. Rado bi želeo da je malo više upoznat sa Ralfovim životom; konačno, jednim malim delom je sada to bio i njegov život. Šta Ralf radi, od čega živi? Zašto neki dobijaju sve, a drugi tako malo; nekima uspeva tako mnogo toga, a nekima ništa, a to nema nikakve veze s vrednostima ili zaslugama.

„Izvini“, rekla je tiho. „Ali često je... tako teško s tobom.“

„Da, to znam.“

„Ali upravo zato ti... nisi kao svi drugi.“

„Rado bih bio kao svi drugi“, rekao je Ebling. „Ali nikada nisam znao kako se to radi.“

„Dakle, onda sutra?“

„Sutra“, odgovorio je Ebling.

„Ako opet ne dođeš, onda je sve gotovo.“

Dok se tiho peo stepenicama, Ebling je razmišljao o tome da li taj Ralf stvarno postoji. Iznenada mu se činilo neverovatnim da Ralf tamo napolju egzistira, obavlja svoje poslove, a o njemu ne zna ništa. Možda je Ralfov život još odavno bio određen za njega i možda je samo slučaj zamenio njihove sudbine.

Telefon je ponovo zazvonio. Ebling je preuzeo vezu, saslušao par rečenica i uzviknuo: „Otkazi!“

„Molim?“, pitao je zaprepašćen ženski glas. „On je posebno i samo zbog toga doputovao. Toliko dugo smo pripremali ovaj sastanak da bi sada...“

„Ja ne zavisim od njega.“ O čemu li se tu samo radi? Šta bi sve dao da to sazna.

„Ipak zavisiš od njega!“

„To će se tek pokazati.“ Obuzelo ga je stanje zadovoljstva samim sobom kakvo još nikada nije osetio.

„Ako ti tako misliš.“

„Naravno da tako mislim.“

Ebling se trudio da se odupre pokušaju da se raspituje o čemu se radi. Zaključio je da može da kaže šta god hoće sve dok ne počne

da postavlja pitanja. Ljudi odmah postanu sumnjičavi kada on nešto želi da sazna. Juče mu je jedna žena, čiji mu se promukao glas posebno sviđao, odmah rekla da on nije Ralf – i to samo zato što je pokušao da se raspita gde su zapravo bili u Andaluziji onoga leta tri godine ranije. Zbog toga nije mogao ništa više da sazna o tom čoveku. Jadanput je zastao pred reklamom za novi film Ralfa Tanera i za nekoliko zanosno uzbudljivih trenutaka je pretpostavio da verovatno ima telefonski broj slavnog glumca i da su ljudi sa kojima čitave nedelje razgovara njegovi prijatelji, saradnici i ljubavnice. Vrlo je moguće da su Tanerov i njegov glas veoma slični. A onda je odmahnuo glavom i sa kiselim osmehom produžio dalje. Osim toga, razmišljao je, ovo ne može još dugo da traje. Nije imao nikakvih iluzija, pre ili kasnije greška će biti ispravljena, i njegov telefon će zanemati.

„Ah, to si ti. Nisam mogao da dođem u Pantagruel. Ona je ponovo tu.“

„Kaća? Hoćeš da mi kažeš... ti si ponovo sa Kaćom?“

Ebling je klimnuo glavom i zapisao ime na listu papira. Naslućivao je da se žena s kojom razgovara zove Karla, ali nije imao dovoljno indicija da odluči da je zove po imenu. Nažalost, niko više preko telefona nije izgovarao sopstveno ime. Broj se pokazivao na ekranu, ali je svako polazio od toga da onaj drugi, pre nego što uspostavi vezu, već zna ko ga poziva.

„To ne mogu da ti oprostim.“

„Žao mi je.“

„Glupost, nije ti žao!“

„Ipak jeste.“ Ebling se nasmejao i naslonio na stranicu IKEA-ormana. „A možda i nije. Kaća izgleda zadivljujuće.“ Ona je vriskala neko vreme, proklinjala, pretila i na kraju plakala. Ali kako je konačno za ovaj kaos kriv Ralf, Ebling nije osećao nikakvu grižu savesti. Slušao ju je uzbuđen, a srce mu je snažno lupalo. Nikada do sada nije bio toliko blizu duši jedne uzrujane i povređene žene.

„Hajde saberi se!“, rekao je oštro. „I sama tačno znaš da to ne bi nikada uspelo.“

Kada je prekinula vezu, još neko vreme je stajao s blagim osećajem zanosa i u tišini pažljivo osluškivao kao da negde još uvek može da čuje Karlina jecanje.

Kada se u kuhinji susreo sa Elke, začuđeno je zastao. Na trenutak mu se učinilo da ona potiče iz nekog drugog postojanja, ili iz samog sna koji sa stvarnim životom nema nikakve veze. I te noći ju je ponovo privukao sebi kao muškarac, a ona je opet oprezno popustila. Dok ju je imao pod sobom, zamišljao je od strasti bespomoćnu i njemu potpuno prepuštenu Karlu.

Sledećeg dana je bio sam kod kuće i prvi put je on pozvao jedan od brojeva s kojima je do tada razgovarao.

„Ja sam. Hoću samo da pitam da li je sve u redu.“

„Ko je to?“, upitao je muški glas.

„Ralf!“

„Koji Ralf?“

Ebling je brzo prekinuo vezu, a onda pokušao s drugim brojem. „Ralf, oh moj bože! Juče sam probao da te... Ja sam... Ja...“

„Polako“, rekao je Ebling vidno razočaran što se nije javio ženski glas. „O čemu se radi?“

„Ja ovako ne mogu dalje.“

„Pa onda prekini.“

„Ali ne vidim nikakav izlaz.“

„Nekakav uvek postoji.“ Ebling je počeo da zeva.

„Ralf, da možda nećeš da mi kažeš, da bih... konačno morao da snosim posledice? Da moram da idem do kraja?“

Ebling je menjao televizijske kanale. Nije imao sreće, na većini se čula samo narodna muzika, na jednom je neki stolar obrađivao drvene ploče, na ostalima reprize serija iz osamdesetih: beda televizijskog programa ranog popodneva. Ali zašto on to uopšte gleda, kako to da je kod kuće a ne na poslu? Nije mogao da objasni. Moguće da je jednostavno zaboravio da ode u firmu. „Progutaću čitavu kutiju!“

„Dobro, progutaj.“ Ebling je dohvatio knjigu koja je ležala na stolu. Sopstveni put do samoga sebe od Miguela Auristosa Blankosa. Na omotu slika Sunca. Tu knjigu čita Elke. Vrhovima prstiju odbacio ju je na stranu.

„Tebi sve ide od ruke. Ti dobijaš sve. Nemaš pojma šta znači biti uvek drugi. Uvek jedan od mnogih, uvek poslednji izabran. Ti to ne poznaješ!“

„Da, to je tačno.“

„Ja ću to stvarno učiniti!“

Ebling je isključio telefon. Nije želeo da ga ta čemerna duša više zove.

Te noći je sanjao zečeve. Bili su veliki i nisu bili lepi. Dolazili su iz šumskog šipražja i pre izgledali kao kakva musava i dronjava bića nego kao prijatna stvorenja iz crtanih filmova. Gledali su ga užarenim očima. A iza njega u čestaru nešto je praskalo. Pokušao je da se pokrene, ali je neko sputavao njegove pokrete. Stvarnost mu je prekinula san i čuo je Elke kako kaže da to ne može da se izdrži, i pita se kako je samo moguće da neko tako glasno diše, i kako konačno želi da ima svoju spavaću sobu.

Od sledećeg jutra, telefon je bio nem. Ebling je čekao i osluškivao, ali se on nije oglašavao. Kada je konačno negde iza podneva zazvonio, Ebling je na svoju žalost čuo samo svog šefa, koji je želeo da zna zašto nije došao na posao poslednja dva dana, kako mu je i šta je s njegovim lekarskim uverenjem o bolovanju, da se nije možda negde izgubilo. Ebling se izvinio, zakašljao da potvrdi bolest, a kada je šef rekao da se ne ljuti, da to može svakome da se dogodi, da je on dragoceni saradnik i da firma zna koliko vredi, Eblingu su od besa potekle suze.

Sledećeg dana sabotirao je na tri kompjutera i postavio jedan hard-disk tako da se tačno jedan mesec kasnije izbrišu svi podaci. Telefon je i dalje ćutao.

Nekoliko puta je bio blizu odluke da pozove neki od brojeva sa kojima je kontaktirao. Držao je palac na tasteru za poziv i razmišljao kako ga samo trenutak deli od toga da ponovo čuje neki od onih glasova. Da je imao više hrabrosti, to bi i uradio, pritisnuo bi taster. Nekoga bi stavio na muke, ili bi potražio Karlu.

Barem je za ručak ponuđena bečka šnicla, drugi put za osam dana – retko srećan slučaj. Preko puta Eblinga je sedeo Rogler. „To je novi E14“, rekao je punih usta. „Sa njim možeš da se izbezumiš. Kod njega baš ništa ne funkcioniše. Ko njega kupi, sam je kriv.“

Ebling je potvrdio klimnuvši glavom.

„Ali šta da se radi?“, nastavio je Rogler. „Nov je. I ja ću jedan takav da kupim. Nema ničeg boljeg.“

„U pravu si“, rekao je Ebling. „Nema ničeg boljeg.“

„Hej“, doviknu mu Rogler. „Prestani da buljiš u taj telefon.“ Ebling se trgao i strpao ga u džep.

„Dokoro nisi uopšte želeo da ga imaš, a sada ne mrdaš nigde bez njega. Opusti se malo, ništa nije tako hitno.“ Rogler je zastao na trenutak, štucnuo, a onda stavio parče šnicle u usta. „Nemoj pogrešno da me razumeš. Ali ko će tebe da zove?“

U opasnosti

Roman bez glavne ličnosti! Razumeš li? Sastav, konstrukcija, veze, ali nema učesnika, nema junaka koji se kroz sve to provlači.“ „Zanimljivo“, rekla je Elizabeta umorno. Pogledao je na sat. „Zašto opet kasnimo? I juče je bilo tako, šta to rade, zašto se to stalno ponavlja?“

„Eto, događa se.“

„Jesi li videla, onaj čovek preko puta izgleda kao pas na dve noge! Kako dolazi do zakašnjenja, zašto ne može jednom, samo kao pokušaj, jednostavno tako, zašto ne može samo jednom tačno na vreme da se poleti?“ Uzdahnula je. U velikoj hali čekalo je oko dve stotine ljudi. Mnogi su spavali, neki su čitali loše odštampane novine. Sa zida se cerio portret bradatog političara ispod šarene zastave. U jednom kiosku su bili poređani ilustrovani časopisi, krimi-romani, knjige o samopomoći od Miguela Auristosa Blankosa i cigarete.

„Veruješ li da su ove mašine sigurne? Mislim, to su ipak stari avioni, koje im je Evropa prodala. Kod nas oni ne bi smeli da uzlete, to nije nikakva tajna, ili?...“

„Ne.“

„Molim?“

„Nije nikakva tajna.“

Leo se češkao po čelu. Stalno se nakašljavao, otvarao i zatvarao usta i šmrkao. A onda ju je pogledao vodnjikavim očima. „Je li to bila šala?“

Ona nije ništa odgovorila.

„To su morali prethodno da mi kažu, nisu smeli tek tako da me pozovu. Mislim, postoji neki red? Nisu smeli da me pozovu ako nije sve sigurno! Jesi li videla onu ženu ispred, koja upravo nešto piše. A zašto? Šta to piše? Ali reci mi, ipak si se našalila, ovi avioni ne predstavljaju stvarno opasnost, ili?!...“

„Ne, ne“, odgovorila je. „Ne plaši se.“

„Sada mi to kažeš samo da bi me umirila!“

Zatvorila je oči.

„Znao sam. Jasno mi je. Pogledaj tamo preko. Prava stvar bi bila da pripadamo onoj grupi tamo i da pre poletanja zaborave na nas. Ko zna šta iz ovoga može da se izrodi!“

„Ah, šta može da se dogodi? Poletećemo sledećim avionom.“

„Ako takav postoji!“

Elizabeta je ćutala. Rado bi zaspala, ali još je rano, i znala je da će se on opustiti tek kada budu sleteli. Tokom celog leta moraće da mu objašnjava da nisu ni u kakvoj opasnosti i da ne mora da strahuje da će se avion srušiti. Zatim će morati da se pobrine za prtljag, a i u hotelu će sva briga biti na njoj. Moraće da razgovara sa recepcijom i da se pobrine da sobni servis obezbedi sve što Leo sa svojim navikama iz detinjstva smatra podnošljivim za jelo. A u kasno popodne da pripremi sve da Leo bude potpuno spreman kada dođu da ga odvedu da održi predavanje.

„Mislim da se uskoro ukrcavamo“, uzviknuo je.

Tamo ispred izlaza neka mlada žena u uniformi je nešto govorila. Ljudi su ustajali, uzimali svoj prtljag i okupljali se oko nje.

„Ovo će još potrajati“, rekla je Elizabeta.

„Propustićemo let!“

„Tek je počela, trajaće to još pola sata.“

„Odleteće bez nas!“

„A zašto bi...“

Ali on je već ustao i krenuo. Ona je prekrstila ruke na grudima i gledala kako se njegova tanka figura lagano pomiče napred. Konačno je ušao u red, pokazao svoju kartu i nestao u hodniku koji vodi ka avionu. Ona je čekala. Petnaest, dvadeset, trideset minuta je prošlo, a putnika je još bilo u redu. Kada više nikoga nije bilo kraj ulaza, prišla je i par sekundi kasnije bila u avionu. Provukla se između sedišta i sela pored Lea.

„Ne smeš to da mi radiš! Pomislio sam da nećeš doći. Već sam razmišljao kako da prekinem poletanje, ali me ovde niko ne razume, nikome ne mogu ništa da objasnim.“

Ona se izvinila.

„Ali stvarno, sve je već dovoljno napeto, ne mogu još i... Jesi li videla ono dvoje dece napred, tako su tajanstvena. Posebno devojčica. Zelene oči! I lete potpuno sami, bez roditelja.“

„Ostavlja utisak“, rekla je.

On je pogledao i dugo nije skidao pogled sa nje. „Ponašam se užasno“, konačno je izgovorio. „Zar ne?...“

„Moglo bi se reći.“

On je klimao glavom.

„Razumeću ako želiš da se vratiš kući. Naravno, onda ću se i ja vratiti. Ovo ne bih mogao da izdržim bez tebe. Sve je i onako bila greška, nikako nisam smeo na ovo da pristanem, kako je to bilo blesavo. Hoćeš li da se vratimo kući? Odmah?“

„Molim te. Budi miran samo petnaest minuta.“

On je ućutao. I stvarno mu je uspeo da sledećih deset minuta dok je avion rulao po pisti i uzletao, ne progovori ni jednu jedinu reč.

Upoznali su se šest nedelja ranije na jednoj izuzetno dosadnoj zabavi i tek pošto je izvesno vreme provela s njim u razgovoru, Elizabeti je postalo jasno da je taj čudan ali pametan čovek koji je neprestano gnječio prste i upirao pogled u plafon, niko drugi nego Leo Rihter, autor briljantnih i zamršenih priča punih neočekivanih obrta. Ona je pre kratkog vremena pročitala njegove priče o doktorki Lari Gaspard i, naravno, još ranije je znala za njegovu najpoznatiju priču o staroj gospođi i njenom putovanju u Švajcarsku u centar za pomoć pri umiranju. Sledećeg dana su se ponovo videli, a večer nakon toga već je bila u njegovom šturo nameštenom stanu. Na njeno veliko iznenađenje, Leo je u krevetu ispoljio osobine za koje ona nije bila spremna. Zabola mu je nokte u leđa, sklopila oči i ugrizla ga za rame. Kada se posle nekoliko sati koji su joj iscrpeli snagu u rano jutro vozila ka svojoj kući, znala je da želi ponovo da ga vidi i da u njenom životu ima mesta i za njega.

U sledećem periodu upoznala je sve njegove dobre i loše osobine: njegove napade straha i brige, euforiju koja bi ga obuzela bez razloga, sve faze koncentracije u kojima se činilo da je i sam nestao i u kojima bi je kada bi ga oslovila pogledao kao da ništa ne razume.

A on je s druge strane bio fasciniran njenim pozivom i njenom ulogom u Lekarima bez granica – da li je stvarno skakala padobranom, pravim padobranom? I baš pravo u ratno područje?

Kada se o tome razgovaralo, uvek bi promenila temu. Znala je da radoznalost pripada njegovom biću i poslu, ali o nekim stvarima nije želela da priča. Ko to nije sam doživeo kao fraza mu se čini rečenica: „Reči nisu dovoljne da bi se opisalo ono što se dogodilo.“

Kako se oseća neko ko je kroz vrela i od bombi bleštava polja vukao ranjenog čoveka, onda mu sa nedovoljno anestezije amputirao noge i na kraju ga izgubio na samo nekoliko metara od helikoptera koji ih je čekao? U povratnom letu čovek primeti da gubi sećanje na delove događaja prethodnih dana, da ima mnogo praznih mesta, i kao da događaji koji su strašni, drastični i njemu strani ne pripadaju stvarnosti, pa ih sećanje odbacuje. Kako bi ona to mogla da opiše? Ko ništa od toga nije doživeo, rekao je neki stari lekar nekoliko godina ranije, taj rado priča, ali onaj koji je mnogo doživeo odjednom nema šta da priповeda. Znala je da Leo ponešto nagađa. Imala je isti poziv kao i njegova junakinja Lara Gaspard, imala je isto toliko godina, i ako se tačno seća njenog oskudnog spoljašnjeg opisa, čak je i izgledala kao ona. Verovatno ga zato i interesuje toliko. Često je primećivala kako je prati njegov skoro istraživački pogled, a pri tome mu se usne pokreću kao da pravi zabeleške u sebi.

Nekoliko nedelja pre puta, držao je na Akademiji u Majncu predavanje o tome kako kultura doduše odumire, ali da ne treba žaliti, i da će ljudski rod napredovati i bez balasta znanja i tradicije. Za večna vremena nastupiće doba slika, ritmičke vreve i mistične polutame – religiozni ideal. Objektivnost će se izražavati putem moći tehnike. Niko nije tačno znao da li on to ozbiljno misli ili je ironičan, da li je nihilista ili konzervativac. I upravo zbog toga govor je odštampan, počele su sve vrste rasprava i replika, a nemački instituti za kulturu sa svih strana sveta pozivali su ga da drži predavanja. U trenutku dobrog raspoloženja dogovorio je kružno putovanje sa predavanjima kroz srednju Ameriku. Kada je pozvao Elizabetu da putuje s njim, na obostrano iznenadenje pristala je bez ikakvog razmišljanja.

Kratko pre sletanja Leo je pao u nemiran san. Elizabeta se zgražala onoga što će se uskoro dešavati. Na njihovoj prethodnoj etapi, Leo se već na aerodromu prema upravnicu Instituta za kulturu, obučenju u vunenu jaknu, postavio kvalifikovano, ukočeno i odvratno. Čuteći i stegnutih vilica sedeo je u automobilu pored Elizabete i čak je uhvatio za ruku kada ih je zaustavila policijska kontrola. Naravno, ništa se nije dogodilo, i policajac ih je odmah propustio, ali kada su stigli u hotel, postao je histeričan, zgranut i kupao se u znoju. Celog popodneva je ostao zatvoren u njihovom apartmanu pre nego što je

uveče pred dvadeset i sedam Nemaca u slabo osvetljenoj sali održao predavanje. Nakon toga, upravnica je insistirala da ih odveze u jedinu piceriju u gradu, gde je pitala Lea odakle mu ideje za priče i da li piše ujutru ili po podne. Posle toga je do pola noći jadikovao, šetao tamo-amo po sobi, proklinjao sudbinu, dok se konačno više iz očaja nego iz strasti, isprepletanih tela nisu bacili na krevet. U pet sati ujutru njen telefon je zazvonio. Obavestili su je da su u Africi oteta tri njena najbliža saradnika.

„Jesi li videla?“ Leo je bio budan. Dodirnuo joj je rame, a onda kroz prozor aviona pokazao napolje. „Kao neka velika maketa ili ploča sa stotinama sijalica. Možda uopšte ne letimo, možda uopšte nismo ovde. Sve je podvala. Inače, šta ćemo ako niko ne dođe po nas? Imam takav osećaj, a poznato je da se retko prevarim. Već ćeš videti.“ Dama iz kulturnog centra koja ih je čekala nosila je vunenu jaknu i imala isturene zube. Odmah je upitala Lea gde pronalazi ideje. Elizabeta je na svom mobilnom telefonu slušala vesti. Osećala se paralisana od straha.

Seli su u automobil i kroz blede prepodnevo svetlo pored njih su promicale male kockaste kuće glavnog grada, natpisi nad radnjama, ispod njih žene sa korpama za povrće, a na nebu žućkasti dim iz fabrika u daljini.

Iz hotela je pozvala svoju centralu u Ženevi. Stanje je nepredvidivo, rekao joj je kolega Moric, koji je još uvek bdeo za pisacim stolom iako je kod njega već prošla ponoć. UN ne može da pomogne, očekuje se reagovanje vlasti. Kada je pre dve godine bila tamo, zar nije imala lične veze s jednim od državnih sekretara?

„Da.“ Glas joj je odjekivao među popločanim zidovima kupatila. „Sa jednim od najgorih.“

„Opak ili ne, kako sada stvari stoje, ti si nam jedina veza koju imamo.“

Vratila se u sobu, gde je Leo sedeo na krevetu i gledao je sa puno prekora. Ta gospođa Rapecilh! Njeni zubi! A večeras opet na binu, on ne može više da izdrži! Uključio je televizor. Videli su se vojnici kako marširaju, pa lik nekog političara i ponovo vojnici. Leo je odmahivao glavom i započeo da raspreda o metafizičkoj strahoti ovoga prizora: čovek se oseća kao utamničen, ovaj deo zemlje je posebno carstvo mraka, za koje čovek instinktivno sumnja da ikada

može da ga napusti. Čovek mora da bude poremećen da bi se slobodnom voljom stavio u takav položaj. „Pogledaj samo, oni ne marširaju ravnomerno, istim korakom, oni to ne mogu! Jesi li videla njene zube?“

„Čije zube?“

„Gospođe Rapecilh.“

Ona je ponovo otišla u kupatilo da telefonira. Leo nije smeo ništa da primeti, otmica je morala da ostane tajna. Ko zna da se neće o tome izblebetati. Pozvala je saradnika onog afričkog državnog sekretara koga je nekoliko godina ranije upoznala pod prilično neprijatnim okolnostima. Šest puta je pokušavala dok nije uspostavila vezu. Zvuk koji se čuo delovao joj je potpuno strano, a kvalitet zona je bio veoma loš. Videće šta tim povodom može da uradi, odgovorio joj je saradnik. Neizmerno se zahvalila, spustila slušalicu i morala da se bori protiv potrebe da se zgrči na podu kupatila. Stomak ju je boleo, a u glavi joj je tutnjalo i udaralo.

Kada se vratila u sobu, Leo je preko hotelskog telefona vikao na nekoga. „Ne može to tako, ne možete se prema meni tako ponašati! Ne!“ Onda je uz tresak spustio slušalicu okrenuo se prema njoj i trijumfalno joj rekao: „Robrih.“

Ona nije imala pojma ko je Robrih, ali iz načina na koji je izgovorio to ime mogla je da nasluti da je to važan čovek u literarnim krugovima.

„Radi se o nagradi. Obećali su je meni, skoro sigurno, a sada žele da mi je oduzmu samo zato što ne želim da mi je Eldrih uruči. Ali to ne može tako, to mogu da urade možda sa Renkeom ili sa Morsamom, ali ne sa... Pogledaj kakvo je nebo! Sunce se igra oblacima otpadnih gasova i čini ih lepim, a ne prljavim i ružnim. Kada je prigodno osvetljeno, sve izgleda lepo. Ma šta bilo, rekao sam mu da na to može da zaboravi. Ukoliko me sledeće godine želi u žiriju, onda ćemo igrati po mojim pravilima.“

Ona se spustila na krevet. Prethodne godine je sa Karlom, Henrijem i Paulom bila u Somaliji. Poslednjeg dana joj je Karl rekao da neće moći još dugo da izdrži, njegovi nervi to više ne mogu da podnesu, a i njegovoj duši više ne prija. Šta li sada rade njih trojica u nekoj mračnoj sobi van domašaja svega što je razumno na ovome svetu? Ležala je nepomično i neočekivano započela razgovor sa

četvoricom policajaca koji se na nekakav čudan način stapaju u jednu istu ličnost. Pri tome ona ne sme pogrešno da odgovori na pitanja koja se tiču detalja iz njenog detinjstva, jer kod svakog netačnog odgovora neko mora da umre. Nečija ruka joj se spustila na rame i ona se uz vrisak uspravila.

„Znao sam da noću imaš košmare. Ali sada već i po podne? Cvilela si kao malo dete.“

Odgovorila je da to nije primetila. Pažljivo ju je posmatrao, a ona je, da bi izbegla njegov pogled, otišla u kupatilo i stala pod tuš. Pustila je da joj topla voda teče preko glave i pokušavala da ne misli na Karla, Henrija i Paula. Ipak su to odrasli ljudi, koji su bili svesni opasnosti. Ljudi koji se dobro snalaze u životu i koji važe za... Da, to su ljudi koji mogu da brinu o sebi.

Gospođa Repencilh je došla da ih odveze do kulturnog centra. Za vreme vožnje pričala im je o slučajevima napada i uličnih krađa. Rekla je da je ovo veoma opasan grad. Vrlo uzbuđen, Leo je izvukao blok za beleške.

U kulturnom centru ga je čekalo trideset i dvoje ljudi. Leo je prišao pultu i kao i svaki put, odmah odbacio sve nevolje i potištenost. Stajao je uspravno, malo podignute glave, i govorio mudre stvari o kulturi i primitivizmu, gužvi, larmi, krvi i opasnostima – a Elizabeta je primetila da se ne drži rukopisa, inspirisali su ga poslednji dani i događaji. Improvizovao je, ali su mu sve rečenice bile na mestu i savršeno upotrebljene. Na licu mu se primećivala koncentracija energije i ništa drugo osim nje. Onda je njen telefon počeo da vibrira, i Elizabeta je žurno izašla u hodnik.

Njegova ekselencija, rekao je saradnik državnog sekretara, je prihvatila razgovor. Sa bližim okolnostima će biti sutra upoznata. Opet se ponizno zahvalila i pozvala Morica. On joj je rekao da se ministarstvo spoljnih poslova uključilo, ali u političare ne možeš da se pouzdaš. Prisutni zvaničnici Nemačke su takođe bez uticaja. Moramo se osloniti na sopstvene snage.

Kada se vratila u salu, Leo je upravo završio svoje izlaganje i ljudi su mu aplaudirali. Potpisivao se na desetine knjiga i tri puta odgovorio na pitanje kako pronalazi ideje za svoje priče. Odjednom je banula gospođa Repencilh, veoma nervozna, crvena u licu i spremna za polazak: „Generalni konzul čeka, prijem je već počeo.“

„Zašto to uvek pitaju?“, gundao je Leo u automobilu. „Gde pronalazim ideje za svoje priče? Kakvo je to pitanje, šta treba da se kaže?“

„Šta ti odgovoriš?“

„Kada za kupanje.“

„Šta?“

„Kažem im da do svih ideja dolazim u kupatilu. To ih zadovolji. I obraduje. Pogledaj tamo, preko puta, plakat sa likom Ralfa Tanera. Njega stvarno svuda ima, ne možeš ga izbeći ni na drugoj strani sveta. Jednom prilikom smo se upoznali. Neverovatna tip. Ali šta je ono tamo?“ Nagnuo se napred i dodirnuo gospođu Rapencilh po ramenu. „Šta je ono tamo, vidite li, ulična pljačka?“ Gospođa Rapencilh se okrenula, ali su mesto događaja i ljudsku vrevu već prošli. Vrlo je moguće, rekla je, to se ovde često događa. Leo je nešto zapisao u svoj blok za beleške.

Rezidencija se nalazila na bregu, visoko nad gradom koji je ispod nje svetleo drhtavim sjajem. Nebo je bilo crno, nisko i bez ijedne zvezde. Posluga u livrejama nosila je unaokolo male poslužavnike. U sali su stajali Nemci: uspravni i ozbiljni, sa čašama u rukama, kruti i napregnutih lica. Petoro ljudi je odmah opkolilo Lea, a ona je primetila da njegov pogled traži njen. Oči su mu sevale od besa. Izgledalo je da nekakva razorna snaga u talasima izvire iz njega, i to toliko jako da je svako od prisutnih morao da je primeti. „U kadi za kupanje“, upravo je rekao. „Sve ideje tamo dobijem. Uvek.“

Neki mršav čovek zaprečio joj je put, ispružio ruku i rekao: „Drago mi je, Fon Štukenbrok.“ Trebalo joj je par trenutaka da shvati da joj se čovek predstavio. Zatim je prišao drugi i rekao: „Drago mi je, Beker!“ „Sajfert“, rekao je treći. „Manesman. Ja vodim lokalnu filijalu Manesmana“ A onda joj je otežući ispričao kako je Leovu poslednju knjigu pročitao u vozu na putu do Dortmunda, interesantna, zar ne?

„Dabome“, odgovorila je i na njegovom licu tražila znak ironije, duhovitosti ili bilo čega drugog.

Štukenbrok je upitao gde njen suprug pronalazi ideje za svoje priče.

„Ko? Ah, vi mislite, ali to nije moj... U kupatilu, u kadi.“

„Oh!“, uzviknuo je Beker.

Sva trojica su se napeto nagnuli unapred.

„Svoje ideje“, rekla je Elizabeta, „uvek tamo pronalazi. U kadi.“

„Veoma zanimljivo i vredno pomena“, rekao je Sajfert.

„Prvi put ste u ovom gradu?“, pitao je Beker.

Ona je potvrdila klimanjem glavom.

Razgovor je zamro. Tri gospodina su ćuteći stajala oko nje: ukočeni, kao iznutra zavezani, kao zarobljeni u samima sebi, sudbinom prikovani za ovo ružno mesto, daleko od svojih takođe odvratnih kuća. Elizabeta je otvorila usta da nešto kaže, ali ih je odmah i zatvorila, jer joj ništa nije palo na pamet. Činilo joj se kao da se zabavlja i vodi konverzaciju sa veš-mašinom, hidrantom ili robotima sa kojima ne postoji zajednički jezik. A onda je zazvonio njen mobilni telefon. Po prvi put svih ovih dana, doživela je to kao olakšanje. S jednim gestom koji je predstavljao izvinjenje, žurno je izašla iz sale.

Bio je to samo novinar koji je nekako došao da njenog imena i želeo da zna da li je to sa otmicom tačno.

Nemam komentar, odgovorila mu je, ali ako sačeka do sutra, možda se i dokopa nekakve priče. Nezadovoljan, pitao je da li je to sve i zar ne može ništa drugo da mu kaže.

U ovom trenutku to je sve, odgovorila je, i žao joj je.

Kada su se vratili u hotelsku sobu, Leo je odmah počeo da se žali. Kakvi su to ljudi! Zašto su svi toliko glupi.

„Njihov život nije nimalo lak“, odgovorila je. „Nijedan nema životni put kakav bi želeo, nijedan nije tamo gde bi voleo da bude. Misliš li da se njima ovde sviđa?“

Elizabeta je gledala kroz prozor. Sa plakata na soliteru preko puta gledalo je lice Ralfa Tanera, toliko uvećano da je izgledalo veoma ljudski i živo. Morala je da se priseti sukoba o kome je nedavno negde pročitala: odigrao se u holu jednoga hotela gde je Tanera napala neka žena, vikala na njega i ošamarila ga. Mnogobrojni turisti su to snimili, i sada se te scene mogu pogledati na Jutjubu. I u slučaju da Karl, Henri i Paul budu streljani, posečeni, kamenovani ili živi spaljeni, postoje dobre šanse da će i to moći da se vidi.

„Ne mogu više da izdržim“, rekao je Leo. „Znaš li koliko su me puta danas pitali gde pronalazim ideje za priče? Četrnaest puta! A onda devet puta da li radim pre ili po podne. Osam puta su mi neki od njih ispričali na kom putovanju su i šta od mojih priča pročitali. A obed je

bio užasan. Sledećeg meseca treba da putujem po centralnoj Aziji. Ja to ne mogu. Otkazaću.“

„Kuda treba da putuješ?“

„Turkmenistan ili Uzbekistan, mislim. Ko to može da zapamti!?“

„Zašto si uopšte na to pristao?“, pitala ga je zbunjena.

Slegnuo je ramenima. „Svet mora da se vidi. Treba se suočiti sa stvarima. Opasnostima se ne treba uklanjati s puta.“

„Opasnostima?“

Klimnuo je glavom.

Naravno da je to bila preterana reakcija, i sada kada je sve prošlo, pitala se šta je to spopalo, budući da do tada nikada nisu imali nikakav spor. Ali, ovoga puta više nije mogla da se kontroliše. Šta on to sebi umišlja? Nikada u životu još nije bio u opasnosti, bez tuđe pomoći ni cipele ne može da ušnira. I plaši se paukova, putovanja avionom, i pravi probleme kada voz ne stigne na vreme. Voziti auto kroz grad i biti birokratski zaštićen, nije opasno. To što priča je čista šala, nije više mogla da zadrži jad i krike!

On nije izgovorio ni reč i samo je pažljivo gledao u nju, gotovo radoznalo, ruku prekrštenih na grudima. Prestala je tek kada ju je izdao glas. Bes ju je napustio. Pogledom je potražila svoj kofer. Ovo je kraj. Dosta joj je, sada će otputovati. „Upravo tako!“, rekao je.

„Molim?“

„Tako bi radnja mogla da se odvija. Dvoje ljudi zajedno putuju. Ona snosi realnu odgovornost; on je sentimentaln i nepodnošljiv. Lara Gašpard i njen novi ljubavnik. Slikar. Ali...“

Ućutao je za trenutak i činilo se kao da osluškuje nešto u sebi. „Ali ona zna da je on genije. Uprkos svemu.“ Seo je za mali hotelski pisaći sto i počeo da piše. Čekala je, ali je bilo očigledno da je zaboravio da je i ona tu. Legla je na krevet, navukla prekrivač preko glave i posle nekoliko minuta zaspala.

Kada je došla sebi, videla je da je on ponovo, ili još uvek, to nije znala, za pisaćim stolom. Bledo jutarnje svetlo ulazilo je kroz prozor. Nerazgovetno se sećala da su i te noći vodili ljubav. Došao je u krevet, okrenuo je na leđa i u polutami ispod prekrivača iscrpeli su se i sjedinili u čudnom besu. Ili je to samo sanjala? S njenim pamćenjem nešto nije bilo u redu, sigurno posttraumatski sindrom, ali o tome nije želela da govori jer bi on to već nekako iskoristio.

Tek na aerodromu telefonirala je ponovo u Ženevu. Izgleda, rekao joj je Moric, da su sva trojica živi, i sada pokušavamo da skupimo novac za otkup. Ministar spoljnih poslova nema u mestu ljude od poverenja, ne zna nikoga na koga bi mogao da se osloni i da pregovara. „Šta je s tamošnjim državnim sekretarom?“

„Ukoliko sve bude u redu, sutra ću razgovarati s njim.“

„Gde se ti u stvari nalaziš?“

„Bolje me ne pitaj. Dugačka priča.“ Spustila je slušalicu. Leo se već postavio pored izlaza iako u blizini još nije bilo nijednog službenika. Ona mu je dala znak, ali je on odlučno odmahivao glavom i mahao pozivajući je da mu se pridruži. „Videćemo se kasnije“, doviknula mu je.

Po dolasku, sačekala ih je gospođa Ridergot iz kulturnog centra. Nosila je vunenu jaknu i naočare sa debelim staklima. Kosa joj je bila podignuta, a lice je izgledalo kao da je sačinjeno od očvrslog testa. „Gospodine Rihtere, gde pronalazite ideje?“

„U kupatilu, u kadi“, rekao je Leo, a oči su mu bile zatvorene.

„A pišete obično?...“

„Uvek po podne.“

Zahvalila se na informacijama. Vlaga je isparavala sa ulice, sa table za oglašavanje se cerio Predsednik, a kad god se automobil zaustavljao pred semaforom, sa svih strana su iskakala polugola deca i prikazivala raznorazne veštine.

„Veoma sam umoran“, rekao je Leo. „Posle predavanja se odmah povlačim u hotel.“

„To je potpuno isključeno“, odgovorila je gospođa Ridergot. „Ambasador vas čeka. Priređen je veliki prijem. Sve je već odavno pripremljeno.“

Leo je iz hotela pozvao PEN-klub i otkazao gostovanje po centralnoj Aziji. Neka pitaju nekog drugog, na primer Mariju Rubinštajn, autorku krimi-romana. Ona im je skoro rekla da bi rado nekud putovala. Mariji je poslao telegram: U pitanju je putovanje, vrlo zanimljivo, nažalost ja ne mogu, MOLIM TE pristani, biću tvoj dužnik, MOLIM TE, hvala, hvala, hvala, L.

A onda se Elizabeti žalio na gospođu Ridergot: takvo lice, takve grimase, tolika neformalnost, bezosećajnost, tako sumoran ponos. Postoji li neka gora stvar od takvih ljudi?

„Da“, rekla je Elizabeta. „Ipak postoji.“

Posle toga su vodili ljubav i ovoga puta to nije bio san: stegla je zubima njegovo rame i na nekoliko trenutaka je odagnala misli sa svojih kolega u zatvoru. Kada mu je rukom tako snažno pritisla lice da je teško dolazio do vazduha, i on je na nekoliko trenutaka zaboravio da se žali i stavlja primedbe. A kada je sve prošlo i kada su došli sebi, bilo im je malo neprijatno, kao da im je postalo jasno da se vrlo malo poznaju.

Leo je držao predavanje u rezidenciji ambasadora. Upotreba nemačkog jezika u industriji. Prisustvovali su svi iz sveta biznisa i diplomatskih službi. Čitava prostorija je bila ispunjena ljudima u svečanim odelima i ženama sa niskama bisera. Rezidencija je izgledala isto kao i vila u kojoj su bili prethodnog dana, ponovo se pod njima pružao i svetlucao grad, bilo je isto tako toplo i vazduh ništa lošiji nego prethodnog dana, pa je čovek mogao da pomisli da se još uvek nalazi u istom gradu. Leo je govorio nesputano, glave malo zabačene unazad i pogleda uprtog u plafon. Dobro je to radio, ali je Elizabeta mogla da oseti njegov bes. Da je mogao, sve prisutne bi osudio na smrt. Leo nije bio dobronameran. Tim ljudima nije želeo ništa dobro. To je bilo toliko jasno da se ponovo upitala kako je moguće da to ne primećuju: ali, onda joj je, kao i toliko puta pre toga, postalo jasno da su ljudi toliko zapleteni i okupirani sopstvenim brigama i značajem, da primećuju vrlo malo od onoga što im se događa pred očima. Kada je Leo završio, dobio je snažan aplauz, a onda se opet kao u košmaru ponovilo sve ono isto sa prijema od prethodnog dana: neko se predstavio kao Rit, drugi kao doktor Hening, a onda je ponovo prišla gospođa Ridergot, bleđa u licu od uzbuđenja jer je ambasador stajao pored nje. Ovaj je Lea potapšao po ramenu i upitao ga odakle crpi svoje ideje, a onda ga je obavestio da je njegov poslednji roman pročitao u avionu dok je leteo iz Berlina za Minhenu.

„Zanimljivo“, rekao je Leo, a na licu mu se primećivalo šta o tome misli.

Ambasador je klimnuo glavom. „Prvi put ste ovde?“

„I poslednji.“

„Ah, tako.“

„Ubiću vas“, rekao je Leo.

„Baš mi je drago“, odgovorio je ambasador. „Ostavljam vas u dobrim rukama.“ Nasmešio se gospođi Ridergot i nestao u gomili.

Formirao se red, čitava parada dama i gospode, i svi su stiskali i tresli ruke njemu i Elizabeti. Došli su iz Vupertala i Hanovera, iz Bajrota, Dizeldorfa i Bebra, a jedan vrlo visok i mršav gospodin je došao iz Hale na Zali. Posle kraćeg vremena, Elizabeta se upitala da li je možda moguće da u čitavoj ovoj zemlji postoje samo Nemci.

„To je to“, rekao je Leo u automobilu. „To je rezultat umetnosti. Sve ostalo je propaganda i iluzija. Uvek sam to govorio, ali nisam znao da je i tačno!“ Ona je videla da je veoma bleđ.

„I zbog toga toliki rad, tolika borba, briga i čitav propušteni život. Da bi se okupili beživotni i ljudi bez duha, da bi ti tresli ruke i da s polumajmunima nešto trućaš pre nego što počnu da jedu.“ Na sedištu ispred njega gospođa Ridergot je upravljala autom.

„Bez uvrede“, dobacio joj je Leo. „Draga gospođo Ridergot, ja to govorim samo onako, uopšteno.“

Te noći, ponovo u kupatilu, konačno je dobila državnog sekretara. Sedela je na klozetskoj šolji i slušalicu čvrsto stisnula uz uvo.

Situacija je vrlo teška, rekao joj je na lošem engleskom. On u stvari ne može ništa da učini, a čak i da može, to iziskuje ogroman napor.

„Finansijski?“

„Takođe i finansijski.“

To se podrazumeva, rekla je. Sredstva su obezbeđena. Njegovi naponi se veoma cene i biće na odgovarajući način nagrađeni. Odgovorio je da ne može ništa da obeća i da će se javiti. Kada se vratila u mračnu sobu, udarila je u noćni stočić. Čaša sa stočića je pala na pod i Leo se probudio.

„Odlazimo!“

„Šta kažeš?“

„Sutra ne idem na prijem u privrednu komoru. Jednostavno ću nestati. Idemo do piramida. Uvek sam želeo da ih vidim.“

„U redu!“

„Šta mogu da urade? Da me tuže?“ Malo je oklevao. „Da li mogu? Mislim, teoretski. Mogu li da me tuže?“

„Ne verujem u to.“

„Da, ali mogu li?“

Spustila glavu na jastuk. Bila je isuviše umorna da bilo šta odgovori. Osećala je njegov pogled u tami i znala je da bi je rado dodirivao, ali bila je umorna čak i za to da mu kaže da je umorna.

Sutradan su otputovali. Taksijem do aerodroma, a onda sledećim avionom ka planinama.

Za vreme celog leta morala je da ga uverava da neće snositi nikakve posledice, da ga neće tužiti i da neće ići u zatvor zato što je preskočio posetu privrednoj komori. Ispod njih se prostirala vrlo zelena i gusto obrasla isprepletana džungla i najviše planine koje su do tada videli.

„Ovo je isto kao onda kada sam bežao i izostajao iz škole“, rekao je.

„Ti nisi nikada bežao iz škole.“

„A otkud ti to znaš?“

„A jesi li?“

„To je svako radio.“

„I ti?“

On se okrenuo ka prozoru i ćutao sve dok nisu sleteli.

Vazduh u planinama je bio tako redak da se teško disalo, a pri svakom pokretu srce je ubrzano lupalo. Na ulice i kuće padao je prodoran blistavi sjaj i činilo se da nigde nema senke. Već posle nekoliko minuta, od intenzivne svetlosti ih je bolela koža. Dok se njihov taksij neprestano trubeći probijao kroz gomilu, dobila je poruku od Morica. Očigledno ih je lokalna vlast napala, rekao je, ali se još ništa tačno ne zna. Prema nekim glasinama, taoci su mrtvi, dok druge tvrde da su oslobođeni. Obećao je da će pozvati čim nešto čuje.

U prvom boljem hotelu su ostavili prtljag i angažovali vodiča. On je bio krupan, ozbiljan i ćutljiv. Kada je Leo uključio svoj telefon, imao je sedam poruka od Instituta za kulturu.

„Verujem da ću ipak imati problema. Šta misliš, mogu li stvarno da me tuže?“

Ako samo još jedan jedini put čujem ovo pitanje, razmišljala je, biće mi svega dosta. Još samo jedan put i odlazim sledećim avionom.

On to pitanje više nije postavio, ali samo zato što je teško dolazio do vazduha. Prateći vodiča koji je vrlo bučno disao popeli su se na vrh. Elizabetino srce je snažno lupalo. Dotadašnji napor ustupio je

mesto strahu. Put je vodio kroz nisku travu, tu i tamo mršavo zakržljalo drveće grčevito se držalo za stene. Iznenada i ni iz čega navukli su se oblaci, vazduh je odjednom postao vlažan i težak, a svetlost difuzna kao stotinu puta prelamana. Onda je počela da pada kiša.

Do piramida su stigli uz provalu oblaka. Grmljavina se višestruko odbijala od kamenih zidova, munje su kao zmije vijugale na horizontu i jedino što su od isparenja mogli da vide bila su tri kamena šiljka. Njihov vodič je stajao nepomičan. S njegove plastične kapuljače slivala se voda.

„U stvari“, rekao je Leo, „sve to me uopšte ne interesuje. Ja samo pišem. Izmišljam. Zapravo ne želim ništa da vidim.“

„A ja ne želim da budem u nekoj priči.“

Leo ga je pogledao.

„Ne opisujte me. Ne ubacujte me ni u kakvu priču. Jedino vas to molim.“

„Ali to ionako ne biste bili baš vi.“

„Ipak. Iako to ne bih bio ja, to sam ja i vi to tačno znate.“ Kiša je prestala da pada, a minut kasnije sunce je napravilo otvor u oblacima. Isparenja su postala providna i odjednom su se ukazale stepenice na ogromnoj građevini. Činilo im se kao da dolina ispod njih tone u dubinu, a greben na kome stoje raste i podiže ih uvis. Negde u blizini je žuborio potok, a Elizabeta se pitala zašto joj se plače.

„Ovde ste ubijali ljude“, rekao je Leo. „Hiljade i hiljade. Svakog meseca.“

„Ali nisu nestali sa ovoga sveta“, rekao je vodič, bez tragova uzbuđenja na licu. „Ako sklopite oči, moći ćete da ih osetite.“

„Gde ste naučili nemački?“

„Studirao sam u Hajdelbergu. Etnologija. Devet semestara.“ U tom trenutku je zazvonio njen telefon.

Rozalija odlazi da umre

Od svih mojih likova, ona je najpametnija. Pre skoro sedamdeset godina, Rozalija je bila mlada i uspešna u školi. Zatim je diplomirala na učiteljskoj akademiji i skoro četrdeset godina držala predavanja. Udavala se dva puta i imala tri već odavno odrasle kćeri. Sada je udovica i njena penzija je sasvim dovoljna za pristojan život. Nije bila iznenađena kada joj je doktor prošle nedelje rekao da ima neizlečiv rak na pankreasu i da joj je kraj vrlo blizu.

„Vi sigurno želite da znate istinu“, rekao joj je sa izrazom na licu kao da je nekakvo dete koje se ponosi što je s odraslom osobom stupilo u poverljiv odnos. „A dobra vest je: do jakih bolova će doći na samom kraju.“

Ovo joj je umnogome olakšalo da prihvati situaciju. Tih čuvenih sedam stadijuma nije proživela: bez besa i protivljenja, bez osporavanja, bez lagane borbe dok se stanje ne shvati – samo kratak period neverice, onda noć najdublje tuge, a već sutradan je na internetu tražila ono udruženje u Švajcarskoj za koje je čula da mogu da pomognu da se ovakva stvar brže okonča.

Verovatno znate da takvo udruženje stvarno postoji, nisam ga izmislio, sedište mu je u predgrađu Ciriha, a njegovo ime, tako mi je savetovao advokat, bolje je da ne navedem. Mnoge švajcarske organizacije nude pomoć pri umiranju, ali ovo udruženje je najpoznatije. Ukoliko već niste čuli za njega, obratite pažnju, iz jedne ovakve priče može sigurno nešto da se nauči.

Prvo morate postati član udruženja, uplatiti jedan ne baš tako mali iznos, dostaviti svu lekarsku dokumentaciju, koju će medicinsko osoblje pomno proučiti i potvrditi da zaista nema nikakve nade. Tek onda otputujete.

Udruženje poseduje sopstvene prostorije, takozvane stanove za umiranje: soba sa sofom, krevetom i jednim stolom, na koji će uvaženi službenik udruženja staviti čašu punu natrijum-pentobarbitala. To treba da se ispije u okviru sopstvene moći i slobodne volje.

A kada se o smrti radi, Rozaliju je teško iznenaditi. Rođaka njenog prvog muža je pucala sebi u glavu, ne znajući koliko je to u stvari teško i koliko često ljudi prežive. Ugao iz koga je pucala nije bio odgovarajući, pa je nedeljama vegetirala bez donje vilice. Sestra njene prijateljice Lore je više puta pokušavala s tabletama. Svaki put je uzimala veću dozu i svaki put ih je uz izmet i povraćanje izbacivala i dolazila sebi; naše telo je jako, njegova životna snaga je jača nego što naši tamni sati naslućuju. I Rozalijin sestrić Frank, brat Lare Gašpard, obesio se pre jedanaest godina. Vrat mu je bio crn od davljenja, a na tavanici su ostale duboke ogrebotine. Ne može da škodi pomoć stručnjaka. Posle kraćeg opiranja, podigla je slušalicu.

Javio se izvesni gospodin Frajtag. On je ljubazan, smiren i taktičan, očigledno je da ima iskustva u ovakvoj vrsti razgovora.

Moram da napomenem da sam izmislio gospodina Frajtaga. Udruženje nisam nikada zvao, ne znam ko se javlja na telefon, niti šta kaže. Želeo sam to da otkrijem, ali me je uvek zadržavala nejasna jeza, i osećao sam se kao da radim nešto nepristojno i da prizivam duhove iz ličnog zadovoljstva. Iz toga proizlazi da ja nisam od one vrste pisaca kod kojih činjenice odgovaraju radnji. Drugi se raduju ako su istražili sve do najsitnijih detalja i kada svaka osoba koja se usput pojavljuje u priči ima pravo ime. Ali meni je to svejedno.

Sve je vrlo jednostavno, rekao je gospodin Frajtag. Ovo vam je adresa, ovo broj faksa, pošaljite nam lekarske izveštaje, a onda će odmah naš psihijatar obaviti razgovor sa vama da utvrdi vašu uračunljivost. Iza toga bismo vam odmah faksom poslali formulare za učlanjenje i čim ih popunjene vratite, možemo da vam ugovorimo termin. Ili je... Po prvi put je malo oklevao. Ili možda želite brži postupak?

Lekar me je, kazala je Rozalija, obavestio pre nekoliko nedelja.

U tom slučaju ćemo stvari malo ubrzati. Glas gospodina Frajtaga je ostao potpuno miran, ali uprkos tome se osećalo saučestvovanje u problemu. On je ovo stvarno dobro radio. A zašto da ne, razmišljala je Rozalija, možda je na drugom mestu mogao da zaradi više, ali verovatno je ovo pravi posao za njega. Uspela je čak da je obuzme i osećaj zahvalnosti.

Te noći je sanjala kao što nikada godinama nije. Bilo je to vatreno praskanje krvi, grozničavo senzualno uzbuđenje, od koga se posle buđenja ostvaruje potpuno šokantno sećanje: na mnoge ljude, vrevu i vatrene zagrljaje. Tu su takođe bili i ljudi na koje već pedeset godina nije pomislila, za koje se činilo da ih je zauvek zaboravila, možda niko od njih više nije živ, ali ostali su u njenom sećanju. Koliko dugo je već ovde? Stvarno je došlo njeno vreme.

I pored toga ne može se potpuno prepustiti sudbini. Zbog toga mi se obratila u ranim jutarnjim satima i molila za milost.

Rozalija, to nije u mojoj moći. Ne mogu ništa da uradim.

Naravno da možeš, to je tvoja priča.

Ali radi se o tvom poslednjem putovanju. Kada ne bi bilo tako, ne bih imao ništa da pričam o tebi.

Priča može da ima i drugačiji obrt.

Ja ne znam ni za šta drugo. Ne za tebe.

Na to se Rozalija okrenula na drugu stranu i više nije mogla da zaspi sve dok nije svanulo. To nije bio nikakav izuzetak, poslednji put je dobro spavala pre više od dvadeset pet godina.

Sledeći dani su prolazili kao da je sve isto kao i pre i kao da ima još dosta vremena. Užas je postepeno popuštao – ili, tačnije: bio je prisutan, ali je prošao svoj maksimum i pretvorio se u ravnomeran, prigušeni pritisak koji se ne razlikuje od bolova u stomaku koji su već dugo deo njenog načina života, tako da više i ne može da se seti kakav je to osećaj kada te ništa ne boli. Ali upravo to je život kad imaš preko sedamdeset: nešto te steže ovde, nešto te pecka tamo, jedna konstantna nelagodnost i ukočenost u svim zglobovima.

Odlučila je da ćerkama ne kaže ništa. One već dugo očekuju njenu smrt, tu mora biti realna. Već su, u to je bila sigurna, razgovarale o tome ko će da organizuje sahranu i gde će je pokopati. S dužnim poštovanjem su je više puta molile da bude razumna i ode u starački dom. Ali kako se Rozalija još uvek dobro sama snalazila u stanu, a boravak u domu bio skup, njihovim molbama nije udovoljila. Zašto bi ih sada opterećivala, čemu porodično okupljanje, zagrljaji uz mnogo suza i oproštajne reči? Mnogo je bolje i jednostavnije da je pismo iz Ciriha obavesti da je ono dugo očekivano spremno za realizaciju.

Od svoje dve najbolje prijateljice Lore i Silvije oprostila se uz kafu i kolač. Po podne su sedele njih tri stare dame u najboljoj

poslastičarnici u gradu i pričale o svojim unučićima. Posle izvesnog broja godina razgovara se još samo o porodici. Politika i umetnost postaju nešto apstraktno, što ih se više ne tiče, i prepuštaju ih mlađima, sopstvena sećanja im se iznenada čine isuviše lična i ne žele da ih dele, pa im tako preostaju samo unučići. Nikoga ne interesuju tuđi unuci, ali slušaju šta se kaže jer time stiču pravo da i sami pričaju.

„Pauli ume već i da priča“, rekla je Lora.

„Hajno i Lubi su pošli u obdanište“, rekla je Silvija. „Vaspitačica kaže da Lubi izvrsno crta.“

„I Pauli crta veoma dobro“, rekla je Lora.

„Tomi se rado igra lopova i žandara“, rekla je Rozalija. Obe njene prijateljice su klimnule glavom, i premda Rozaliju poznaju skoro trideset godina, nisu je pitale ko je u stvari Tomi. Tomi nije postojao, Rozalija ga je izmislila a da i sama nije znala zašto. Nije znala ni da li se današnja deca igraju lopova i žandara, igra joj se činila zastarelom. Odlučila je da sledeći put pita svoje prave unuke, ali joj je onda postalo jasno da ih više nikada neće videti. Grlo joj se steglo i nekoliko trenutaka nije mogla da govori. Da odvrati misli, pogledala je u zlatno uramljeno zidno ogledalo. Jesmo li to stvarno mi? Ovi šeširi, tašne od krokodila, čudno našminkana lica, izveštačeni pokreti ruku i smešna odeća? Šta se dogodilo? Duskora smo bile kao i svi drugi, znale smo kakva odeća se nosi i nismo imale te šašave frizure! Upravo zato, smatrala je Rozalija, svima se sviđa gospođica Marpl – zato što predstavlja suprotnost od stvarnosti. Stare žene ne rešavaju slučajeve ubistva. Njih svet ne interesuje i nemaju razumevanja za to što se dešava.

Oprostile su se jedna od druge, sedele su skoro čitav sat, i to dugo odsustvovanje od kuće ih je činilo nervoznim. Dok je ustajala, Rozalija se još jednom pogledala u ogledalu: debela jakna iako je leto, nepromočivi šešir za kišu iako kiša ne pada. A zašto li je ručna torba toliko velika iako unutra nema ničega? Čak i odeća je ukazivala na to da je suvišna i nepotrebna, da je samo ljudski ostatak. I one će uskoro za mnom, pomislila je, poljubila Loru i Silviju, poželela im sve najbolje sa unučićima i bolovima u leđima i prešla preko ulice.

Nije videla auto koji dolazi. Ranije nije jednostavno naslepo prelazila ulicu, o tome nije morala da razmišlja, pažnja je dolazila sama od sebe. Sirena je glasno zavrila, kočnice su zaškripale i crveni „folksvagen“ se zaustavio. Vozač je otvorio prozor i nešto vikao. Ali je ona nastavila dalje i sada se začulo škripanje s druge strane. Beli „mercedes“ je tako oštro zakočio da se okrenuo na stranu; tako nešto je do sada videla samo u filmovima. Nedodirnutu, nastavila je dalje. Tek kada se dokopala druge strane ulice, srce je počelo ubrzano da joj kuca i dobila je vrtoglavicu. Prolaznici su zastali. Naravno, i ovako bi funkcionisalo, pomislila je, po kraćem postupku, a izbegla bi i put u Ciri.

Mlađi čovek ju je uhvatio za podlakticu i upitao da li je dobro.

„Da“, odgovorila je, „sve je u redu.“

Pitao ju je i da li zna gde stanuje i kako će tamo da stigne.

U vezi sa tim palo joj je na pamet više duhovitih odgovora, ali je zaključila da ovo nije pravi trenutak, pa je potvrdila da sve tačno zna i da on ne mora da brine.

Kod kuće je na telefonskoj sekretarici svetlucala lampica. Gospodin Frajtag ju je obavestavao da su njene dijagnoze prihvaćene. Na njen užas, postalo joj je jasno da se sve do sada nadala da njen zahtev neće biti prihvaćen i da će dobiti odgovor da je sve bila greška i da njena bolest ni u kom slučaju ne spada u neizlečive. Pozvala je organizaciju u Švajcarskoj i već nekoliko trenutaka kasnije su je spojili s učtivim i prijatnim psihijatrom.

Nažalost, imala je problem da ga potpuno razume zbog njegovog akcenta. Šta se to dešava sa Švajcarcima, razmišljala je, oni mogu sve što hoće, zašto onda ne govore normalnim nemačkim jezikom? Pričala mu je o događajima iz svoje mladosti, rekla imena američkog, francuskog i nemačkog predsednika, opisala kakvo je vreme napolju, sabrala petnaest i dvadeset sedam, četrdeset i dvesta pedeset i objasnila razliku između pojmova optimista i pesimista, kao i spretan i nespretan. Još nešto?

„Ne“, odgovorio je doktor. „Hvala. Ovo je jasan slučaj“. Rozalija je klimnula glavom. Kod sabiranja se trudila da ne odgovori prebrzo na pitanje, već je namerno odugovlačila jedan trenutak kako psihijatar ne bi pomislio da joj neko pomaže. Kod definisanja i objašnjavanja pojmova odgovarala je što god je brže mogla. Ipak, ona je bila

profesor i iz iskustva je znala: najvažnije je ne biti previše upadljiv. Onaj ko na ispitima ima isuviše dobre rezultate, pada u oči i izaziva sumnju na kakvu prevaru.

Uskoro se ponovo javio gospodin Frajtag. Nemaju mnogo vremena na raspolaganju, možda bi mogla da dođe već sledeće nedelje. „Da li bi vam odgovarao sledeći ponedeljak?“

„Ponedeljak“, ponovila je Rozalija. „Zašto da ne?“ Odmah je pozvala putničku agenciju i raspitala se o letu za Ciriħ u jednom smeru.

„Let u jednom smeru je skuplji. Uzmite povratnu kartu.“

„Dobro, pristajem.“

„Kog datuma želite da letite nazad?“

„Svejedno mi je.“

„To vam ne bih preporučio. Kod jeftinijih tarifa povratak ne možete da pomerate.“ Službenik je delovao tako prijateljski i toliko prekomerno strpljivo kao što je to obično slučaj kada se razgovara sa starim ljudima.

„Ipak razmislite. Kada želite da se vratite?“

„Ne želim da se vratim.“

„Ali ipak ćete hteti da se vratite.“

„Možda je bolje da ipak uzmem kartu za jedan smer.“

„Ja mogu da vam datum povratka ostavim neodređen, ali je to onda dosta skuplje.“

„Skuplje nego let u jednom smeru?“

„Ne, nije skuplje od leta u jednom smeru.“

„Da li je to onda logično?“, upitala je Rozalija.

„Molim? Draga gospođo...“ Službenik se nakašljao. „Ovo je putnička agencija. Mi ne određujemo cene. Ne znamo uopšte kako su one formirane. Moja prijateljica radi za aviokompaniju, ali i ona se u to ne razume. Skoro sam primetio da biznis klasa do Čikaga košta manje nego ekonomska. Jedna mušterija je želela da zna kako je to moguće. Odgovorio sam joj: draga gospođo, kada bih ja počeo da postavljam i raspravljam takva pitanja mislim da bih poremetio pameću. Pitajte onda kompjuter, rekla mi je ona. Naravno da pitam kompjuter, svi to rade i tako sve funkcioniše!“

„Je li uvek bilo tako sa cenama?“

Po njegovom ćutanju Rozalija je zaključila da službenik o tome ne želi da raspravlja. Više puta je primetila da se ljudi ispod tridesete uopšte ne bave pitanjima zašto se neke stvari, kao na primer ova, ovako odvijaju.

„Ipak ću da kupim kartu za let u jednom smeru.“

„Jeste li sigurni u to?“

„Potpuno.“

„Biznis klasa?“

Malo je razmišljala. Ipak je to kratak put, čemu onda razbacivanje novca! „Ekonomska.“

Službenik je nešto mrmljao, kuckao, ponovo mrmljao i posle dobrih petnaest minuta joj rezervisao kartu. Nažalost, rekao joj je, elektronskim putem ne može da je pošalje, jer im je kompjuter zakazao. Poslaće joj kurirskom poštom i to će dodatno koštati.

„Slažem se, uradite tako“, rekla je Rozalija koja je već izgubila strpljenje.

Spustila je slušalicu i shvatila da na ovom svetu nema više nikakvih problema. Slavina koja kaplje i zbog koje je već odavno htela da zove vodoinstalatera, fleka na plafonu u kupatilu, komšijska deca koja su uvek tako preteći gledala prema njenom prozoru, kao da hoće da je opljačkaju – sve to više nije imalo nikakav značaj, neka neko drugi brine o tome, ili možda niko.

Te večeri je pozvala jedinu osobu kojoj je želela sve da ispriča. „Gde si?“

„U San Francisku“, odgovorila je Lara Gašpard.

„Onda je telefoniranje za tebe vrlo skupo, zar ne?“ Kako je to čudno, razmišljala je, da ti je sada skoro svaka osoba dostupna, a da uopšte ne moraš da znaš gde se nalazi. Čini se da ni prostor nije više ono što je bio. S jedne strane joj je neprijatno, a s druge se raduje što može da razgovara sa svojom pametnom rođakom.

„Cena telefoniranja nije vredna spomena. Šta je s tobom, čudno mi zvučiš?“

Rozalija je malo zastala, a onda joj sve ispričala. Sve joj je odjednom izgledalo nevažno i teatralno, kao da je priča nekoga drugog ili kao da je neko sve to izmislio. Kada je završila, nije znala šta dalje treba reći. Na neki čudan način ju je bilo sramota. Ćutala je potpuno zbunjena.

„Oh, moj bože“, rekla je Lara.

„Misliš li da grešim?“

„Nešto je u tome pogrešno. Teško je pronaći šta. Putuješ li tamo sama?“

Rozalija je potvrdila.

„Nemoj to da radiš. Povedi mene sa sobom.“

„To ne dolazi u obzir.“

Par trenutaka su obe ćutale. Rozalija je znala da Lara zna da će ona popustiti ako je zamoli uz malo veći pritisak, ali Rozalija je takođe znala da Lara u ovom trenutku nema dovoljno snage da neposredno i bez ikakvih priprema to učini, pa su se obe pretvarale kao da ne može ništa više da se uradi i da je svako protivljenje uzaludno.

Vodile su dug razgovor sa puno ponavljanja, prožet dugačkim pauzama. Pričale su o životu, detinjstvu, Bogu i stvarima koje na kraju treba uraditi, a Rozalija je sve više uviđala da nije trebalo da je pozove i da bi morala jednostavno da prekine vezu. Ali je isto tako znala da će razgovor potrajati i da ne želi da ga prekine. U jednom trenutku je Lara počela tiho da jeca, a Rozalija joj je hrabro i smireno rekla zbogom kao da se oprašta, ali je onda sve krenulo iz početka, pa su pričale još čitav sat. To je ipak bila greška, razmišljala je Rozalija posle razgovora. Svoju nameru nije trebalo nikome da kaže, nikoga nije smela time da opteretiti. To je bila greška u svemu ovome, na to je mislila njena pametna rođaka Čovek to uradi potpuno sam, ili ne uradi uopšte.

Vikend je provela neobično bezbrižno. Samo njeni plahi snovi, puni ljudi, glasova i doživljaja, koji kao da su hteli da još jednom iznesu na svetlost sav njen skriveni svet, pokazali su joj da nije tako mirna kako je mislila preko dana. U ponedeljak je počela da pakuje svoj mali kofer. Ipak sve mora da se dovede u red. Činilo joj se čudno i pogrešno da na put krene bez prtljaga.

U taksiju koji je vozio ka aerodromu, dok su pored nje promicale kuće, a izlazeće sunce se igralo na krovovima, pokušala je ponovo. Zar stvarno ne postoji šansa, pitala me je. Sve leži u tvojim rukama. Ostavi me da živim!

To je nemoguće, Rozalija, odgovorio sam joj razdraženo. Ovo što se s tobom dešava je i tvoja svrha. Zato sam te i izmislio. Verovatno

bih teoretski mogao da intervenišem, ali onda bi sve bilo bez smisla. To znači, ne smem da dozvolim da se to desi.

Glupost, odgovorila je. Prazna priča. U nekom trenutku ćeš i ti doći na red, a onda ćeš moliti kao i ja.

To je sasvim nešto drugo!

Nećeš da razumeš zašto za tebe ne može da bude izuzetka. To se ne može porediti. Ti si moja izmišljotina i ja sam...

Da?

Ja sam stvaran, postojim.

I onda?

Veruj mi. To neće boleti. Obećavam da ću se za to pobrinuti. Moja priča...

Izvini, ali me je baš briga za nju. Verovatno i neće biti dobra!

Bio sam ljut i ćutao sam. A da Rozalija ne bi ponovo počela, uredio sam da se posle par minuta nađe na aerodromu – taksi se neverovatno brzo kretao, ulice su postale nejasna mešavina boja, a onda je odmah izašla iz kola, na šalteru za čekiranje karte nema reda, nema reda ni na sigurnosnoj kontroli i već je na izlazu, okružena bučnom decom, poslovnim ljudima, i nije svesna šta joj se dogodilo. Naš razgovor je potisnut u pozadinu njene svesti, i više nije bila sigurna da li sam ja stvarno govorio ili je moje odgovore sama konstruisala. Njen let je kasnio. Svi letovi su uvek kasnili, a ja to nisam mogao da promenim. Rozalija je sedela u holu aerodroma, a sunčevi zraci su je blago milovali kroz prozor. Do sada se nije plašila, ali se iznenada skamenila od straha. Ironično je da joj se to dogodi baš sada. Razglas je pozivao putnike koji lete za Ciri. Rozalija je ustala sa sedišta, a jedan od putnika je upitao da li joj treba pomoć. Sve je mogla sama da uradi, ali zašto bi odbacila podršku i ljubaznost? Dopustila mu je da joj pomogne kod ulaska u avion. Na sreću, jedno mesto pored prozora je bilo slobodno. Odlučila je da ne propusti nijedan trenutak, gledaće kroz prozor kao da će sve što vidi moći da ponese sa sobom. Kako je lepo kada čovek pred sam kraj može da leti preko Alpa. Avion je rulao pistom, a motori su počeli da urlaju. Rozalija se probudila kada je avion sleteo i kada se usled snažnog kočenja zategao pojas na njenim grudima. U ušima je osećala lagani bol. Protrljala je čelo. Zar je

stvarno ceo let? Nije mogla da poveruje. Ali ispod aviona se jasno videla pista po kojoj je klizio. Istina je. Prespavala je čitav let.

„Zar smo već stigli?“, pitala je saputnika do sebe.

On je odmahnuo glavom. „Bazel.“

„Molim?“

„U Cirihi je magla.“ Gledao je u nju kao da je ona za to kriva. „Morali smo da sletimo u Bazel.“

Rozalija je netremice gledala u zadnji deo sedišta ispred sebe i pokušavala da razmišlja. Šta se događa? Da li je to neočekivani obrt koji treba da joj spase život? Da li sam ja intervenisao i prekinuo put?

Ali, Rozalija, tiho sam joj se obratio. Ti imaš rak. Umireš u svakom slučaju. Prekid putovanja ne može da te spase.

Ali priča bi mogla da se odvija i na drugi način, rekla je. Mogla bih u sledeće dve nedelje ponovo da osetim svet i život. Da radim stvari koje do sada nikad nisam radila. Mogla bi da bude priča o tome kako čovek nikada svoju sadašnjicu ne ceni dovoljno i da treba uvek da živi tako kao da mu je od života preostalo još samo nekoliko dana. To bi mogla da bude pozitivna i... Kako se to kaže?

Afirmacija života. Priča koja veliča život.

Ipak to ne bi bila takva priča.

Rozalija, avioprevoznik ti nudi dve mogućnosti. Nastavak leta avionom za koji se ne zna kada će poleteti, jer je magla nad Cirihiom veoma gusta, ili besplatnu kartu za voz. Prihvatićeš voznu kartu. Ovo nije priča koja veliča život. Pre liči na teološku.

Kako to?

Ćutao sam.

Ali zašto, ponovila je. Kako to misliš?

Ćutao sam.

„Ali, molim vas“, oglasio se putnik sa sedišta pored Rozalije. „Nije ovo toliko tragično. Cirihi nije odavde toliko daleko. Ne treba zbog toga plakati.“

Na izlasku iz aviona ponovo ju je uhvatio ispod ruke. Jedan službenik kompanije je delio potvrde putnicima, koji su gundali. Rozalija se stvarno odlučila za voz. Kako je izgledala prilično nemoćno i ne baš najzdravije, službenik ju je automobilom odvezao do železničke stanice. Voz je već čekao u stanici. „Pažljivo,

stepenice“, rekao je mladi službenik. „Pažljivo, ovde je prolaz. Pažljivo, još jedna stepenica. Želite li ovde da sednete? Pažljivo.“

Nešto kasnije, voz je već jurio kroz brdoviti zeleni predeo. Ovoga puta, Rozalija je odlučila da ne zaspi.

Probudila se kada se voz zaustavio na nekoj provincijskoj stanici. Magla je pritiskala krovove ružnih kuća. Napolju, na peronu, neko dete je držalo majku za ruku i cvilelo. Rozalija se pospano protrijala po licu. Odjednom se čuo glas iz zvučnika: dogodila se saobraćajna nesreća, ima i ljudskih žrtava, molimo vas da izađete iz voza.

„Neko je izvršio samoubistvo“, rekao je nepoznati čovek skoro radosno.

„Bacio se pod voz“, nastavila je neka žena. „Voz ga je prosto samleo. Ništa od njega nije ostalo!“

„Možda samo cipele“, rekao je čovek. „Pronašli su ih daleko od mesta nesreće.“ Svi su složno klimali glavama i izašli iz voza. Pri tome je Rozaliji pomogao nepoznati čovek. Stajala je na peronu na kiši koja je sipila. Ne znajući šta da radi, ušla je u železnički restoran. Sa zida se smešila slika Madone, pored nje general u crno-beloj uniformi i planinar sa planinarskim pijukom. U prostoriji su se smestile i četiri švajcarske zastave. Kafa je imala odvratn ukus.

„Draga gospođo, vi želite da stignete do Ciriha?“

Podigla je pogled. Za susednim stolom je sedeo mršav čovek sa rožnatim naočarima na nosu i masnom kosom. Rozalija ga je već primetila u vozu.

„Ako vam je to namera, mogu da vas povezem.“

„Imate ovde automobil?“

„Draga gospođo, ima puno automobila.“

Ćutala je, prilično zbunjena. Ali, šta može da izgubi? Klimnula je potvrdno glavom.

„Ukoliko želite da pođete sa mnom, opominjem vas da imamo malo vremena.“ Elegantnim pokretom je izvukao novčanik i platio njihove kafe. Onda je prišao čiviluku i uzeo sa njega jarkocrvenu glomaznu kapu, ponovo seo za sto i natenane stavio kapu na glavu.

„Izvinite ako vam ne pomognem pri ustajanju, ali nažalost osećam bolove u leđima. Kako je vaše ime?“

Rozalija se predstavila.

Prihvatio je njenu ruku stegao je, a ona ju je nesvesno povukla nazad i stisnula usne. „Drago mi je.“

Svoje ime nije rekao. Stajao je potpuno prav, pokreti su mu bili gipki i nije izgledao kao neko koga bole leđa. Pratila ga je do parkinga. Kretao se brzo i nije se na nju osvrtao. Jedva je uspevala da održi korak. Zamišljenog izraza na licu zaustavljao se pored pojedinih automobila i zagledao unutrašnjost.

„Šta mislite o ovome ovde?“, upitao je pred „sitroenom“ srebrne boje. „Čini se da je po meri.“ Gledao je upitno u Rozaliju. Kada je zbunjeno klimnula glavom, pognuo se, poslovaio kratko oko vrata, i posle par sekundi ih otvorio. Ušao je, seo na mesto vozača i malo petljao oko paljenja.

„Šta to radite?“, upitala ga je.

„Draga gospođo, zar ne želite da uđete?“

Zabrinuta, Rozalija je sela na sedište pored vozača. Motor se pokrenuo. „Da li je ovo vaš auto ili ste ga upravo...“

„Naravno da je moj auto, draga gospođo! Nećete valjda da me vređate?“

„Ali ste ga upravo upalili...“

„To je nova tehnologija, prilično komplikovana. Smestite se udobno i lepo se naslonite na sedište. Iako zbog magle neću voziti punom brzinom, ne želim da vas dovedem ni u kakvu opasnost.“ Nasmejao se drhtavim glasom, a Rozaliji je jeza prošla kroz kičmu. „Ko ste vi u stvari?“, pitala ga je podozrivo.

„Dobročudan čovek, draga gospođo. Tragač za izgubljenim, pomagač, večiti putnik. Zaštitnik i brat. Kao što bi svi trebalo da budu jedni drugima.“

Ubrzo su izašli na autoput. Pored njih je svetlucala zaštitna ograda, a brzina je potisnula Rozaliju u meko kožno sedište.

„Evo stare zagonetke“, rekao je i sa strane gledao u Rozaliju. „Ujutru četiri, u podne dve, a uveče tri. Koliko je samo duboka i sadržajna.“ A onda je uključio radio. Orili su se zvuci alpskih rogova, a u pozadini je neko jodlovaio. On je zviždao i lupkao rukom po upravljaču potpuno van takta. „Trska koja misli, milostiva. Misleća trska, a šta je drugo čovek? Dovešću vas do vašeg cilja, a budite bez brige, za to uopšte ništa ne tražim.“

Učini konačno nešto, obratila mi se Rozalija. Pokvari svoju priču. Koga to interesuje, ima toliko priča, nije bitna ta jedna. Ti možeš da me izlečiš, možeš čak da me učiniš mlađom, ništa te neće koštati. Ali u tom trenutku okupirala me je druga stvar: veoma me je uznemiravalo što uopšte nisam znao ko je taj tip koji sedi za volanom, ko ga je izmislio i kako je uopšte ušao u moju priču. Moj plan je imao veze sa dečakom i biciklom, bandom na motociklima i penzionisanim stolarom, proizvođačem mrtvačkih sanduka iz Kolumbije. Simbolična uloga je bila dodeljena i jednom malom psu. Dvadeset strana je već bilo smišljeno, mnoge od njih su bile stvarno dobre, i sada treba sve da ih odbacim.

Uskoro su skrenuli s autoputa, i pred njima su se ukazale kuće predgrađa Ciriha: bašte, reklame za mleko, pa još mnogo bašta, školska deca sa velikim torbama na leđima. Iznenada, on je zakočio, izašao iz auta, obišao ga i otvorio Rozaliji vrata. „Draga gospođo!“

Ona je izašla. I ovde je padala kiša. „Zar smo već stigli?“

„Naravno.“ Poklonio se apsurdno duboko, ruke su mu mlitavo visile niz telo i dodirivale mokri asfalt. Ostao je tako povijen nekoliko sekundi, a onda se uspravio. „Sigurno, gospođo. Bez obzira šta ste planirali, radi se o sigurnosti. Razmislite o tome.“

Okrenuo se i udaljio dugim koracima.

„Ali, vaš auto!“, doviknula je Rozalija.

Međutim, on je već nestao iza ugla i „sitroen“ je ostao napušten, sa svetlima koja su treperila i otvorenim vratima. Rozalija je žmirkala očiju uprtih u tablu sa nazivom ulice i s osećanjem olakšanja. Zbunjena i besna, primetila je da ju je ostavio na pogrešnom mestu. Neko vreme je stajala tako na kiši, potpuno mokra, i osećala se tako jadno da se to nije dalo opisati. Konačno je zaustavila taksi, dala tačnu adresu i zatvorila oči.

Ostavi me da živim, pokušala je poslednji put. Zaboravi na tvoju priču. Jednostavno me ostavi da živim.

Držiš se iluzije da stvarno postojiš, odgovorio sam joj. Ali ti se sastojiš samo iz reči, od nejasnih slika nekoliko jednostavnih misli, i sve to pripada nekom drugom. Ti misliš da patiš, ali paćenik ne postoji, niko ne postoji.

Kako je to pametna stvar, možeš da je gurneš sebi u zadnjicu!

Na trenutak sam zanemio. Nisam znao ko ju je naučio tako da govori. To nije odgovaralo njenoj ličnosti, to je raspad moga stila i šteti mojoj prozi. Molim te, saberi se!

Ne želim da se saberem. Imam bolove. Dogodiće se to i tebi, bilo kada će i tebi reći da ne postojiš.

Ma nemoj.

Ja imam ličnost i osećanja. Imam i dušu, koja možda nije besmrtna, ali je realna. Zašto se smeješ?

Vozač taksija se osvrnuo, a onda slegnuo ramenima. Stari ljudi su ponekad čudni. Brisači su ubrzano radili, a kiša je prskala iz formiranih barica. Unaokolo su se kretali ljudi povijeni pod kišobranima. Ovo je kraj puta, rekla je tiho Rozalija, i upravo zato što je to bilo tačno, misli su joj se činile pogrešne i patetične. Svejedno kakav vam je bio život, razmišljala je, na kraju vas uvek čeka užas. Sada preostaje samo da prolaze minuti. Pred njom ih je još oko dvadeset, svaki ispunjen sekundama: to je mnogo vremena, sat će otkucati još hiljadu puta, još to nije pravi kraj.

„Stigli smo“, rekao je taksista.

„Zar već?“

On je potvrdno klimnuo glavom. Rozaliji je palo na um da nije promenila novac i da nema kod sebe švajcarske franke. „Molim vas, sačekajte me trenutak, odmah se vraćam.“ Kada je izašla, nije mogla da shvati da će njeno poslednje delo biti da nekog prevari za novac. Ali život je jedna tako zamršena i nečista stvar. Uostalom, sada više nema nikakve odgovornosti. Prišla je blistavoj ploči sa natpisom udruženja i zvonom, koja je tu stajala kao da znači nešto drugo, a ne samu smrt. Pozvonila je, a vrata su se uz tiho zujanje odmah otvorila.

Lift je bio star, a kabina je škripala. Za vreme vožnje joj je postalo jasno da sve do sada nije verovala da će ući u ovu kuću. Kabina se zaustavila, vrata su se otvorila, a onda se kao iz ničega pred njom stvorio mršav čovek koji kao da je želeo da je spreči da ponovo pritisne dugme u liftu i vrati se nazad. „Dobar dan, moje ime je Frajtag.“

I šta sada?

Znam da treba sve da vam opišem. Rozalijino kretanje kroz predsoblje do sobe u kojoj će umreti. Treba da opišem sto, stolicu,

krevet. Treba da dočaram koliko je krevet upotrebljavan, kako na ormanima leži čudan sloj prašine, koliko sve izgleda korišćeno, a u isto vreme пусто i nenastanjeno, kao da su ovde boravile samo senke a ne ljudi. I naravno kamera: moram da spomenem kameru postavljenu da dokumentuje da na smrt bolesni sami ispijaju otrov i da ih na to niko ne primorava. Udruženje mora da ima zakonsko pokriće. Trebalo bi da vam jasno prikažem kako Rozalija sedi i pognutu glavu drži među rukama. Kako poslednji put gleda kroz prozor maglovito nebo u daljini, kako se njen strah povlači pred iznemoglošću, kako ona – ovde molim, i ovde, i još ovde, milostiva gospođo – potpisuje formulare, 1 kako na kraju stavljaju čašu sa otrovom pred nju.

Trebalo bi da pričam kako je prinosi ustima i prihvata mešavinu otpora i čežnje kojom gleda na čašu sa razvodnjenom tečnošću. O njenom kratkom oklevanju, jer još uvek postoji mogućnost da se predomisli, iako tada može samo da bira dane koji donose bolove i neprijatnosti. Ipak, odvažila se, otišla isuviše daleko i tako je blizu cilja da se nazad ne ide.

I poslednji kovitlac sećanja morao bih da opišem: igra na obali jezera bez talasa, vlažne usne njene majke, njen otac iza nedeljnih novina, devojčica iz njene škole, a pored nje dečak na koga od tada nije mislila, ptica u kavezu pored njene bake, ptica koja potpuno jasno može da izgovara pojedine reči. U osnovi za sve ove sedamdeset i dve godine ništa je nije tako fasciniralo kao ta ptica koja je znala da govori.

Da, to je mogla da bude dobra priča, doduše malo sentimentalna, ali melanholija uravnotežena humorom, brutalnost držana u neizvesnosti, sa malo filozofije. Sve sam osmislio. A sad?

A sada ću sve da upropastim. Otvorio sam zavese, postao sam vidljiv i pojavljujem se pored Frajtaga pred vratima lifta. Par sekundi me gleda potpuno ravnodušno, a onda izbledi i biva oduvan kao prašina. Rozalija, ti si zdrava. A kada smo već kod toga, budi i ponovo mlada. Počni sve iz početka.

Pre nego što je mogla da odgovori, ja sam ponovo nestao, a ona je ostala u liftu koji je uz škripu išao nadole i nije mogla da shvati da je iz ogledala posmatra dvadesetdvogodišnja žena. Zubi malo krivi, kosa slaba, vrat isuviše tanak. Nikada nije bila lepotica, ali to ne

mogu da joj poklonim. Ipak, s druge strane, šta to smeta! Lepota više nema nikakvu ulogu.

Hvala.

Ah, odgovorio sam umoran, ne zahvaljuj prerano.

Otvorila je ulazna vrata i istrčala na ulicu. Noge je više nisu bolele. Odeća na njoj je izgledala vrlo čudno: mlada devojka obučena kao stara žena. Vozač taksija je nije prepoznao, zato je i nije zaustavio. Bio je prevaren za svoju zaradu. Sledećih pola sata je stajao pored taksija, gledao u taksimetar koji je otkucavao, čime je i njegova briga rasla. Na kraju je pokucao na sva kućna vrata. U udruženju mu je rečeno da su očekivali staru damu iz Nemačke, ali da se u zakazanom terminu nije pojavila. Uz psovke je krenuo nazad svojim putem i znao je da će ove večeri uz loš obed koji će mu pripremiti njegova žena biti još ćutljiviji nego obično. Već dugo razmišlja da je ubije. Otrovom, nožem ili rukama, ali danas skoro da je doneo odluku da to stvarno uradi. Međutim, to je neka druga priča.

A Rozalija? Ona se dugačkim koracima kreće niz ulicu van sebe od sreće, a meni se čini da sam ipak ispravno postupio. Izgleda da je učinjena milost ono najviše i najplemenitije, a da je jedna izgubljena priča potpuno nevažna. Istodobno, ne mogu da slažem, dobio sam apsurdnu nadu da će neko to isto učiniti i za mene. Jer, kao ni Rozalija, ni ja ne mogu sebe da zamislim bez pažnje nekog drugog, da se moja poluegzistencija završava čim taj drugi skrene pogled s mene, kao sada, kada ovu priču konačno napuštam. Rozalijino postojanje će se ugaziti od ovog trenutka. Bez bola, bez agonije ili prelaza. Sada je to samo čudno obučena devojka, pometena od sreće i čuđenja, a onda će postati kovitlac u vazduhu. Još jednu sekundu postojaće nekakav zvuk, blede sećanje u mojoj svesti, a i u vašoj dok čitate ovaj pasus. Preostaje, ako uopšte nešto preostaje, voda koja penuša sa pelerina dvoje dece, pas koji preko puta proteže noge, čistač kanala koji zeva i tri automobila s nepoznatim tablicama koja skreću iza ugla i koji kao da su iz daleka stigli ovde: iz neke nepoznate stvarnosti, ili makar iz neke potpuno druge priče.

Izlaz

U rano leto, za glumca Ralfa Tanera, u njegovoj trideset i devetoj godini, sve je postalo nestvarno.

Odjednom su prestali da stižu telefonski pozivi. Dugogodišnji prijatelji su nestali iz njegovog života, na poslovnom planu bez ikakvog razloga sve se raspalo. Žena koju je voleo na svoj specifičan način, zaključila je da joj se on telefonom bolesno podsmeva, a druga, Karla, pojavila se u predvorju hotela u kome se nalazio i napravila mu najgoru scenu koju je u životu doživeo. Skoro da je vrištala i prebacivala mu da ju je već tri puta jednostavno nasamario. Svi u sali su ustali, opkolili ih i posmatrali sa podrugljivim smeškom na usnama. Nekoliko njih je držalo mobilne telefone u rukama i već u trenutku kada ga je Karla iz sve snage ošamarila, znao je da će se ova scena pojaviti na internetu i prevazići slavu svih njegovih dotadašnjih filmova. Kratko posle toga, zbog alergije je morao da se odrekne svog ovčarskog psa. U svojoj mucu, zatvorio se u kuću i slikao slike koje nikome nije smeo da pokaže. Kupovao je svežnjeve fotografija srednjoazijskih leptira, čitao časopise o tome kako se časovnici mogu stručno rastaviti i sastaviti, ali mu nije palo na pamet da to i sam pokuša da uradi.

Nekoliko puta dnevno se uključivao na internet, korigovao na „Vikipediji“ neprikladne tekstove o sebi, kontrolisao listu uloga u raznoraznim bankama podataka i sa mukom prevodio sa španskog, italijanskog i holandskog mišljenja učesnika u raspravama o njegovom liku. Tu su se nepoznati ljudi sporili da li se on stvarno pre mnogo godina zavadio s bratom. I on, koji nije mario za brata, morao je da čita mišljenja učesnika u raspravi kao da je bilo ikakve šanse da se nađe pristojno objašnjenje za to šta je stvarno značajno u njihovim životima.

Na Jutjubu je pronašao isečak nastupa jednog prilično dobrog imitatora Ralfa Tanera: čoveka koji je tako zapanjujuće izgledao njemu sličan, a čiji su glas i pokreti bili skoro identični njegovim. Odmah pored imitatora nuđen je veliki broj videosnimaka: scena iz

njegovih filmova, dva intervjua i naravno nemila scena s Karlom u predvorju hotela.

Te večeri je izašao sa ženom oko koje se već duže vreme trudio. Ali kada je sela preko puta njega, iznenada nije više mogao da se ponaša kao da ga i dalje interesuje. Pogledi ljudi s drugih stolova i njihovo šaputanje smetali su mu ovoga puta više nego obično. Kada su napuštali restoran, prišao im je nepoznati čovek i s uobičajenom mešavinom stidljivosti i upornosti zamolio ga za autogram. „Ja samo ličim na njega“, rekao je Ralf.

Čovek ga je sumnjičavo zagledao.

„Ja ovo radim profesionalno. Ovde nastupam, ja sam imitator.“

Čovek se pomerio i pustio ih da prođu. Žena se u taksiju dugo smejala ovome. Smatrala je njegov odgovor veoma duhovitim. Te noći, dok je u sivom ogledalu pored kreveta posmatrao kako njihovi nagi obrisi postaju jedno, svom snagom je želeo da se nalazi na drugoj strani glatke površine, a sledećeg jutra, kada ju je čuo pored sebe kako mirno diše, činilo mu se da je neki stranac zalutao u tu sobu i da to nije on. Već dugo je sumnjao da se prilikom fotografisanja njegovo lice kvari i troši. Moglo bi da bude vrlo moguće da svaki put kada je bio sniman postaje neko drugi, neka ne baš uspešna kopija koju je istisnuo iz sebe samoga. Činilo mu se da će posle mnogih godina popularnosti od njega preostati još samo jedan mali deo, i da je potrebno samo da umre da bi bio jedino i isključivo tamo gde konačno pripada: na filmu i bezbrojnim fotografijama. A ono telo koje još uvek diše, oseća glad i koje se iz nekih razloga kreće unaokolo, neće mu više smetati – telo koje inače i nije nalik filmskoj zvezdi. Toliko mnogo rada i šminke je bilo potrebno, tako mnogo napora i promene oblika da bi na filmskom platnu stvarno izgledao kao Ralf Taner. Pozvao je Lasmana, svog agenta, otkazao put na filmski festival u Valparai i krenuo u diskoteku u predgrađu. Zvala se Lopol i kako je video na internetu, danas će u njoj nastupati dvojnici poznatih glumaca i glumica. Ostavio je svog šoferu napolju da ga čeka, a on je ušao u diskoteku. Godinama se nije osećao tako bojažljivo. Neko je zahtevao da mu naplati ulaznicu, ali kada je ugledao lice Ralfa Tanera, samo je odmahnuo rukom i propustio ga. Unutra je bilo vrelo i zagušljivo. Svetiljke su bleštale u nekom brzom ritmu. Preko puta, za barom, stajao je neko ko je ličio

na Toma Kruza, na drugom kraju sale kretao se Arnold Švarceneger, a naravno, prisutna je bila i jeftino odevena leđi Dajana. Ljudi su se za njima osvrćali, ali nakratko, uzgred i bez posebnih interesovanja. Dajana se popela na podijum i otpevala Srećan rođendan gospodine predsedniče: nešto je očigledno bilo zamenjeno, ali ljudi su podvrisivali od oduševljenja. Neka žena mu se nasmešila. Uzvratio joj je pogled.

Prišla mu je. Srce je počelo ubrzano da mu kuca i nije znao šta treba da kaže. Izašli su na podijum za igru. Pripila je svoje telo uz njegovo.

Kratko iza toga ponovo je izašao na podijum, ali ovoga puta sam. Ljudi su ga posmatrali, a on je izgovarao svoj poznati dijalog s Entonijem Hopkinsom iz filma Ja sam čovek sa Meseca. Hopkins mu je uspeo veoma dobro, ali je u izgovoru sopstvene uloge bio nesiguran. Ljudi su pljeskali i bodrili ga uzvicima. Vratio se na mesto, a žena sa kojom je igrao šapnula mu je u uho da se zove Nora.

Vlasnik diskoteke potapšao ga je po ramenu i pružio mu pedeset evra. „To je bilo korektno, iako ne baš najbolje. Taner govori drugačije, a ruke drži otprilike ovako.“ Pokazao mu je kako to treba da izgleda. „Ti ličiš na njega, ali još uvek nemaš njegovo držanje. Gledaj malo više njegove filmove i dođi ponovo sledeće nedelje.“

Kada je sa Norom izašao na ulicu, trgao se. Nije mogao da je povede sa sobom. Čim bi ugledala kuću i poslugu, znala bi da on nije taj za koga se predstavlja, ili baš suprotno, da je on upravo taj. Pretvarao se da ne vidi svog šofera, pozvao taksi i izmislio priču o bratu koji mu je upravo došao u posetu. Iz pogleda koji mu je uputila shvatio je da mu ne veruje ni reč i da misli da je oženjen.

U njenom malom ali veoma urednom stanu Ralf Taner je proveo najbolju noć u svom životu. Ne on, već neko drugi obgrlio je Norino telo i njihao ga snažno tamo-amo kao da nikada ničije nije posedovao. Pred zoru, ona ga je milovala po vratu i potiljku i rekla da je bio čudesan. To su mu već mnoge žene rekle, ali je znao da nijedna to nije mislila ozbiljno.

Sledećeg dana, iznajmio je u jednoj prometnoj kući nameštenu sobu pod imenom Matijas Vagner. Vlasnik kuće ga je gledao zapanjeno, ali Ralf mu je objasnio da posle osnovnog posla radi i kao imitator, i to mu je bilo dovoljno. Čitavu nedelju proveo je u

iznajmljenom stanu ili kod Nore. Uživao je šetajući ulicom gore-dole, a da se za njim niko nije okretao, jer se u okolini već proširio glas o tome ko je on i šta radi.

Na sledećem nastupu u Lopolu nije ostavio dobar utisak. Dok je stajao na podijumu i izgovarao svoj tekst, iznenada se osetio izgubljenim. Nešto je krenulo naopako. Bio je u grču, grlo stegnuto, glas nerazgovetan. Nije mogao da se seti u kom položaju je držao ruke u toj sceni, niti šta je osećao ili mislio. Video je samo svoju sliku na platnu. Osetio je da pažnja gledalaca polako slabi i samo ga je glumački instinkt prisilio da nastup privede kraju.

A tada je video da je i drugi prikazivač imitator Ralfa Tanera takođe prisutan. Sa Jutjuba je znao da je ovaj dostigao savršenstvo, a u samom liku sličnost je bila još više zapanjujuća. Stisak ruke mu je bio čvrst, a pogled oštar. Delovao je baš onako kako je Ralf sam sebe poznavao sa filmskog platna. Bio je krupan, širokih ramena, zračio je snagom, čvrstinom i odvažnošću.

„Vi ovo ne radite tako dugo“, rekao je.

Ralf je slegnuo ramenima.

„Ja sam prisutan od njegovog drugog filma. U početku sam to radio uzgred, bio sam zaposlen u birou za nađene stvari. A onda je Ralf napravio karijeru, i ja sam dao otkaz.“ Gledao ga je, a oči su mu se suzile. „Počinjete ovim da se bavite profesionalno? To zahteva mnogo vežbe. Veoma je teško. Da bi se jedan čovek verno prikazao, mora sa njim da se živi. Često izađem na ulicu i ne primetim da se i tamo ponašam kao Ralf Taner. Ja živim kao on. Mislim kao on i ponekad danima ostajem u ulozi. Ja jesam Ralf Taner. A za to su potrebne godine.“

Vlasnik Lopola mu je ovoga puta dao samo trideset evra. Stvarno mu nastup nije bio ništa posebno, a i velika sličnost se nije toliko primećivala.

Za trenutak, u njemu se sve pobunilo. Pogledao je vlasnika u lice, a ovaj je očigledno osetio pogled koji je bio poznat u desetinama njegovih filmova: povukao se unazad, zagledao se u vrhove svojih cipela i mrmlija nešto nerazumljivo. Ruka mu je skliznula u džep i Ralf je odmah znao da će izvući još jednu novčanicu. Ali je onda primetio kako mu snaga slabi, a jarost jenjava. Ipak sam samo

početnik, rekao mu je. „U redu je“, odgovorio je vlasnik. Pogledao ga je sumnjičavo i izvukao praznu šaku iz džepa.

„Trudiću se malo više“, rekao je Ralf. Pri tome, jedna misao mu se veoma dopala. Zar to ne dokazuje da je konačno slobodan?

Ne, pomislio je u tramvaju na putu do stana Matijasa Vagnera. To ne dokazuje da je slobodan, to ukazuje samo na to da samoposmatranje zbunjuje ličnost, slabi volju, a mentalna snaga se gasi, to dokazuje da nijedan čovek spolja i jasno posmatran nije sebi nalik. Na sledećoj stanici je izašao iz tramvaja, dozvao taksi i odvezao se do svoje vile.

Zamolio je svog sobara Ludviga da mu pripremi kupatilo i poželeo da odgovori na propuštene poruke i pozive na mobilnom telefonu. Ali izgleda da nikome nije nedostajao. Činilo se kao da je neko drugi svesrdno obavio sve njegove poslove.

Sledeći dan je proveo uznemiren i rastrojen. Njegov najbolji prijatelj, bezuspešan pozorišni glumac Mogrol, sasvim neočekivano je popio prekomernu dozu tableta. Namerno ili greškom, niko nije znao: pre toga se nije javio, nisu razgovarali, nije ostavio oproštajnu poruku. Ralf ovaj čin nije mogao da shvati.

Njegov lični trener ga je terao, kao i svake srede, da radi sklekove, i objasnio mu da njegovim trbušnim mišićima treba više vežbe: u sledećem filmu ima scena u kojima će biti bez košulje, ne sme se obrukati iako nije više mlad.

Uzeo je u ruke filmski magazin, prelistavao i tražio šta se novo govori o njemu. Kada je naišao na tekst u kome piše da je ružan kao lopov i da mu je glava šuplja, odustao je od daljeg čitanja. Ko piše tako nešto i zašto? Telefonirao je svom agentu i pozvao režisera Branknera. Ta servilnost mu je bila neprijatna. Znao je da ga Brankner mnogo ne ceni, ali da mu je neophodan, jer bez njegovog pristanka film ne bi dobio potrebna finansijska sredstva. Prekinuo je vezu usred razgovora. Neko vreme je listao knjigu Miguela Aristosa Blankosa Mir se nalazi duboko u nama, a onda prošetao gore-dole. Posmatrao je veliku kristalnu vazuu prepunu cveća, koje se odjednom videlo po čitavoj kući. On nije mario za cveće, i ne zna kako je vaza dospela u kuću. Da li je ga je Ludvig samovoljno kupio? I on polako postaje star i čudan.

Neko vreme je Ralf stajao pred zidnim ogledalom i posmatrao kako se njegovo lice iz sekunde u sekundu menja i postaje neprepoznatljivo. A onda je napustio vilu.

Laknulo mu je kada je stigao u ulicu u kojoj stanuje Matijas Vagner. U ulici se nalazio supermarket, a pored njega radnja za prodaju knjiga, novina, časopisa i različitih publikacija. Na stepeništu je mirisalo na kuvanu hranu. Neka debela žena ležerno ga je pozdravila. Iznajmljena soba ga je primila kao izgubljeni dom.

Gledao je televiziju i pio pivo iz limenke. U vestima se govorilo o ratu, Bliskom istoku, poseti izvesnog ministra i prognozi vremena za sutra. Neka domaćica je visoko podigla šareni peškir od frotira, a onda je iz nekog razloga veliki slon protrčao preko polja. Posle toga video je Ralfa Tanera kako se u automobilu probija kroz gradski saobraćaj i razgovara sa lepom plavušom koja sedi pored njega. „Vreme prolazi i svi će jednog dana postati prašina!“

„Ali možda“, rekla je plavuša, „mi možemo to da sprečimo.“

U nastavku koji je brzo usledio video se čitav niz eksplozija: automobil je odleteo u vazduh, onda i naftna platforma, a plamen se vrlo živopisno valjao nad morem, jedna višespratnica je tako snažno eksplodirala da su uskovitlane krhotine stakla bleštale na suncu. Ponovo se videlo lice Ralfa Tanera, a ispod njega na crnoj pozadini velika slova: OGNJEM I MAČEM. Od danas u bioskopu.

Kakva budalaština, pomislio je Ralf. Kako je to mučno.

Odjednom je primetio da ne može da se seti da je radio na snimanju ovoga filma. I da prvi put čuje za njega. Neko vreme je menjao programe na televizoru, ali se ova reklama nije ponovo pojavila. Izašao je iz sobe i ušao u internet kafe s druge strane ulice. Vlasnik lokala ga je poznavao i uz osmeh ga odveo do slobodnog kompjutera. Na jednoj adresi je pronašao Ognjem i mačem. O filmu, o kome su već prošle nedelje novine negativno i kritički pisale, postojao je unos i na Vikipediji. U forumu gde se razgovaralo o filmu neko je pohvalio Tanerovu glumačku snagu. Ali zašto je uopšte učestvovao u nečemu takvom? Možda, odgovorio je neko, jednostavno zbog novca. Nije nikakvo čudo kod takvog načina života. Treći je obavestavao da Taner trenutno živi u Los Angelesu, a četvrti mu je to osporavao. Nalazi se na promotivnom putovanju po Kini. Preko jednog linka došao je i do internet-strane nekih kineskih

novina. Velika slika je prikazivala kako se sa širokim osmehom na licu rukuje s dva kineska funkcionera. Te ljude Ralf nije poznavao, i nikada nije bio u Kini. Platilo je korišćenje interneta i izašao na bleštavo jutarnje sunce.

Ognjem i mačem? Naravno da sam gledala, rekla mu je Nora. Njoj se film dopao, bez obzira šta je kritika rekla o njemu. Uzdahnula je. Obožava Ralfa Tanera od svoje trinaeste godine. Gledala je sve njegove filmove.

„Zbog toga ti se i ja dopadam? Zato što ličim na njega?“

„Pa, baš mu i nisi toliko sličan. Možda bi trebalo da imitiraš nekog drugog. Ti nisi loš, ali... Nije to ono pravo.“

Pogled mu je skliznuo na ogledalo na zidu. Video je nju, video je sebe, ali iznenada više nije bio siguran na kojoj strani su originali, a na kojoj slike u ogledalu. Češkao se po glavi i nešto mrmljao da prikrije svoju zbunjenost, a zatim se spustio stepenicama do tramvajske stanice.

U tramvaju niko nije obraćao pažnju na njega. Instinktivno je pokušao da vidi svoj lik u prozoru, ali nije uspeo. A nije bilo druge ravne površine koja bi poslužila kao ogledalo. Na ulici je ugledao dva plakata – reklame za Ognjem i mačem. Tek kada je skoro bez daha stigao pred vrata svoje vile, primetio je da su mu džepovi prazni. Izgleda da je od uzbuđenja izgubio ključeve. Pozvonio je.

„Ja sam“, doviknuo je u mikrofon. „Vratio sam se malo ranije.“

„Ko je to?“

Zagrcnuo se. A onda je, shvativši da je ovakav odgovor na svaki način besmislen, ipak odgovorio: „Ja sam.“

Zvučnik se isključio. Pola minuta kasnije, ulazna vrata kuće su se otvorila i Ludvig je sporim koracima krenuo preko travnjaka ka ulaznoj kapiji. Naslonio se na ogradu, a njegovo izabrano lice ga je posmatralo kroz rešetke.

„To sam ja“, rekao je Ralf po treći put.

„A ko ste vi?“

„Ja sam Ralf Taner!“

„To će gazdu veoma iznenaditi.“

„Vratio sam se nešto ranije.“

„Gazda je već odavno kod kuće“, rekao je Ludvig. „Molio bih vas da odete odavde.“

„Ovo je moja kuća!“

„Pozvaćemo policiju.“

„Mogu li... da razgovaram sa čovekom koji je navodno Ralf Taner?“

„To ste vi.“

„Molim?“

„Čovek koji je navodno Ralf Taner ste vi.“

Počeo se po čelu. „Mogu li... da razgovaram sa Ralfom Tanerom?“

Ludvig ga je pogledao sa kiselim osmehom na licu. „Ralf Taner je veoma popularan glumac. Stotine ljudi žele nešto od njega. Telefon mu neprestano zvoní. Mislite li da će prekinuti posao da bi ćaskao s vama, jer mislite da ste značajni zato što lićite na njega?“

„Ali, Ludviže, ti mora da me prepoznaješ!“

„Vi znate moje ime. Ćestitam. Ali kada ste me zaposlili?“ Opet se počeo po glavi. Kakvo je to pitanje? Bio je isuviše pometen da bi se toga setio. Njemu se ćinilo da je Ludvig oduvek u njegovoj službi, kao da ga kvrgavo i uvek razočarano lice sluge prati celog života. „Mogu li da razgovaram s nekim drugim? Možeš li da mi daš Lasmana na telefon?“

„Dragi gospodine, daću vam prijateljski savet i neka ostane među nama. Naravno, mi možemo da uradimo to što tražite. Možemo da prođemo kroz celu kuću. Možda vam ćak i uspe da se pojavi i sam Ralf Taner. Ali šta biste time dobili? Besmislenost, ismevanje, vrlo neprijatan kontakt s policijom, a kada biste s time nastavili, i unapred izgubljen sudski spor sa filmskom zvezdom. Tu tolerancije nema, on mora sebe da zaštití. Znam da on ima veliku ulogu u vašem životu i da ste gledali sve njegove filmove. Vi pratite njega, on prati vas, bolje publike od vas nema. Ali sada ste na granici koju ne smete da prekoraćite. Idite kući. Ja sam već star, video sam mnogo, i ne želim da ljudi sebi navlaće bedu na vrat. Ćini mi se da ste vrlo prijatan tip. Molim vas da se urazumíte!“

Zavrtelo mu se u glavi. Hteo je nešto da kaže, ali je istog trenutka zaćutao. Poćeo je ubrzano da diše, i zagledao se u Sunce. „Nije vam dobro?“, upitao ga je Ludvig. „Želite li ćašu vode?“ Odmahnuo je glavom i lagano se udaljio od ulazne kapije. Oko njega su se nalazile vile, žbunje i visoke baštenske ograde. Zastao je i spustio se na zemlju.

Šta se to dogodilo? Neki prevarant je zauzeo njegovo mesto? Možda onaj imitator koga je sreo u Lopolu. Verovatno je iskoristio momenat i potisnuo ga u ulogu muškarca koji se zove Matijas Vagner, ulogu gledaoca, imitatora i obožavaoca. Lako se utopio u život sebi sličnog uzora i njegov život zamenio svojim. Tako nešto se dešava. O tome se može pročitati u novinama. Zamišljeno je izvadio iz džepa ličnu kartu i po prvi put video odštampano ime. A onda ju je mirno vratio u džep.

Video je kako se na drugoj strani ulice otvara ulazna kapija. Izašli su Ludvig i Lasman, a između njih, visok i prepun snage, Ralf Taner.

Nije mogao da se seti da je ikada izgledao tako dobro. Taj koji ga je zauvek izbacio iz njegovog života uradio je to savršeno dobro i bio je pravi za tako nešto. I ako je iko zaslužio da postoji kao Ralf Taner, bio je to onaj preko puta. Kakva veličanstvenost i kakva harizma!

Ispred njega se zaustavio automobil, Ralf Taner je otvorio vrata, klimnuo glavom šoferu i auto je krenuo niz ulicu. Ludvig je zatvorio ulaznu kapiju.

Kada je automobil prolazio pored njega, Matijas Vagner je ustao i pokušao da zaviri unutra. Ali stakla su bila zatamnjena, tako da je ugledao samo sopstveni odraz. Automobil je prošao pored njega, skrenuo za ugao i nestao sa vidika.

Stavio je ruke u džepove i lagano krenuo niz ulicu. I tako, konačno je pronašao izlaz. Sada je bio slobodan.

Zaustavio se na autobuskoj stanici, ali se predomislio i nastavio da hoda dalje. Bilo bi neobično da koristi gradski prevoz. Kada je neko sličan filmskoj zvezdi, ljudi bulje u njega, deca mu postavljaju glupa pitanja i slikaju ga mobilnim telefonima. To mu često prčinjava zadovoljstvo. Ali ponekad mu se čini da je ipak neki drugi čovek.

Istok

Kako je mogla da zna da je ovde tako vrelo? U mašti je videla slike snegom prekrivene ravnice, ledeni vetar koji raznosi i vrtloži sneg, nomade u šatorima, stepsko goveče i noćne vatre pod ogromnim zvezdanim nebom. A u stvarnosti se osećala prašina s građevina, automobili su besomučno trubili, a sunce peklo. Neka buba joj je zujala oko glave. Nigde nije bilo automata za promenu novca. Juče, u njenoj banci, službenica na šalteru se nasmejala: Takvu valutu ne možemo da vam obezbedimo, pokušajte kad doputujete u mesto.

I sada je stajala tu, posle beskonačnog leta kroz noć, a unaokolo je mirisalo na benzin. U avionu je pored nje sedeo krupan čovek i sve vreme bučno hrkao. Uvek kada bi mu ruka pala u njeno krilo, pitala se zašto se od čitavog sveta odlučila da krene baš u ovo mesto. Ali uvek je bila radoznala i posebno želela da upozna udaljene delove planete, tako da je bez razmišljanja dala pristanak za ovo putovanje.

Ubrzo posle toga, pošto je dobila avionsku kartu. Propratno pismo na lošem engleskom jeziku bilo je overeno velikim zlatnim pečatom koji je predstavljao ili pticu u letu ili izlazak sunca, a možda i čoveka sa šeširom. A onda je morala da ode do ambasade, koja je bila smeštena u tri sobe iznajmljene kuće na obodu grada i gde joj je uniformisani čovek ćutke overio vizu u pasošu.

Kosa joj se od znoja potpuno ulepila. Pogledala je svoj odraz u prljavom staklu aerodromskog terminala i videla malu, okruglu ženu od oko četrdeset godina koja je izgledala vrlo iscrpljeno. Radoznala je bila oduvek, ali nije lako izlazila nakraj sa situacijama koje opterećuju i uznemiravaju. Najradije je sedela kod kuće, u svojoj udobnoj radnoj sobi sa prozorom koji je gledao na baštu i šoljicom čaja pored sebe. Tada je dolazila do ideja, mogla da se koncentriše i izmišlja zapetljane tajne koje će njen melanholični komesar – detektiv Regler – da rešava. Njeni krimi-romani su se dobro prodavali. Primala je brojna pisma od oduševljenih čitalaca. Volela je muža i muž je voleo nju. Život joj se odvijao u savršenom redu. Zar joj je stvarno bilo potrebno jedno ovakvo putovanje?

Nečija ruka joj se spustila na rame. Zaprepašćeno se trгла. Pored nje je stajao čovek u odelu prepunom mrlja. Na improvizovanoj kartonskoj tabli koju je držao u ruci, nezgrapnim slovima je bilo ispisano njeno ime.

„Da, to sam ja!“

On joj je naznačio da treba da ga prati. Htela je da mu da svoju putnu torbu, ali se on već okrenuo i pošao. Morala je skoro da trči za njim. Prelazili su preko ulice. Ljudi su se dovikivali, automobili trubili, i kada je stigla na drugu stranu, suknja joj je bila isprskana blatom. Automobil je bio parkiran popreko i zauzimaо dva parking-prostora, hauba mu je bila ulubljena na bezbroj mesta i bio je pun kartonskih kutija. U gepeku, na zadnjem sedištu, čak i na sedištu suvozača bilo je kartonskih kutija, tako da su joj noge visile, a putnu torbu je morala da drži u krilu. Pitala se kojom vrstom transporta se bavi njen vozač. Kada je htela da prikopča sigurnosni pojas, on je snažno i ljutito odmahnuo glavom, očigledno videvši u tome uvredu za svoje vozačko umeće. Odustala je. Za vreme vožnje neprestano je tiho razgovarao sa sobom. Jednom je vrlo oštro zakočio, spustio prozor i snažno pljunuo na ulicu. „You business“, rekao je iznenada. „Kill who?“ Ona se nasmejala i pokazala mu da ga ne razume.

„Everything“, nastavio je čovek. „Hobble grease. Why?“

Nasmejala se malo usiljeno.

„Why?“ Čovek je lupkao po staklu. „Grease, the hobble why!“ Ona je raširila ruke i odmahivala glavom, ali je od toga postao još aktivniji. Pokazivao je na nešto i levo i desno, lupao po tabli sa instrumentima, vikao i više uopšte nije obraćao pažnju na saobraćaj oko sebe. Konačno je zakočio pred jednom višespratnicom. Ispred nje, oslonjen na staklena vrata, stajao je čovek u uniformi, a iznad njega na vetru je lepršala zastava. To je bio hotel. Izašla je iz automobila. Kranovi sa okolnih građevina štrčali su ka mlečnobelom nebu. Na zemlji su ležale limenke od raznoraznih napitaka, iskrivljeni komadi žice i komadići razbijenog stakla. Portir je otvorio vrata i ona je ušla. Ulazni hol je bio od mermera, u sredini se nalazila fontana, a vodeni mlaz je oticao negde ispod, kroz omanji kanal. Žena na recepciji nije govorila engleski. Posle izmenjenih nekoliko dužih rečenica sa vozačem, žena joj je bez reči pružila ključ. Soba je izgledala može se reći pristojno. Krevet je bio mekan i čist, slavine u

kupatilu su funkcionisale. Kroz prozor je videla desetine višespratnica i fabričkih dimnjaka. Upravo kada je počela da se raspakuje, zazvonio je telefon.

„Sidite“, rekao je ženski glas na lošem engleskom. „Sada.“ Htela je nešto da pita, ali je žena već spustila slušalicu. Žurno je zamenila bluzu mokru od znoja drugom, poslušno uzela blok za zabeleške i liftom koji je neprekidno stenjao spustila se u ulazni hol.

Veći broj žena i muškaraca su u polukrugu već sedeli u stolicama na rasklapanje. U sredini je stajala žena u uniformi. „Jesam li ja poslednja?“

Žena u uniformi ju je upitala za ime.

„Marija Rubinštajn. Ja sam Marija Rubinštajn.“

Žena u uniformi je gledala u list papira koji je držala u ruci i odmahivala glavom.

„Ja sam ovde umesto Lea Rihtera. Dobila sam njegovu avionsku kartu. Naknadno sam uskočila.“

Leo Rihter, rekla je žena. On se nalazi na spisku.

„On nije doputovao. Umesto njega sam ja tu.“

Žena je napravila prezrivi gest rukom, koji je jasno trebalo da kaže da niko ne može da razume šta se dešava u glavama stranaca. Rukom joj je pokazala na praznu stolicu. Marija je sela, a žena u uniformi je održala kraću besedu. Ovu posebnu delegaciju, sastavljenu od najboljih svetskih turističkih izveštača i putopisaca, pozvala je aktuelna vlada njene zemlje da izvesti sve nacije o lepotama njene domovine. Izveštačima ništa neće nedostajati i svaka želja će im biti ispunjena. Primiće ih i zamenik predsednika države, a svečanostima neće biti kraja. Ali, pre svega, svečani ručak za dobrodošlicu.

Odvela ih je do obližnje sale. Na dugačkom stolu su bile poređane činije sa hladnim krompirom, a između njih poslužavnici sa masnim mesom i majonezom.

Marija je vrlo brzo utvrdila da od prisutnih gostiju nijedan nije turistički izveštač. Dvojica su bila iz kulturne redakcije, a trojica pripravnici, jer u njihovoj redakciji niko nije želeo ovde da dođe. Zatim urednik naučne redakcije Republike, pa prijateljski raspoložen gospodin koji je u Observeru pisao o divljim pticama. U grupi je bila i stara dama koja je pre penzionisanja radila u Nemačkom radiju i

jedan njen kolega koji je ovde došao samo zato što su mu majstori renovirali stan. Odmah posle obeda, Marija je legla u krevet.

Nemirno je spavala. Neprestano ju je budilo kloparanje mašina sa okolnih gradilišta. Kada je najzad ustala sa teškom glavoboljom, ustanovila je da je kod kuće zaboravila punjač za mobilni telefon. Depresivna, napisala je mužu poruku. Nedostajes mi. Odgovor nije dobila. Osećala se vrlo daleko od svega.

Na recepciji je pitala za punjač. Recepcionar ju je ćuteći posmatrao i nije ništa razumeo. Jedan za drugim pojavljivale su se kolege iz grupe. Većina je bila bleđa i neispavana. „Onaj majonez“, rekao je kolega iz Observera. „Odvratna stvar.“

Autobus ih je dva duga sata vozio džombastim putem. Kada je Marija iz mučnog polusna došla sebi, nalazili su se pred nekakvom fabričkom zgradom. Iz građevine su izašli radnici i u horu otpevali nekoliko pesama. Žena u uniformi im je pokazivala prazne proizvodne trake. Nije bilo moguće zaključiti šta bi ovde trebalo da se proizvodi. Onda im je prišla žena s velikim tanjirom u ruci i posluživala ih prasećim pečenjem. Nevoljno i obazrivo, svako je uzeo samo po komadić. Hor je otpevao još jednu pesmu, a onda su krenuli nazad. Kada su stigli u hotel, bio je skoro mrak.

Tako je prolazio dan za danom. Vodili su ih do bazena za plivanje, koji se nalazio u polumračnoj betonskoj hali. Voda se činila potpuno hladna i mirisala je na hemikalije. Čovek iz lista Republika je pitao da li sme malo da zapliva, ali mu je vođa puta odgovorila da je to nemoguće. Vodili su ih do postrojenja za preradu otpadnih voda, do naftnih bušotina, u močvare nedođije, u veliku gradsku pekaru i u neko mesto gde je osamdeset godina ranije bilo šatorsko naselje nomada, koji su sve opustošili, kako je govorila vođa puta, sabljom, batinom i bičem. Jahali su unaokolo, spaljivali njive i obeščašćivali žene sve dok ih vlasti po kratkom postupku nisu uništile do poslednjeg čoveka. Posetili su i zgradu parlamenta, gde im je nekoliko stotina narodnih poslanika, koji svi pripadaju istoj partiji, otpevalo himnu držeći desnu ruku na srcu i očiju uprtih u portret predsednika.

Vodili su ih i do velikog električnog transformatora kroz koji iz nekog razloga nije proticala struja. Posetili su i osnovnu školu, ispred koje su ih na suncu koje je pržilo i uz agresivne insekte, čekala deca u

uniformama da bi im otpevala nekoliko starih narodnih pesama. Penzionisana radnica Nemačkog radija se tom prilikom onesvestila, pa su morali da je odnesu u autobus. Pevanje se oteglilo još čitav sat pre nego što ih je delegacija učenica ponudila svinjskim pečenjem koje su sami ispekli i majonezom. Posetili su i univerzitet, gde je profesor sa zamršenom bradom na potpuno nerazumljivom engleskom jeziku održao predavanje o blistavoj perspektivi, razvoju i budućnosti zemlje. Koliko je Marija uspela da razume, govorio je o čeliku, nafti i svom predsedniku, a kroz otvorene prozore dopirao je oštar miris amonijaka i prašine s gradilišta. Kada je profesor završio govor, posluženo je praseće pečenje.

Bili su i u stepi. Autobus se zaustavio i svi su izašli. Nije bilo apsolutno ničega da se vidi. Žbunje se lagano pokretalo na vetru, nebo je bilo jasno, a visoko gore ljuljuškala su se dva iskrzana oblačića. Nije smrdelo, nije mirisalo ni na šta, vazduh je bio čist i duvao je blagi povetarac. Ravnica se prostirala daleko do horizonta. Ništa nije ometalo pogled. Jato ptica u liniji jedna iza druge sporo je preletelo pored njih. Odjednom se pojavio vilin konjic, obleteo jedan krug i ponovo nestao u travi.

Kada su ponovo ušli u autobus i krenuli, Mariji se činilo kao da i dalje stoje u mestu: gde god da pogleda svuda je isto, ništa se ne menja. Zatvorila je oči. Spavala je mnogo bolje nego u bučnom hotelu.

Te večeri uključila je mobilni telefon i pozvala muža. Kod šestog pokušaja iznenada je čula njegov glas.

„Ah, konačno“, rekla je. „Kada bi samo znao.“

„Hrana?“

„Uh.“

„Ljudi?“

„Onako.“

Nekoliko trenutaka su ćutali. Znala je da je on potpuno razume. „Cveće?“, upitala ga je konačno.

„Zalivam ga svakog dana.“

„Smeće?“

„Odavno izbačeno. Da li ti je hladno?“

„Ovde je vrelo. A komarci su prava napast.“

„Stvarno?“

Ponovo su začutili, a tada se setila da mora da štediti bateriju. Pomisao da telefon može potpuno da otkáže ulivala joj je strah. „Uskoro se vraćam“, rekla je.

„Imaš li nešto protiv komaraca?“

„Molim?“

„Sprej protiv komaraca!“

„Toga ovde nema.“

„Onda bi mogla...“

Nije doznala kakav savet je hteo da joj da. Veza se prekinula i čuo se samo znak zauzeća. Baterija je bila skoro prazna. Uzdahnula je i isključila telefon.

Sledeći dan je bio poslednji dan boravka. Odvezli su ih do malog provincijskog grada daleko u stepi, a odatle je sutradan trebalo da ih prebace do vojnog aerodroma. Vladinim avionom je planirano da lete do Kine, a odatle redovnim letom do kuće.

Pokazali su im veliku nedovršenu građevinu. Marija nije znala šta to tačno treba da bude, ali je očigledno bilo nešto vrlo važno, jer je svako od njih morao jednu punu lopatu zemlje koja je jako zaudarala da baci na već postojeću gomilu. Svi putnici su imali vidljive zdravstvene probleme: mnogi su izgubili po nekoliko kilograma, skoro svi su bili bleđi, jedan od pripravnika je dobio po licu nekakve bubuljice čudnog oblika. Čovek iz Republike je hramao, a stara gospođa iz Nemačkog radija je sedela u autobusu sa glavom naslonjenom na ruke. Malo kasnije odveli su ih do druge građevine, gde su ponovo bacali zemlju na gomilu, a onda su posetili vojnu kasarnu pred koju je jedan odred vojske došao na prozivku. Odsvirana je himna, vijorile su se zastave, posluženo je svinjsko pečenje sa majonezom.

Čovek niskog rasta je delio ključeve od soba. Marija je bila poslednja i kada je došla na red, ključeva više nije bilo. Neko je pogrešio u brojanju. Hotel je bio pun.

Žena u uniformi je počela da viče na recepcionara. On je zgrabio telefon, urlao na nekoga, spustio slušalicu, birao neki drugi broj, vikao, prekinuo vezu i ljutito i tvrdoglavo pogledao u vođu puta.

„Ne mari, prespavaću s nekim u sobi“, rekla je Marija.

„Nema problema“, rekla je gospođa iz Nemačkog radija. „Dođite kod mene, odrasle smo osobe.“

To ne dolazi u obzir, rekla je vođa puta. Tako nešto se ovde ne radi. Ova zemlja ima mnogo hotela, i svi su prvoklasni.

I tako su samu Mariju smestili u autobus. Čitavih pola sata krstarili su mračnim ulicama dok se nisu zaustavili pred visokom gradevinom. Po trotoaru su tumarala deca, a neka starija žena je prodavala bundeve.

U ovom trenutku hotel još nije otvoren, rekla je žena u uniformi, ali za Mariju će napraviti izuzetak, dobiće sobu. Sutra ujutru, tačno u sedam i dvadeset pet mora da bude na ulici, jer dolazi autobus koji će je odvesti do aerodroma.

„Je li to sigurno?“

Žena u uniformi ju je pogledala potpuno ravnodušno.

Lift nije radio. Čovek s bradom vodio ju je stepenicama do sedmog sprata. Zašto su morali tako visoko da se penju ako je hotel potpuno prazan? Bez daha i mokra od znoja, ušla je u sobu koja je mirisala na sredstva za čišćenje. Orman nije mogao da se zatvori, televizor nije radio, posteljina je bila izgužvana. Na zidu je visio komad papira ispisan ćiriličnim pismom. Šta bi to moglo da znači? Ali sada to nije važno, pomislila je Marija. Uskoro je sve gotovo.

Dugo je bila budna i gledala u tavanicu. Iz daljine je dopirala saobraćajna buka. Tri puta je zagledala svoj putni budilnik. Iako je izgledao potpuno u redu, nije smela da zaspi iz straha da slučajno zvono ne zataji.

Sledećeg jutra već u sedam i pet spustila se stepenicama u prizemlje. U ulaznom holu je odložila kofer i sela u staru stolicu od veštačke kože. U holu nije bilo žive duše. Čekala je. Prošlo je deset minuta, dvanaest, petnaest. Izašla je na ulicu. Automobili su se probijali kroz blede jutarnje svetlo. Pešaka nigde nije videla. Ponovo je pogledala na sat. Pola osam je prošlo za tri minuta. Onda za četiri. Pa ponovo za četiri. Iznenada se prestravila, bilo je dvadeset do osam. Petnaest. Deset do osam, pet do osam. Uključila je telefon, ali nije znala koga da pozove. Nije imala kontakt-broj za hitne slučajeve. Njena grupa se svuda kretala i držala zajedno, pa niko na to nije ni pomislio.

Samo mirno, razmišljala je. Mirno! Primetiće da je nema, po dići će uzbunu, avion će je sačekati. Ušla je ponovo u hotelski hol i sela.

Sledećeg minuta je ustala i izašla na ulicu. Čitava dva sata je stajala napolju, a srce joj je glasno udaralo. I vrelina je počela da nadire, u početku stidljivo, a zatim u sve snažnijim talasima. Na ulici je bilo sve više ljudi koji su pravili gužvu oko nje, a i insekti su započeli svoj dan. Više puta se vraćala u hotel, ali tamo nije bilo nikoga. Recepcija je bila prazna. Nije pomoglo ni dozivanje, lupanje niti vrištanje. Ko je bio bradati čovek od juče i gde bi sada mogao da bude? Ponovo je izašla na ulicu i pogledala na ručni sat.

U podne se ponovo popela u sobu. Čitava građevina je stvarno bila potpuno prazna. U rano popodne ju je savladao san, ali ju je užasan strah brzo probudio. Neko vreme je stajala kraj prozora, zatim sela za sto, lupala prstima i buljila u zid. Otišla je do kupatila i malo plakala. Ponovo je otišla do prozora i gledala kako sumrak smenjuje dan. Da li je moguće da ostali nisu primetili da nje nema? Ili da su se zadovoljili nekakvim otrcanim objašnjenjem samo da ne bi odložili svoj odlazak? Nešto joj je govorilo da je to moguće. Legla je na krevet, a onda je osetila glad.

Ali nije smela da se udalji od hotela. Ako je budu tražili, doći će ovde. Uključila je telefon i pokušala da pozove muža. Nije uspela da uspostavi vezu, i kod trećeg pokušaja ga je isključila da ne bi potpuno ispraznila bateriju.

Nekim čudom spavala je duboko i bez ikakvih snova. A posle buđenja, nekoliko sekundi se osećala spokojno i lako. Kroz prozor je prodirala svetlost, a na jednom sunčevom zraku su se poigravale trunčice prašine. A onda se setila. Užas je pogodio kao udarac bičem. Na brzinu se obukla.

Posle čitavog sata pretraživanja zaključila je da je zgrada stvarno prazna. Prošla je kroz sve spratove, dozivala i lupala na sva vrata. Telefon na recepciji je očigledno funkcionisao, ali ona nije znala koje su pozivne cifre za inostranstvo. Što god da je pokušala, dovelo bi samo do pištanja u slušalici. Kada se ni posle tri sata niko nije pojavio, odlučila je da izađe napolje. Morala je da pronade nekoga ko će joj pomoći.

Bilo je mnogo toplije nego prethodnog dana. Već posle nekoliko minuta odeća se lepila za telo, znoj joj se slivao niz lice, a od gladi je bila toliko slaba da skoro nije mogla da drži torbu u ruci. U prodavnici prepunoj konzervi i plastičnih kutija sa raznoraznim proizvodima od

testa pokušala je da kupi parče kolača i flašu vode. Tek na kasi se prisetila da nema lokalnu valutu već samo evre, par dolara i kreditne kartice. Vlasnik prodavnice nije želeo da primi ništa od toga. Počela je da plače. Bespomoćnim gestovima pokušala je da mu objasni da deset dolara vrede mnogo više nego par novčića koje je od nje zahtevao. On je samo odmahivao glavom. Uzela je tašnu i lagano izašla iz radnje.

Tek u trećoj radnji prodavac je bio spreman da joj za dvadeset dolara da tri kvrgava parčeta testa punjena svinjskim mesom i flašu sa vodom. Sa osećajem olakšanja naslonila se na zid i stojeći jela i pila. Odmah ju je zahvatio osećaj mučnine i težine u stomaku, ali budući da se tako osećala otkako je ovde stigla, ovo i nije bilo tako loše. Kada je ponovo krenula, primetila je da se ljudi okreću za njom. Muškarci su je gledali kao da ih njena pojava zabavlja, deca su rukama pokazivala u njenom pravcu i nešto uzvikivala, a majke su ih odvlačile dalje od nje.

Odvažila se i oslovila jednog policajca. On se osvrnuo, a oči su mu bile uzane i neprijateljske. Pokušala je s engleskim, francuskim, nemačkim, čak i sa oskudnim starogrčkim koji je učila pre mnogo godina na univerzitetskom seminaru o Aristotelu. Poslužila se i pantomimom, sklopivši ruke kao kad se moli. Posle svih njenih pokušaja, on je konačno ispružio ruku i nešto rekao. Nije ga razumela, ali on je nekoliko puta ponovio isto. Najzad je shvatila da traži njen pasoš. Uzeo ga je i prelistavao, onda je oštro pogledao i vrlo glasno izgovorio nešto što nije razumela.

„Molim vas, pomozite mi.“

Nestrpljivim gestom joj je pokazao da treba da pođe sa njim. Policijska stanica, samo jednu ulicu dalje, bila je mala i prljava. Iz razloga koji joj nije bio jasan, oduzeli su joj torbu i ručni sat. Morala je da sedi za stolom u maloj sobi i da čeka.

Dugo se ništa nije događalo. Sat na zidu nije radio. Kazaljke mu se nisu pomerale. Marija je spustila glavu na ruke. Od dosade joj se vrtelo u glavi. U jednom trenutku, vrata su se otvorila, ušao je čovek u uniformi i obratio joj se na engleskom.

„Bože moj, konačno! Molim vas pomozite mi.“

Vaš pasoš je star, rekao je.

„Molim, kako?“

Pečat u pasošu, star.

Ona ga nije razumela.

On je gledao u tavanicu i neko vreme razmišljao dok nije pronašao prave reči.

Vaša viza je istekla.

„Naravno! Juče je trebalo da otputujem, ali nisu došli po mene.“

Bez vize ne možete biti ovde.

„Ali ja i ne želim ovde da budem.“

Ni to ne ide, bez vize.

Marija je protrljala oči. Osećala je beskrajnu slabost. A onda je polako i jasno koliko je mogla, počela da objašnjava. Rekla je da je došla kao gost vlade, govorila je o delegaciji turističkih novinara i krstarenju i obilascima u koje su ih vodili. Ona je gost države, objašnjavala je, ali su je očigledno zaboravili i avion je poleteo bez nje.

Čovek u uniformi je čutao neko vreme. Iz susedne sobe se čuo glasan smeh. Da boravite ovde bez vize, rekao je konačno, nije moguće.

Marija je počela iz početka. Još jednom je sve ispričala: delegacija turističkih novinara, obilasci znamenitosti, gost države, zaboravili su da je prebace do aerodroma. Još pre nego što je završila, on je izašao i zatvorio za sobom vrata.

U međuvremenu napolju je pao mrak. Nešto kasnije Marija je pokucala na vrata. Jedan od policajaca ih je otvorio i odveo je u musavi klozet. Kada se vratila u sobičak, želela je ponovo da pokuša da dobije vezu mobilnim telefonom. Ali je on, kao i sve ostalo što je imala, ostao u tašni. Nadlanicom je obrisala nos. Pitala se koliko dugo je već u policijskoj stanici. Možda satima, a možda i danima. Vrata su se otvorila i ušao je policajac s kojim je razgovarala.

Sve je pogrešno, sve je laž, vikao je. Bacio je pred nju list papira na kome je ona prepoznala ćiriličnim pismom ispisana imena svih novinara iz grupe. Ime kolege iz Observera, iz Republike, pripravnika, gospođe iz Nemačkog radija i Lea Rihtera. „On nije bio prisutan“, skoro da je vikala. „Ovaj ovde. Taj!“ Prstom koji je drhtao pokazala je na Leovo ime. „On je otkazao! Ja sam došla umesto njega!“

Policajac je zgrabio papir, pogledao u nju, bacio papir ponovo na sto i rekao da njenog imena nema na spisku.

„Ja sam došla umesto njega! Umesto Lea Rihtera! On je otkazao!“

Vašeg imena nema na listi, rekao je policajac.

Molila ga je da pozove ženu u uniformi, vođu puta. Ona će je prepoznati i sve objasniti.

Izraz njegovog lica se nije promenio.

„Vođu puta naše grupe! Ili ambasadu? Zar ne možete da pozovete nemačku ambasadu?“

Razmišljao je. Ovoga puta je razumeo. Nemačka ovde nema ambasadu.

„A Engleska, Francuska, Amerika?“

Kina. U glavnom gradu se nalazi kineska ambasada, a verovatno i ruska. Ali bez važeća vize, ona ne sme da uđe u voz i putuje do tamo. Zabranjeno je. Marija je pokušala, ali više nije mogla da se uzdrži. Briznula je u plač. Jecaji nemoći potresali su joj telo. Plakala je sve dok joj nije nestalo vazduha. Iznenadila se kako nije pala u nesvest. Ali svest je zadržala, mala prostorija sa stolom, zidni sat i policajac koji ju je ravnodušno posmatrao nisu nestali. Na kraju se ponovo umirila. Obrisala je suze i zamolila da joj dozvole jedan telefonski razgovor sa inostranstvom.

To je malo komplikovano, odgovorio je policajac. Ovde veze nisu dobre, ovo nije glavni grad.

„Molim vas.“

Osim toga, on ne može da joj pomaže. Ona je ovde ilegalno, nema vizu.

Izašao je, a iz susedne prostorije se čuo glasan razgovor. Očigledno su raspravljali o tome kako dalje treba postupiti. Mariju je napustila sva snaga koju je imala, sve ovo joj se činilo nestvarno. Ponovo je spustila glavu na ruke.

Probudila se kada ju je neko prodrmao za ramena. Pored nje je stajao policajac koji ju je upravo – ili dan pre toga, ili jednom prilikom, već je izgubila osećaj za vreme – odveo do klozeta. Torba je takođe stajala pored nje, na podu. On ju je kroz susednu sobu izveo na ulicu. Mora da je bilo rano popodne, jer je bilo nepodnošljivo vrelo. Policajac joj je dao nekakav znak. Nije ga razumela. Ponovio je.

Shvatila je da treba da ode. „Ne“, uzviknula je. „Molim vas! Pomozite mi!“

Pogledao je. Lice mu nije bilo neprijateljsko, gledao ju je gotovo sa simpatijama. A onda je pljunuo na asfalt.

„A moj sat“, rekla je muklim glasom. „Ostao je kod vas.“

Policajac je za njom zalupio vrata.

Marija je uzela tašnu i krenula niz ulicu. Postepeno je shvatila: policajci nisu znali šta s njom da rade. Nisu želeli da imaju bilo kakvih problema i jednostavno su je izbacili na ulicu. Po svoj prilici imala je sreće, mogli su da je strpaju u zatvor, ili čak da je ubiju.

Izvadila je telefon iz tašne, izabrala broj i dobila signal zauzeća. Biral je ponovo i ponovo dobila isti signal. Simbol koji je pokazivao stanje baterije počeo je da svetluca crveno. Kada je pozvala četvrti put, njen muž je podigao slušalicu.

„Hvala bogu, konačno! Zamisli šta mi se dogodilo!“

„Da?“

„Grupa je otišla bez mene. Niko neće da mi pomogne, molim te pozovi ministarstvo spoljnih poslova!“

„Da.“

„Moraš da izvršiš pritisak, da im kažeš da je to bio službeni poziv. Iди i u redakciju nekih dnevnih novina! Ovo je ozbiljno. Vrlo ozbiljno!“

„Da?“

Začutala je na trenutak, a onda ga drhtavim glasom upitala. „Čuješ li ti mene uopšte?“

„Da?“

„Halo?“

„Ništa ne čujem. Ko je to? Ne čujem!“

„Marija je ovde“, vikala je u slušalicu. Ljudi su se začuđeno okretali. Jedna naborana žena se smejala. U ustima nije imala nijedan zub.

„Ne čujem ništa. Jesi li ti, Marija?“

„Da. Ja sam, ja sam.“

„Molim te pozovi ponovo. Ništa se ne čuje.“ Spustio je slušalicu.

Marija se naslonila na zid i pokušala ponovo da uspostavi vezu. Odjednom je ekran potamneo. Baterija je bila prazna.

Više nije znala koliko dugo već luta gradom. Kosa joj je bila potpuno slepljena, a ruke su je bolele od težine torbe. Tek kada je htela da kupi nešto za jelo i u torbi potražila novčanik, zaključila je da

joj ga policajci nisu vratili, kao ni sat. Po tome što više nije osećala bol od težine torbe, primetila je da je tašnu ostavila kraj zida kada je telefonirala. Obišla je blok kuća, ali kada je došla na to mesto, tašna više nije bila tu.

Jednostavno ću leći na zemlju, razmišljala je. Srušiće se i ostati da leži: tada će je odneti u bolnicu.

Ipak ne, to neće ispasti dobro. Ako bude ležala na zemlji, tu će je i ostaviti. Osim toga, ulice su veoma prljave, asfalt potpuno ispucao, u svakoj od pukotina se nalazi nekakva braon tečnost, a svuda unaokolo su razbacane različite krhotine. Ne, ovde se ne treba srušiti. Ostala je da stoji. Kroz izlog obližnje prodavnice ugledala je knjige! Nije ih bilo mnogo, ali ako je pravilno uspela da pročita, jedna je bila od Puškina, i nekoliko Tolstojevih. Gde ima knjiga, razmišljala je, verovatno neko govori neki strani jezik, možda će je razumeti. Uzbuđena, ušla je u radnju.

Bila je to prodavnica mešovite robe. Na policama iza pulta nalazila se gomila konzervi i kutije svih veličina sa etiketama na kineskom. I stvarno, bilo je i nekoliko knjiga. Čovek niskog rasta posmatrao ju je uskim i kosim očima.

„Da li govorite engleski?“

Nije govorio ni engleski, ni francuski, ni nemački, naravno ni grčki, a povrh toga, nije razumeo ni njen govor znacima. Stajao je nepomičan, posmatrao je, a ljubazan osmeh nije napuštao njegovo lice.

Marija je uzela jednu od stolica. Sunce je grejalo toliko jako da više nije imala snage da stoji. Morala je makar na trenutak da sedne, i bila je veoma žedna. Kada je ruke sastavila u obliku čaše i prinela ih ustima, on je odmah shvatio. Iz plastične flaše napunio je čašu i pružio joj. Samo nekoliko dana ranije odbijala je da pije iz tako prljavih čaša vodu po kojoj su plivala mala braon vlakna, ali ovoga puta je ceo sadržaj pohlepno ispila. Još neko vreme je sedela pognuta unapred, sa laktovima oslonjenim na kolena. Prodavac niskog rasta ju je s poštovanjem gledao i strpljivo čekao na pristojnoj udaljenosti.

Kada je podigla glavu, između dve knjige Aristosa Blankosa ugledala je nešto što joj je bilo poznato. Ustala je i to izvukla napolje. Jeftini kartonski povež svetlocrvene boje. Na njemu je jasno

razaznala svoje ime ispisano ćirilicom, a ispod njega naslov knjige koji nije mogla da proćita, ali je znala da je to Tamna kiša, njen najuspešniji roman. Ispod naslova se nalazila fotografija ćoveka s naoćarima za sunce i šeširom sa šiokim obodom. Tako je ruski izdavać predstavio njenog inspektora Reglera, njenog melanholićnog detektiva koji ima averziju prema nasilju.

Okrenula je knjigu i potražila svoju fotografiju. Nije je bilo. Prstom je pokazivala na knjigu, a zatim na sebe.

Prodavac se smejaó, ništa ne shvatajuću.

Poklonio se.

Ona mu se zahvalila za vodu i izašla iz radnje.

Došla je do male pijace koja je mirisala na ovce i trulo voće, a prodavci su upravo praznili tezge. Zastala je ispred krupne žene sa kećeljom koja joj se učinila ljubaznija nego ostale, i pokazala rukom na stomak i usta kako bi joj objasnila da je gladna. Žena joj je pružila komad hleba. Bio je ukusan: doduše malo gorak, ali joj je povratio snagu. Dobila je i flašu sa vodom i već posle nekoliko gutljaja osećala se kao preporoćena. Ženino lice je bilo prepuno bora, nedostajalo joj je mnogo zuba, jedno oko joj je bilo napola zatvoreno, a kapak joj visio ukrivo. Rekla je nešto što Marija naravno nije razumela, a onda je podigla gajbu sa krompirom i pokazala Mariji da treba da joj pomogne.

Zajedno su nosile gajbe preko ulice, gde ih je pored traktora čekao starac i tovario ih u prikolicu. Žena se takoće smestila u prikolicu i pokazala Mariji da učini isto.

Truckali su se u prikolici u oblaku izduvnić gasova i uz miris benzina. Uskoro je grad nestao iza njih, a u suton se pred njima ukazala stepa. Postalo je hladnije. Dobar deo puta pratio ih je jedan vilin konjic. Ženina glava je klimala u ritmu rada motora i ćinilo se da spava otvorenih oćiju. Nebo je bilo bez oblaka, unaokolo nije bilo nićega, nije se videla nijedna ptica, spuštala se noć.

Kada su stigli do kuće, već je pao mrak. Marija je iskoćila iz prikolice i do ćlanaka upala u blato. Kuća je bila napravljena od trošnić i trulih dasaka, a krov je bio prekriven valovitim limom. Unutra je mirisalo na memlu, a kada je stari ćovek upalio dve improvizovane baklje, Marija je videla miša kako pretrćava preko prostorije. Žena je napolju pomoću zarćdale pumpe napunila dve limene kofe vodom,

unela ih i pokazala na drveni pod, pa na kofe sa vodom i ponovo na pod. A onda je Mariji pružila poveću krpu.

Dok je ribala, Marija je pokušala da razmišlja. Ovde će morati da živi najmanje godinu dana, možda i dve. Nijedna grupa ili pojedinac ovde je neće pronaći, nijedan službenik ministarstva za spoljne poslove neće iznenada da naiđe i izvuče je odavde.

Moraće da ostane tu i da radi dok ne nauči jezik. Ukoliko joj ovi ljudi nešto plate, odvojiće malo novca na stranu i u jednom trenutku će krenuti put glavnog grada. Tamo će već naći nekoga ko će joj pomoći. Neće ovde provesti večnost, izvući će se.

Posle nekog vremena zbolela su je leđa, ruke joj nisu bile naviknute na ovakav napor, a još više joj je smetalo što se činilo da je pod i pored ovolikog napora još uvek prljav. Tiho je uzdahnula. Žena je sedela na stolici i ljuštila krompir, a starac je sedeo na klupi i buljio ispred sebe bez ikakvog izraza na licu.

Kada je završila s pranjem, pod je izgledao potpuno isto kao i pre toga, ali joj je žena dala još jedno parče hleba, a uz to i komad mesa. Kada je pojela, otišla je do pumpe i oprala ruke i lice. Iznenada je postalo ledeno hladno. U daljini je zavijala neka životinja. Nebo je bilo prepuno zvezda.

Žena joj je pokazala dušek na kome će da spava. Bio je iznenađujuće mekan. Samo na jednom mestu ga je probio zarđali feder, tako da je morala malo da se skupi da je ne bi grebao po leđima. U jednom trenutku je pomislila na muža. Iznenada joj je postao stran kao neko koga je pre mnogo vremena poznavala u nekom drugom svetu prošlog života. Čula je sebe kako diše, a onda je shvatila da već odavno spava i u snu posmatra samu sebe. Začudujuće jasno je znala da su ovakvi trenuci retki i da sa njima mora oprezno da se postupa. Jedan pogrešan potez i čovek više ne može nazad, stari život ostaje negde daleko i ne vraća se više. Uzdahnula je. A možda je samo sanjala da je to uradila. A onda, konačno, njena sposobnost da misli ju je napustila.

Odgovor igumaniji

Miguel Auristos Blankos, koga je veoma poštovala i uvažavala jedna, a prezirala druga polovina planete, autor knjiga o milosti božijoj, spokoju i traženju životnog smisla, odmerenim koracima je ušao u radnu sobu svog luksuznog stana u višespratnici na obodu Rio de Žaneira. Kroz prozor se videlo svetlucavo more i padine brda sa favelama. Rukama je protrljao oči da bi jasnije razaznao pisaći sto, na kome su se nalazila dva zlatna penkala, sedamnaest dobro zašiljenih olovaka, tastatura ispred ravnog ekrana, a u jednoj od pregrada sjajno lakirane police novi rukopis knjige Pitaj kosmos, odgovoriće ti. Nedostajalo je još samo jedno poglavlje dela koje je napisao u poslednje četiri nedelje s onom istom lakoćom s kojom je pisao i sva do sada. Ovoga puta se radilo o tome da vera i poverenje koji se izražavaju gestovima i ritualima nestaju, iako često postoji sumnja u obrnuto: ako ste nekome verni i privrženi, taj počinje da vas voli, ako nekome pomognete, odnosiće se pristojno i sa simpatijama prema vama i sam će postati čestit, ko primorava sebe na službu božiju uskoro prestaje da vidi samo slike praznih rituala i postepeno otkriva blizinu najsavršenijeg bića koje brine o njemu.

Miguel Auristos Blankos ovo nije sam izmislio, sve to mu je došlo samo od sebe i očigledno bez njegove intervencije našlo put u rukopis, dok je on samo sedeo i s opreznom radoznalošću posmatrao kako njegovi prsti kucaju i stvaraju red po red na blistavom praznom ekranu. Kada bi na kraju radnog dana ustao i kao sada žmirkajući posmatrao zalazak sunca, nije bio ništa više važan i poučen nego što će to biti svaki pojedinac od njegovih sedam miliona čitalaca.

Uzdahnio je. Brzim pokretom ruke na čijem srednjem prstu je blistao mali safir, pogladio je bradu, a zatim prošao kroz kosu koja je postala prilično retka. Kao i uvek kada bi se vratio iz toaleta, osećao bi olakšanje, ali u isto vreme bi ga obuzela nekakva potištenost. Odskora je provodio mnogo vremena u toaletu, a pre neki dan mu je lekar rekao da bez operacije prostate ne može još dugo da funkcioniše. Miguel Auristos Blankos je malo nakrivio glavu, liznuo

usne i ponovo lako uzdahnuo. Na nogama je nosio po meri pravljene i do visokog sjaja uglučane smeđe cipele, bio je odeven u široke platnene pantalone i belu svilenu košulju otvorenu do trećeg dugmeta. Sede malje na grudima su bile ređe nego ranije, ali je uprkos svoje šezdeset i četiri godine bio u dobroj formi. Stomak mu je bio ravan kao što se viđa samo kod ljudi koji sprovode ozbiljan lični trening. Svakoga dana je pod budnim okom Gustava Montija, bivšeg olimpijskog pobednika, kaskao na pokretnoj traci. Jednom je o tome napisao malu knjigu, u kojoj se radilo o jednoličnosti, dužini treninga i tananom stanju u kome se nalazi upola koncentrisan i iscrpljen duh. Naravno, pokretnu traku je koristio samo u gradu. Ako se nalazio u svojoj kući na selu, ili u švajcarskom Saleu, s druge strane okeana, svakoga dana je opijen trčao po svežem vazduhu, posvećujući svu pažnju disanju. Ova knjiga nije pripadala njegovim najprodavanijim, ali ju je on toliko voleo da ju je pre trčanja i sam čitao.

Zastao je. Učinilo mu se da je ponovo uzdahnuo. Zahvaćen iznenadnim impulsom, raširio je ruke: činilo mu se kao da je osetio blagi morski povetarac. Ali, naravno, znao je da je to vetrić koji stvara skoro nečujan klima-uređaj. Dok je išao ka pisaćem stolu vrhovima prstiju je sa rukava skinuo cvetni prah, bacio ga i gledao kako se male svilenkaste pahuljice lelujaju, svetlucaju u zracima sunca i nestaju u vazduhu. Zatim se spustio u radnu stolicu presvučenu kožom, posebno prilagođenu njegovim leđima, koju je napravio najbolji majstor za stolice u Sao Paolu. Otvorio je drugu fioku odozgo i uzeo, kao i mnogo puta do sada, pištolj koji je u njoj ležao. Bio je to „glok“, dužine cevi sto četrnaest milimetara, kalibra devet puta devetnaest, još neupotrebljavan model, za koji ne samo da je imao vlasnički list već i dozvolu za nošenje u napunjenom stanju.

Miguel Auristos Blankos je oružje voleo i koristio samo kao igračku, a nikada kao sredstvo prinude i nasilja. Na svom suncem obasjanom travnjaku u Parati redovno je vežbao gađanje. Ponekad lukom i strelom, a ponekad i lakom sportskom puškom u okruglu metu. Mirna ruka stvara mirna osećanja, bio je naslov knjige u kojoj je on razjasnio da kod streljaštva mora da postoji jedinstvo s metom, i da se vodi briga samo o uspehu i da će takvo očekivanje bez napetosti i

interesa i dovesti do pogotka. To nije bilo jedno od njegovih značajnijih dela, a tek godinama kasnije je sa blagim užasom primetio da je sve to parafrazirao iz poznate japanske knjige o streljaštvu koju je u mladosti prelistavao. Čitaocima to uopšte nije smetalo, a kratko po štampanju knjige proizvođač sportskih lukova i strela mu se zahvalio na povećanju globalne tražnje.

Miguel Auristos Blankos se sagnuo – tapacirana stolica je malo zaječala, a on je osetio blagi bol preko leđa – i iz fioke izvadio kutiju sa mecima. Sporim pokretima, suženih očiju i stisnutih usana, punio je oružje. A onda ga je brzim pokretima ispraznio, onako kako je video u filmovima.

Sunce je zašlo, crveni plamenovi su tonuli u vodu, vrhovi su svetlucali hladnim sjajem, a između krovinjara u faveli videla se zmijolika linija neasfaltiranih ulica.

Miguel Auristos Blankos je ustao i uzeo četiri pisma koja je njegova sekretarica izabrala iz dnevne pošte (inače, dobijao je bezbrojna pisma, sa molbama, apelima za pomoć, zatim u suzama ispričane životne priče, bračne ponude, molitve i rukopise romana koji su se odnosili ili na smisao života ili na posete vanzemaljaca, kao i pozive na rasprave iz različitih gradova, gde su upravnici biblioteka, centri za meditaciju i knjižare doduše upoznati sa tim da je on veoma zauzet čovek i da nema vremena za nastupe, ali ih ipak ne napušta nada da će napraviti izuzetak) i izvukao prvo iz već pripremljene i otvorene koverta.

Bilo je to pismo na ručno rađenom papiru sa zaglavljem Ujedinjenih nacija, u kome ga pitaju da li bi u slučaju pozitivne odluke žirija hteo da održi govor na plenarnoj sednici povodom proslave Dijaloga između nacija. Nasmejao se. Drugo pismo je bilo od njegovog biografa Kamira iz Liona, koji ga sa puno obzira moli za ponovni sastanak i razgovor o vremenu koje je pre trideset godina proveo u japanskom manastiru, o njegovim studijama, mudrosti Istoka i o njegovom prvom, drugom i trećem razvedenom braku. Kamir mu osigurava diskreciju i obećava da nikakve informacije protiv njegove volje neće biti objavljene. Miguel Auristos Blankos je odmahnuo glavom. Nije verovao Kamiru, ali mu je odobrio sastanak.

Na trećem mestu je ležala razglednica bez koverta iz Renerife, gde je trenutno živela Aurelija sa dvoje dece. Kuća koja je nekada bila

zajednička sada je samo njena, a prošlo je skoro godinu dana otkada je poslednji put video Luisa i Lauru. Pola minuta je posmatrao motiv na prednjoj strani razglednice (zaliv, brdo, zastava, jato galebova), pogledao dva potpisa, a onda je razglednicu odložio.

Četvrto pismo je napisala Angela Žoao, igumanija karmelićanskog manastira Sveto providenje u Belo Horizonteu, koja ga u ime starog prijateljstva (ili je njegova ili njena memorija bila zamagljena, ali on nije mogao da se seti da se ikada sa njom sreo) moli za nekoliko reči o pitanju teodije, radi duhovnog okrepljenja kako njenog, tako i ostalih sestara u manastiru: Zašto postoji patnja i usamljenost, zašto distanciranje od Boga i zašto on misli da je svet uređen na najbolji način?

Ljutito je odmahnuo glavom. Moraće uskoro da angažuje još jednu sekretaricu, po svoj prilici, ova je preopterećena. Ovako neugodno pismo nije smelo da se nađe na njegovom stolu.

Sunce se spustilo nisko na horizontu, brodovi su pružali dugačke senke, voda je svetlucala bojom krvi, a tamna vatra se poigravala na nebu. Sa ovog prozora video je bezbrojne zalaske sunca, a svaki mu je još uvek izgledao kao prvi, činilo mu se kao da se odvija komplikovani eksperiment koji se iz večeri u večer završava jezivim promašajem. Pažljivo je sklonio pismo na stranu, uzeo pištolj, i kao prošli put, i tri dana ranije, instinktivno ga opipavao tražeći osigurač, dok se nije setio da ga „glok“ nema i da kod ovog modela okidač ima ulogu osigurača Uperio je pištolj ka sebi i pogledao u otvor cevi. To je činio mnogo puta do sada, uglavnom uveče, obično u ovo vreme, i kao i obično, i sada je osetio da počinje da se preznojava. Sklonio je pištolj, uključio kompjuter, sačekao da se podigne sistem i počeo da piše.

A zašto u stvari želi da odgovori? To nije znao. Možda samo zbog korektnosti, jer pitanje zahteva odgovor, možda zbog okolnosti da su ga stare žene u manastirskoj odori celog života ispunjavale mešavinom poštovanja i čistog straha. Draga igumanijo, poštovana, blagoslovena i prečasnaj majko, Boga ne treba opravdavati, život je užasan, njegova lepota beskrupulozna, čak i mir je prepun ubistava, i bez obzira na to da li ga ima ili nema, za šta ja nikada ne bih mogao da se odlučim, nemam nikakve sumnje u to da će moje jedno skončavanje kod njega izazvati vrlo malo samilosti, kao i u slučaju

nestanaka moje dece ili jednog, nadajmo se, dalekog dana, prečasnaj majko, vašeg.

Oklevao je, treptao od vatre sunca, stavio ruke na potiljak i duboko uzdahnuo. Klima-uređaj je tiho brujaio. Nastavio je da piše.

Pisao je dok je sunce klizilo u more, a poslednja žeravica iznad vode kratko poskočila i ugasila se: pisao je dok se vazduh ispunjavao tminom kao nekakvom finom supstancom: pisao je dok su svetla u bezdanu sve razgovetnije sijala, a crno uglačano nebo se izjednačilo s padinama planina: a kada je podigao pogled, košulja mu je bila mokra, brkovi puni kapljica znoja i već je bila noć. Poštovana igumanijo, ne postoji razlog za nadu, i ako bi Bog mogao da se pravda drugačije nego svojim očiglednim odsustvom, ipak je svaki pametan argument izbledeo pred jasnom činjenicom da bol postoji, da ga ima, i to uvek i u svako doba. Razmislite dobro, poštovana majko, jedino što nam koristi su udobne laži, kao i u vašoj svetoj osobi utelovljeno dostojanstvo. Dva puta je kliknuo mišem i štampač je počeo da zuji. Jedna stranica, druga, treća i četvrta punile su se slovima. Miguel Auristos Blankos je uzeo tu malu hrpu i počeo da čita.

Ustao je. Zašto je to napisao? Ti listovi su značili odustajanje i povlačenje od svega, poništavanje njegovog životnog dela, oskudno ali očigledno formulisano izvinjenje za njegovu raniju tvrdnju da u svetu vlada red i da život može da bude lep.

Tek kada je od sunca preplanulom rukom počeo da opipava pištolj, postalo mu je jasno šta je učinio i da je vreme za koje je mislio da još uvek ima izbor, u stvari prošlo. Ono što je doskora smatrao igrom, iznenada je postalo ozbiljno. Ako stvarno pritisne obarač, postaće epohalan. Zbog svih pobožnih ljudi, i onih punih nade i blagoslovenih na zemlji, svih poštovalaca i poklonika koji njegove knjige čuvaju na policama, a njegov primer u srcima, mora da se odupre pokušaju da im zada taj strašan udarac. Uglovi njegovih usana su igrali, smejali se i istovremeno bili u panici. Ono što je napisao nije bilo njegovo mišljenje. Bila je to jednostavno istina.

Kolena su mu iznenada popustila, morao je da se nasloni na prozor. Na nebeskom svodu jedan avion je trepćući svetlima iscrtao krivu liniju, sa broda u daljini poletela je svetleća raketa i nečujno se

rasprsnula u vrtlogu varnica. U susednom stanu, u neprikladno vreme spremačica je uključila usisivač.

Još jednom je uzeo poslednji ispisani list i upitao se da li to stvarno potiče od njega i kako je samo uspeo da pronađe takve reči. Već je pred sobom video crkve sa čijih prodajnih stolova su uklonjene njegove knjige, video je knjižare sa prazninama u regalima, zaprepašćene sveštenike i prebledele domaćice, zbunjene žene lekara, sve službenike srednjeg ranga na svih pet kontinenata kojima niko više ne govori kako njihova patnja ima smisao. Pustio je list papira iz ruku, a strujanje vazduha iz klima-uređaja ga je ljušćalo tamo-amo. Pre nego što je list dotakao pod, Miguel Auristos Blankos je izvukao pištolj. „Glok“ nema osigurač. Treba samo povući okidač. Otvorio je usta i zubima stegao cev pištolja, koja, na njegovo iznenađenje, nije bila hladna.

Prstima je opipavao okidač. Široko otvorenih očiju, dok mu je znoj kapao niz čelo, posmatrao je grad ispod sebe, svetlucave brodove i prostranstvo noći. Metak će proći kroz njegovu glavu i udariti u prozor – ali to neće biti samo udarac u staklo već pogodak u sam univerzum, stvoriće se pukotine u moru, planinama i nebu, shvatio je da je to istina i da će se tačno tako desiti kada on a ne neko drugi na ovome svetu žigoše znak njegovog prezira jednom za svagda. Samo kada bi pronašao snagu da povuče obarač. Kada bi. Uzdahnuo je. U susednom stanu je zujao usisivač. Kada bi.

Prilog (doprinos) raspravi

Moram da počnem iz početka. Izvinite: znam da će me „litvanija23“ i „ledeni skakač“ opet ismevati zbog dužine poruke i naravno „gospodarpahuljica“, taj trol, kao i neki u filmskom forumu, ali ja kraće ne mogu, a kome se žuri neka ovo jednostavno preskoči. Sastanak sa poznatim ličnostima? Ali, pazite. Pre svega moram da vam kažem da sam žestok obožavalac tog foruma. Normalni tipovi kao ti i ja se podsmevaju poznatima i o tome pričaju. Dobro smišljena stvar, svima zanimljiva, a osim toga ima i kontrolnu funkciju da poznati znaju da su skenirani i da ne mogu da se ponašaju kao, šta znam kako. Odavno sam želeo ovde da se dopisujem. A onda poslednja nedelja prepuna događaja. Evo sasvim kratkog uvoda. (Moj život je prepun gluposti u poslednje vreme, ali to mora da se prekine. Dođu takva vremena. Jin i jang i za čudovišta koja o tome ništa ne znaju. To je filozofija!) Moje korisničko ime „molvit“ vam je poznato s drugih foruma. Pišem u forumu film, večernje vesti, literatura, na stranici za diskusiju. U realnom životu (stvarnom) imam oko trideset godina, prilično visok, vitak. Preko nedelje nosim kravatu, zahtev službe, i zarađujem usrani novac. Na to sam primoran da bih realizovao svoje životne želje. U mom slučaju to je pisanje analiza, debata: doprinos kulturi, društvu, politici.

Radim u sedištu kompanije za mobilnu telefoniju i delim kancelariju sa Lobenmajerom, koga mrzim kako još nikoga nikada mrzeo nisam, u to možete da se kladite. Želim mu da umre, i ako postoji nešto gore od toga, onda mu to želim umesto smrti, ako i od toga postoji nešto strašnije, onda mu baš to želim. Logičan slučaj, on je takođe i šefov ljubimac, uvek tačan na poslu, marljiv, i dok je za radnim stolom ne pravi pauze osim kada mi uputi pogled kojim mi kaže: „Hej, zar si opet na internetu?“ Ponekad ustane, priđe mom stolu i pokuša da pogleda moj ekran, ali ja sam spreman, na vreme kliknem i zatvorim ga. Samo jednom kada sam hitno morao da odem u toalet ostavio sam na ekranu par otvorenih prozora, a kada sam se vratio on je sedeo na mojoj stolici sa širokim osmehom na licu. Kunem vam

se, da ne odlazi stalno u teretanu, u tom trenutku bih ga tresnuo po njušci.

Naš šef je zao, totalno nepodnošljiv, loš, ali ne i sitničav. Mislim da ima poverenja u mene, ali se to kod njega nikad ne zna: stalno se bavio nama i pravio planove koje niko nije ispunjavao. Meni je potpuno strana ta igra moći, i čitava stvar, kompanija i sve te svinjarije me se uopšte ne tiču. Sve je tako očigledno, onaj ko piše u novinama je potkupljen, a ono o čemu piše, naručeno je. Sve je velika zavera obavijena velom tajne, prave novac kao ludi, a mi uljudno sve to posmatramo. Daću vam samo jedan primer: vesti prenošene preko radija 11. septembra, pročitajte ih jednom na mreži i više vas ništa neće čuditi.

A sad nazad na temu. Sve je počelo prošlog petka. Upravo sam na filmskom forumu hteo da pogledam večernje izveštaje o Ralfu Taneru i šamaru. Bilo je mišljenja da između Karle Mireli i njega nema više ničega, ali i tvrdnje da ovo nije kraj. Ja opet mnogo više saznao o tome na drugoj veb-stranici i kada sam to hteo da objavim, primetio sam da više ne mogu da šaljem poštu. Svaki put ima isuviše pogrešnih javljanja i pošto mi je to smrdelo, jednostavno sam pozvao telefonom. U redu, u redu, u redu, jasno je. Nepromišljeno. Znam. Ali noć pre svega ostalog ponovo sam imao muke sa majkom: mogao bi da kuvaš sam za sebe, svoje stvari bi mogao sam da pereš i još mnogo toga, na šta sam ja uzvratio: „Živi sama i sama plaćaj kiriju!“

Onda ponovo ona: „Ja nisam želela da se uselim ovde! Ti si hteo da stanuješ sa ženskim stvorenjem!“

Zatim ja: „Vrati se u tvoj Rudeshajm, glupa kravo.“

Oko ponoći je došlo do velikog pomirenja, ali ja sam sledećeg dana još uvek bio konfuzan i uzavrele glave, inače mi se to ne bi dogodilo.

I tako: pogledao sam broj i pozvao. Bio sam tako ljut da sam čuo kako mi srce lupa.

Javio se umoran muški glas. „Moji komentari na forumu se ne prikazuju! Ovo je već četvrti put.“

Muški glas odgovara: Komentari, kakvi komentari? Nije razumeo.

Objašnjavao sam, objašnjavao, bla, bla, da bi on na kraju rekao: „Spojiću vas sa odgovarajućom tehničkom osobom!“

Razgovarao sam sa jednim, pa sa drugim odgovornim tehničarom, i baš tada se pojavio Lobenmajer i slušao dok mi je tehničar tražio

ime, mesto boravka, IP-adresu računara i protokol. A onda je tehničar kucao, gundao, ponovo lupkao i zastao.

„Dajte mi još jednom IP-adresu!“, zahtevao je.

„Problemi?“, pitao sam.

Ponovo je lupkao po tastaturi, razmišljao, a onda se upitao da li je moguće da sam već dvanaest hiljada tri stotine četrdeset i jedan put učestvovao u forumu na večernjim vestima.

„Pa šta onda?“

Ponovio je: „Dvanaest hiljada trista četrdeset i jedan put.“

„Pa šta onda?“

Ponovio je i treći put. Ovo nije ničemu vodilo, pa sam spustio slušalicu.

Znam da se i vi sada glasno smejete. Ali niko nije uvek totalno u stanju pripravnosti i ružne stvari se dešavaju. Kada sam ponovo pokušao, odmah sam ušao u forum. Bilo je toliko toga da se uradi da sam zaboravio na dotadašnju neugodnost. Diskusija je već daleko odmakla i već je bilo krajnje vreme da se donese pravi zaključak. Ralf Taner i Karla Mineli će okončati vezu, napisao sam, on ima đubre u glavi i ružan je kao stoka. Na njih možete da zaboravite! Tek posle jedan sat sam pomislio da sam napravio veliku glupost. Pravo ime, prava adresa, moj IP: sve je bilo potpuno vidljivo i tako uočljivo. Stvarno vrlo neprijatan osećaj. Opet sam bio uvučen u ludilo i nisam dobro razmislio: upravo se vodila rasprava, svađa sa „usamljenimbuldogom“ na thetre.com, a ja sam za to vreme morao da pregledam upozorenje koje sam dobio od tehnike o nekakvom izvoru smetnji prilikom dodeljivanja brojeva koje mi je šef tresnuo na sto. To sam još prekjuče dobio i prosledio Huberlanu, koji je to prijavio pretpostavljenom da bi me ocrnio. Ta prljava svinja je u vezi sa Lobenmajerom. A onda me je iznenada pozvao šef.

Plašio sam se i srce mi je lupalo. Naravno da sam pomislio: zar već zbog IP-adrese? Ustao sam otišao do njega i rešio da ostanem hladan. Nisam ja nekakav idiot bez pameti, već sam se upisao u knjigu gostiju saveznog kancelara (ali su me odmah izbrisali), i mene ne mogu tek tako da gurnu nadole. Ako je potrebno, svakom mogu da pariram.

I tako sam stajao pred šefom, a on me je posmatrao prodornim pogledom. Kao Saruman. Ili Vorlon Koš iz Vavilona 5. Gleda on

mene, gledam ja njega. Stvarno strava trenutak. Dva čoveka, jedan pogled, čeličan.

Govorio je nešto o evropskom kongresu ponuđača telekomunikacionih usluga koji počinje prekosutra. On sam ne može da prisustvuje, ali ovo odeljenje mora da bude zastupljeno, a predviđena je i mala prezentacija: nacionalne naspram evropskih normi. Trebalo mi je malo dok sam shvatio. Sranje. Morali bi da znate da ja ne volim da putujem. Sedišta u vozu su tako uzana da normalan muškarac ne može udobno da se smesti. A onda i prezentacija pred svim tim strancima, ne verujem da to mogu.

Rekao sam mu: Ne, to mi uopšte ne odgovara, ne želim to i imam druge planove, ali je on odgovorio: Budalaština, vi to morate, niko drugi ne može. I onda, šta sam mogao? U redu, šefe! On će na to: Vi ste moj najbolji saradnik! A ja: Nemojte tako!

A on: Ali to je istina. Vratio sam se u kancelariju, pogledao dokumentaciju i utvrdio da prezentacija treba da bude na engleskom. Kakvo sranje! Na engleskom? Sranje!

Da se smirim, na putu do kuće sam čitao knjigu Miguela Auristosa Blankosa. Pisao je da ne treba sve stvari primati k srcu: učite da prihvatate. I to je tačno. Šta je bolje, prekriti zemlju tepihom ili obuti cipele? Ovo moram odmah da zapišem. Odakle to nekome?

A onda ponovo svađa s majkom, dosta mi je, celog vikenda ću biti van kuće, a šta će ona da radi nije me briga.

„Izlazim, idem u bioskop.“

„To ne želim. Nije u redu, verovatno treba da se sastaneš sa nekom ženskom!“

„Glupost, ne izlazim zbog toga.“

„Ne pokušavaj da me prevariš. Sastaješ se sa nekom. A ja ostajem sama u kući. Da sam to znala tada, pre trideset sedam godina. Bio si tako mio, tako mali.“

„Ako ti ne odgovara, odseli se!“ Uvek sam joj to govorio, ona to već zna.

„A ko će da ti kuva?“

U redu, poen za nju. Ostala je da stoji, zalupila vrata i zaključala me. Listao sam Auristosa Blankosa i pokušavao u isto vreme da se prikačim na filmski čet. Nisam uspeo, server je bio preopterećen, svi hoće u ovo vreme, logično. Budi u jedinstvu sa suštinom, budi jedno

s budućim jedinstvom, budi saglasan sa svojom jedinstvenošću s njima, budi istovetan sa svojom ljutnjom, a ako treba da padne atomska bomba, budi jedno i s njom. Kakva zbrka. Znam, prezaposlen sam, isuviše posla i rutine, ali velike misli prepoznajem kada ih vidim. Onda mi je pažnja bila skrenuta zbog običnog sranja, jer sam morao prvo da sredim „gospodarpahuljica“ i njegove pristalice, „proktora“, „3helgolanda“ i „kruškinogprijatelja“ kao i dva nova učesnika u forumu koja su stala na njegovu stranu. Moguće je da „gospodarpahuljica“ ima novo korisničko ime. Tako nešto mi se čini bolesno i odvratno mi je. Naravno, i ja ga imam, i to tri druga imena, ali ih koristim samo onda kada mi totalno loši tipovi ne ostave drugi izbor.

Jasno je da je trebalo da se pripremim za prezentaciju, ali ona je tek prekosutra, a sada nisam mogao da se koncentrišem. Kratko pre ponoći još par privatnih stranica. Nežnih, ako razumete, ne od onih tvrdih i brutalnih, jer one nisu za mene. Onda sam otišao na spavanje.

Sledeći dan: Vožnja vozom. Pozlilo mi je, i naravno, sedišta su bila uska, ali nije sve bilo popunjeno, pa sam mogao da se naslonim popreko preko dva. Napolju kuće, putevi, močvare, livade, potpuni železnički prozorski program. Izašao sam, spustio se pokretnim stepenicama, popeo se pokretnim stepenicama, teško disao i oznojio se kao stoka. Uspeo sam da uđem u sledeći voz i ponovo je krenulo sa livadama, barama, seoskim kućama, poljima pod šećernom repom. Šest sati, već sam bio lud od nervoze, nisam mogao da se setim kada sam poslednji put bio toliko dugo odvojen od mreže. Konačno sam izašao, čekao nas je vozač s mini autobusom, mene i ostale kongresne tipove. Svi sa kravatama i tašnjama, uobičajeno.

„Putovanje: mrak“, rekao sam skorojeviću pored sebe dok smo se vozili. „A čemu! Sve to smo mogli da uradimo od kuće, preko internet-telefonije! Ja vidim vas, vi vidite mene, sve jednostavno, lako, bez stresa.“ Ali skorojević me je samo gledao, a onda prešao na drugu klupu. Na recepciji sam odmah pitao za internet. Žena me je gledala tupo kao kamen. Ja ponovo: „Internet! Halo. Internet!“

Ona: „Trenutno ne radi.“

„Šta?“

Ona: „Žao mi je, trenutno imamo smetnje, inače radi neprekidno i uključen je u svakoj sobi.“

Samo sam je posmatrao. Nisam mogao da verujem. „Popraviće ga sledeće nedelje.“

„Jaka stvar. Kako će to da mi koristi?“

Ponovo je glupo buljila. Sarkazam: nova zemlja za njih. Zavrtelo mi se u glavi od straha. Hotel je stajao napušten u najzapuštenijoj pustari. Nema naselja, nema internet-kafea. Ili pozajmiti HSDPA karticu, ili ostati u totalnom mraku. Ali niko neće da pozajmi internet-karticu, plaše se da će se o trošku firme nasnimavati filmovi. Prava katastrofa. Rupčaga. Mračna noć.

Večera. Nema potrebe da vam je opisujem, već znate: stres na bazi švedskog stola, provlačenje, gurkanje. Ono dobro što poželite upravo pred vama nestaje. A onda, za stolom: desno od mene bradati tip priča nekome preko Telekom-mreže o svom novom parketu, levo mršava dama u Vodafonu objašnjava da je rođak njenog zeta kupio „pel“ po senzacionalnoj ceni. A ja: ćutim. Nikada ništa ne govorim među nepoznatima. Ne mogu ništa, ne volim ništa, jednostavno nisam u tome. Odlazim do bifea, pa još jednom, onda mi je bilo loše, izašao sam na parking zbog cigarete. Unutra ne sme da se puši, nigde više ne sme. Kažem vam, i pod nacistima je bilo bolje nego sada.

Kiša pljušti. Pod strehom stoji čovek sa cigaretom. Bilo je skoro potpuno mračno, tako da sam u početku video samo njegovu konturu i svetlu tačku. Zamolio sam ga za vatru, i dok je nervozno petljao da je pronađe, prepoznao sam ga.

„Leo Rihter.“

Trgao se. Pogledao me je. To je bio on!

U redu. Sada pitam vas. Šta biste vi uradili? Moram odmah da vam kažem: godinama sam bio njegov obožavalac zbog knjige čiji naslov ne znam, a u kojoj Lara Gaspard predaje u Parizu i onda se susreće s olupinama od ljudi i u poslednjoj priči ulazi u carstvo mrtvih. To je bilo potpuno ludilo, nisam mogao da poverujem, velika igra. Stil, humor, snaga; ali pre svega: ta žena. Moram da vam kažem da nikada nisam bio tako srećan što se tiče suprotnog pola. Uvek je bilo onako unaokolo, bla, bla, bla, i uvek se završavalo sa: „Ostavi me na miru, ti si ljubazan tip, ali ne ono što mi treba, odlazi sada!“ I tako

dalje, sa svim onim sranjem koje i vi znate, kao kod agencija za upoznavanje, gde sve kao počinje od slova A, ali čim nakačim svoju sliku, odgovora nema. Ali Lara, u to sam bio siguran, ona je drugačija, posebna, iako sama za sebe kaže da izgleda ludo, toliko je pametna da ne brine o spoljašnjosti muškarca. I razmišlja kao ja! A ja kao ona! Znam već da tako ne bi trebalo čitati knjige, ali ponekad! Da li to ludo zvuči?

Znam da je ona izmišljena. Naravno da sam i tada znao da je to napisao Leo Rihter kada je boravio u Parizu. Tada su nastale tri priče u kojima Lara napušta muža. Mesec i sloboda, Gospodin Miler i večnost, a naslov treće sam zaboravio. Dakle: šta se sa njim dešava, dešava se i njoj, šta on radi, to kasnije radi i ona, ko njega sretno, može da se pojavi u nekoj priči. U literarnom forumu neko je to nazvao autobiografski narcizam, ali njega sam toliko „upucao“ da više nikada neće razgovarati o stvarima koje ne kapira, prljavi pas. Ali priču o starici koja putuje u Švajcarsku da se usmrti otrovom nisam voleo, tu nije bilo ničega od njega samog, sam kraj nije imao nikakvog smisla, nekoga to može da zadovolji, ali ne i mene.

„Vaša knjiga! Šta mislite gde sam je pročitao?“

A onda knedla u grlu. Logična stvar: teško mi je da razgovaram sa nepoznatima, inače to i ne radim. Jednostavno sam bio lud od uzbuđenja. „Između Minhena i Brisela, u kolima za ručavanje! Kada sam stigao, knjiga je bila pročitana.“

Pogledao me je. Onda je krenuo na drugu stranu, pa ponovo ka meni. Koračao je čudno, nekako kruto i nervozno.

„Jasno je da je to prava razdaljina! Počne se u Minhenu. Kada se stigne u Brisel, gotovo je. Putovao sam na seminar o univerzalnim mobilnim telefonskim sistemima.“

„Vrlo značajno“, rekao je. (Molim vas, nisam ništa izmislio! U sobi sam odmah zabeležio njegove reči. Jer, logičan slučaj, odmah sam pomislio na forum.)

Ja: „Kako dolazite do ideja?“

On se okrenuo, pogledao na tlo prekriveno šljunkom, pa na nadstrešnicu i ponovo u mene. „U kadi.“

„Hej, šta? Strava. Stvarno?“

„Stvarno.“

„Opasna stvar. U kadi.“

Onda smo malo ćutali. On je pušio, ja sam pušio, a kiša je dobovala. A onda ja: „Šta upravo pišete? Šta radi Lara, kakvi su joj planovi? Smem li da pređem na ti?“

On je bacio cigaretu. „Moram da uđem.“

„Zašto ste baš ovde? Od svih mesta.“

„Ugovor.“

„Hej.“

„Jedna banka održava seminar i angažovala me je preko mog agenta. Pomislio sam, zašto da ne, par dana u prirodi. Ali stalno pada.“ Pogledao me je kao da sam ja tome kriv i ponovio: „Stalno.“ Okrenuo se i ušao u zgradu.

Ja sam stajao, popušio još jednu i pokušao da shvatim šta se upravo dogodilo. Bože moj. Onda sam otišao u sobu.

Priznajem, bio sam prilično „uprskan“ i klimavog raspoloženja. Mnogo toga se odjednom dogodilo. Svađa s majkom, i što sam bio toliko glup da otkrijem svoj IP. Pa strah zbog sutrašnjeg dana: u redu, profesionalac kao ja može uspešno da obavi prezentaciju, ali ja već devet i po sati nisam bio na internetu! Stomak mi se okretao kada sam na to pomislio. Buljio sam malo u TV, ali prikazivalo se samo đubre. Onda sam primetio da nemam tuš nego samo kadu, tako uzanu da u nju ne mogu da uđem. Znači, higijenske mere se danas ne primenjuju.

Provodim još par minuta pored laptopa. Lupkam malo po tastaturi, pomeram prozore na ekranu tamo-amo. Ništa nisam postigao. Ali, sutra će biti u redu. Prema tome, u krevet. Gasim svetlo i grlim jastuk. Olimpijada snevanja, kako uvek kaže moja mama.

Ali nisam mogao da zaspim. Na spratu ispod, pijani karijeristi su još uvek pevali. Neprestano su tabanali po hodniku. Tako je to prilikom kongresa, kancelarijski tipovi ne mogu da se savladaju, sipaju alkohol u sebe kao u duboko more. Kroz glavu su mi prolazile čudne misli. Moj bože, u istoj sam kući sa Leom Rihterom, tvorcem Lare Gaspard. Tipom koji je određivao šta će Lara misliti i činiti. Protresti njegovu ruku potpuno je isto kao dodirnuti njenu. Kapirote šta mislim?

U tom trenutku, u tamnoj sobi dobio sam strava ideju. Kada je neko toliko mnogo na internetu kao ja, onda on zna – kako da kažem? On zna da stvarnost ne pokriva sve. Postoje oblasti u koje se ne može

ući telom, a ipak se sresti sa Larom Gaspard. Ovo je moguće! Upravo u jednoj priči.

Leo primenjuje i koristi stvari koje vidi? Likove koje susreće? Događaje koji se dešavaju? Da, mogao bi mene da upotrebi. Nemam ništa protiv! Naći se u jednoj priči na neki način je ništa drugo nego ući u sobu za četovanje. Transformacija nivoa. Samog sebe prevesti u nešto drugo. U priči bih bio nešto drugo, ali takođe i ja sam. U istom svetu kao i Lara.

Kapirate? Ja uvažavam tog čoveka i želim da uđem u jednu njegovu priču. Mora da me upozna. Mora da me primeti. Ili ću da postanem njegov drugar, ili... Glavno je da me primeti. Čitav moj bedni život, neprestane svađe sa majkom, grozni šef, odvratna svinja Lobermajer: osećao sam se kao da postoji izbavljenje. Kada sam zaspao, bio sam srećan kao što dugo pre toga nisam bio. I znate šta još? Osećao sam se tako prijatno.

Sledećeg jutra: probudio sam se. I dalje nemam sreće sa kadom, isuviše je uzana. Sišao sam u trpezariju na doručak. I, nažalost odmah sam napravio lom. Nosio sam tri tanjira u isto vreme, jedan levo, jedan desno, a sa jednim balansirao u sredini, i naravno, baš taj je pao. Na podu se našla kajgana, pržena slanina, dve zemičke i sve to je sada obično đubre. Leo je sedeo na samom kraju sale, sam. Ja sam mu naravno prišao: „Lepo spavao, čoveče?“

Pogledao me je. Gledao je na nekakav komičan način. Velike oči, usne stalno podrhtavaju. Možete mi verovati da to ne deluje opušteno.

„Juče nismo stigli da se ispričamo!“ Počeo sam da jedem. Malo kajgane je palo na sto, ali nisam obraćao pažnju. „Želiš li da znaš nešto o meni?“

„Molim?“

Rekao sam mu svoje ime i gde radim i kratak opis mog odeljenja i šta tačno radimo u okviru firme. Ispričao sam mu ponešto i o mojoj majci i kako izgleda deliti kancelariju s jednim krmkom.

„Moram da idem“, rekao je.

„A tvoje jelo? Još nisi završio!“

Ali on je već izašao. Nervozan tip. Pravi pisac. Pojeo sam i dva tosta sa marmeladom koja je on namazao. Bila bi šteta da ostanu.

Onda sam otišao do recepcije da se raspitam za internet. I, šta mislite? Jadna rupčaga. A onda u prostoriju za prezentaciju.

Samo jedan tip je želeo da zna nešto o našem odeljenju, ali šta tu ima da se priča. Gledao sam ga ćuteći sve dok nije otišao. A onda, konačno, pauza za ručak: rolat od šunke, majonez, jaja, mini pica. Kada sam napunio i treći tanjir, priznajem da je bio skoro prepunjen, jedan tip s kravatom mi je stao na put i: „Uzimate iz predostrožnosti, za krizne situacije?“ Odmah sam uzvratio: „Jebi se, smrdljiva tipčino, umri!“ To ga je brzo isteralo iz sale. Ponekad tako skrenem. Znam da nije dobro, žao mi je, ali ne mogu ništa protiv toga.

Imao sam još par minuta pauze, pa sam otišao do recepcije. „Moram hitno da razgovaram s Leom Rihterom.“

Recepcionar je potražio na kompjuteru, okrenuo broj i Leo je bio kraj aparata. Upravo je zaspao.

„Ko?“

Još jednom sam mu ponovio svoje ime.

»Ko?“

Neverovatno, ponovo me je zaboravio. „Mislio sam da zajedno ručamo? Moram puno toga da ti ispričam. Neverovatne priče, sigurno će ti biti potrebne. Doživeo sam mnogo toga.“ Ali čulo se pucketanje i prekid veze. Buđavi hotel. Ponovo sam pozvao. „Ja sam, ponovo. Šta je s ručkom?“

On se nakašljao. Zvučao je vrlo loše. „Ne mogu.“

„Kasnije?“

Ćutanje.

„Jesi li još tu?“

Ćutanje.

„Hoćeš li doći na moju prezentaciju?“

„Teško. Imam mnogo...“

„Evropske protiv nacionalnih komunikacionih normi. Interesovaće i tebe!“ On se nakašljao.

„Slušaj, telefon koristi nešto što se naziva ISM – kod za identifikaciju. Na primer, ti želiš da pošalješ naredbu u svoju kućnu mrežu. I kada...“

Začulo se „klik“ i znak zauzeća. To nije bilo slučajno, nisam umobolan, on je prekinuo vezu!

Umetnik: nedruželjubiv do ludila. A ja sam sada nervozan, i te kako, srce mi ubrzano lupa.

Logičan i jasan slučaj, a sada što se prezentacije tiče, odmah posle pauze nema više izlaska, nema trošenja vremena, odraditi.

Svi su već u sali. Neko mi je pružio ruku, pa još neko, i još jedan, nikoga nisam poznavao, a preko mikrofona tip sa kravatom je objašnjavao da moj šef nažalost nije prisutan, ali da sam tu ja kao zastupnik, i začuo se aplauz. Popeo sam se uz tri stepenika prilično visoko, izgubio dah i oznojio se. Otvorio sam laptop, uključio mrežni kabl i već se moja vrhunska predstava pojavila na velikom ekranu. Tehnika je bila prve A klase, dopalo bi vam se.

U početku je sve krenulo besprekorno, govorio sam o novom pristupu, nacionalnim sigurnosnim protokolima, problemima, mogućnostima, sve mi je išlo lako.

A onda sam video Lea.

Ili nisam. Znate, sala je bila u polumraku, dva reflektora uperena u moje lice, tako da nije bilo šanse da u dnu sale vidim konturu Darta Vejdera ili nekog drugog. Lea sam pozvao, to je tačno. Veličina je odgovarala, takođe i nervozno cupkanje i neprestano dodirivanje čela. Ali njegovo lice? Nagnuo sam se napred, uzaludno, nisam video ništa. Od tada je sve pošlo naopako.

Zamuckivao sam, i to mnogo. Reči su mi bežale iz sredine rečenice, više uopšte nisam znao kako se stvari o kojima govorim kažu na engleskom, laptop je poludeo i blokirao sliku i grafikone. Ruke su mi bile toliko vlažne da nisam mogao da pokrećem miša. Pogledi upereni u mene su me zaista pekli. To ne bih pozeleo nikome od vas (ipak, „gospodarupahuljica“ bih). Pri tome mi se odmah javila misao: Ovo Leo može da upotrebi! Tip je u redu, dobar je poznavalac, a uprkos tome predavanje je bedno i kukavno obavio. Dobra priča? Kladio bih se u to.

A onda, kao da sam sebe gledao spolja a da to ipak nisam bio ja, pa sam zbog toga počeo još više da zamuckujem, a upravo zbog toga još više.

Ruke su mi se još više znojile, ispustio sam miša na pod, nisam mogao da se poklonim i odem, šta je trebalo da radim? Stajao sam i nemoćno gledao. A onda se u sredini sale neko nasmejao, pa još jedan iza njega. Zatim tri žene u prvom redu, pa svi ostali. Pitao sam

se da li je to samo san. Sanjao sam nešto slično, i vi ste, svako od nas. Ali ovo ovde je bilo stvarno, jedan na jedan, životna realnost, potpuni program. Uspeo sam da izgovorim još par rečenica, a onda, blesak u mislima. „Šta ako ne mogu više nijednu?“ I upravo se to dogodilo. Odjednom sam video sebe kako tu stojim i sam sebe posmatram i čuo kako se moj glas više ne čuje. Pakao. Uspeo sam da kažem u mikrofona da se ne osećam dobro, zanoseći se spustio sam se niz stepenice i srećom nisam pao. Tip s kravatom me je pitao da li mi je potreban lekar, ali sam mu odgovorio da gleda svoja posla i izašao.

Bio sam dokrajčen, znojio se kao lud, imao vrtoglavicu, bio histeričan i potpuno moker. Morao sam da se rashladim i dođem k sebi. Osvrtao sam se unaokolo i ugledao tipa kako upravo ustaje od stola i odlazi u toalet. Ostavio je laptop s bežičnom karticom! Prišao sam blizu. Još bliže. Seo u fotelju i brzo kucao, manijački brzo. Prvo u filmski forum. I stvarno: neko je na moj sasvim konkretan komentar otvorio paljbu da mi je stao dah. Šta je s vama tipovima, živite li vi? Mora da sledi brz odgovor.

Ponovo sam se setio prezentacije. Kada ti se dogodi jedno sranje, odmah se događaju i sledeća. Ruke su mi drhtale. Brzo sam ušao u forum za diskusiju, gde sam „molizanas“ rekao ono što mu je odavno trebalo reći. Svinjo odvratna, glupačino, crkni. A onda u moju ličnu poštu. Niko mi nije pisao. Opet sam se setio da sam odao svoju IP-adresu i protokol. Da li me već traže? Moćnima ne možeš ništa, oni rade ono što žele, a ja sam uvredio sve od predsednika do dole. Pisao sam i u forumu večernjih vesti da je današnja uređivačka politika čisto sranje. Niko to nije čitao, svakako je izbrisano, ali svejedno, bio sam mirniji. U tom trenutku je neko pored mene uzviknuo: „Hej, šta to treba da znači?“

„Kako, šta, zašto, kako to, šta je?“ Skoro da sam zaboravio. Baš sam bio skroz sluđen, verujte mi.

„To je moj kompjuter!“

Šta tu pametno odgovoriti? Izvinite, zabuna, greška, žao mi je. Ustao sam, i krenuo kroz salu. U tom trenutku sam ugledao ljude koji dolaze iz druge konferencijske sale. Svi muškarci sa kravatama, žene u svilenim haljinama, a u sredini: pogodite ko!

Odmah sam prišao. Čuo sam jednog čoveka kako kaže: „Znate li gde sam pročitao vašu knjigu? U avionu između Hamburga i Madrida.“ Leo je klimnuo glavom. Izgledao je vrlo komično.

Jedan drugi je pitao: „Gde pronalazite ideje?“

Leo je slegnuo ramenima, okrenuo se, premeštao se s noge na nogu. Sve nervozni potezi. „Moram još da radim.“

„Briljantno predavanje!“, rekla je žena s naočarima, izboranim licem, visoko podignute kose. „Navelo nas je na razmišljanje.“

A jedna druga: „Obedovaćete s nama?“

Nikad u životu. Zgrabio sam ga za rame i rekao: „Ne dolazi u obzir, mi smo se već dogovorili!“

To je bio stres za mene. Ludilo. Neprekidno sam se znojio, ali nisam dozvolio da se primeti.

„Neće nam biti dosadno, idemo nešto da popijemo, gospodine Leo, spisatelju!“ Ali on se otrgao i otišao do recepcije: „Soba 305, ključ.“ Govorim ovo potpuno tačno, jer imam dobre uši, a znam kako su tačnost, sigurne informacije i podaci u forumu važni. Opet sam razmislio i sigurno i jasno zaključio da nema sumnje u 305.

Leo je otišao do lifta tako brzo da nisam uspeo da ga zaustavim. Pored mene, žena se obratila tipu s kravatom: „Kakva šteta. Bio je tako besan.“ On joj je odgovorio: „Prilično je nesimpatičan.“ Treći je dodao: „Bilo je vrlo neukusno.“ Ona žena ponovo, ali sada meni: „A ko ste pa vi?“ Nisam želeo da razgovaram s njima. Nisam rekao ni reč, već sam otišao do bara i poručio viski. A zatim još jedan. Išlo je na firmin račun. Još jedan. Prošlo je nekoliko tipova s kravatama, okrenulo se prema meni i nasmejalo se. Znate da sada mogu da razumem one ljude koji u nekom trenutku zgrabe pušku i natope zemlju krvlju. Naravno da ja nisam od tih tipova. Ne znam da rukujem oružjem, a pojma nemam ni gde bih ga nabavio.

Jedan viski me ne dotiče, potrebno mi je par čaša da bih ga osetio. Ali sa četvrtom mi je krenulo nizbrdo. Vrtelo mi se u glavi, jezik otežao, pogled ukočen, pijana predstava koju sigurno poznajete i o kojoj ne treba da vam pričam. Iznenada sam postao vrlo tužan i nisam znao šta da radim.

Lara Gaspard. Sada ili nikada. Ustao sam (što mi i bez alkoholne konfuzije ne bi bilo lako) i otišao liftom na treći sprat. Soba 305.

Kucao sam. Ništa.

Pokucao sam jače.

Ništa.

Udarao sam pesnicom.

Iznenada se pored mene pojavila sobarica. Ja, naravno, totalno u šoku, izvinjavam se, greška, i već sam hteo da odem, kad ona: „Zaključala su vam se vrata?“

Odmah sam odgovorio: „Da, jesu.“ Kada je nužno, mogu vrlo brzo da mislim, i Spok je majmun za mene. Gurnula je karticu u prorez, bip, vrata su se otvorila, ušao sam u sobu i upalio svetlo. Bila je prazna, krevet nedodirnut, Lea nisam video.

Erupcija znoja. Mislio sam da više od toga ne mogu da se oznojim, ali sve je moguće. Soba Lea Rihtera, pomislio sam. Pogledao sam unaokolo, otvorio fioke i ormane. Soba Lare Gaspard. I bila je na neki način. Moj bože.

U ormanima uobičajene stvari. Donji veš, laptop za koji mi je bila potrebna lozinka, nekoliko knjiga: Platon, Hegel, Bhagavadgita. Ali one i nisu potrebne, sve je sažeto u Šta nam mislioci kažu od Auristosa Blankosa i mnogo jasnije i lakše da se razume. Sedeo sam na krevetu. Čujte, ne želim mnogo da ga tupim, ali bio sam vrlo potresen. I naravno, plašio sam se: kada bi sada Leo ušao, bio bi u stanju da zove u pomoć. Ali nekako je morao da me zapazi. Morao sam da uđem u priču. Šta mi je drugo preostalo? Ovakvu šansu neću dobiti nikada više. I po ustima bih ga tresnuo kada bi to pomoglo, ali on nije bio tu. Kada sam se osvrnuo unaokolo, soba je izgledala, ne pitajte kako. Ludilo: fioke izvučene, beleške rasute, kompjuter na podu, ekran verovatno razbijen. Stranice iz bloka iscepane i izgužvane, prekrivači na podu, sve iz kupatila na pločicama i prepuno komadića stakla Zar sam to ja učinio? Možete da verujete ili ne, ali ja to ne bih mogao da vam kažem. Još malo sam ležao u njegovom krevetu. Bio je tako mek. Dugo sam plakao na jastuku i mislio na Laru.

A onda sam brzo napustio sobu. Niz hodnik do lifta, pa u svoju sobu. Odmah sam uleteo u krevet. Noge su mi se oduzele, tavanica je bila čas iznad, čas ispod mene, sve mi se pomešalo, dragi bože kako sam se napio.

Probudio sam se sa glavoboljom, potpuno moker, u potiljku mi je nešto tuklo, a u ustima sam imao ukus kao da sam pojeo crknutu

životinju. Bilo je sedam sati ujutru. Na telefonu sam imao sedam poruka od majke. Ponovo sam spavao obučen. Mic po mic, svega sam se setio.

Moram s njim da razgovaram. Baš tako: razgovarati s njim, priznati sve, sve kako je bilo, baš kao što sam vama ispričao. Svejedno šta će onda da uradi, ali tome neće moći da se odupre, to će biti nova priča I moj ulazak u priču, odmah sada, uz doručak.

Ušao sam u trpezariju i čekao. Jeo sam tost, musli i kajganu. Pio sam kafu i prelistavao novine. Nisam koristio štampane vesti, samo one na mreži, pa mi je bilo zanimljivo. Nije to bila loša tehnologija, ali me je podsetila da nemam pristup internetu, pa sam novine odmah gurnuo na stranu. Pojeo sam još malo peciva, dve kobasice, malo lososa, komad salame, dva tosta sa marmeladom i još kajgane. Majka ne pravi dobar doručak. Uvek kaže: „Kupi i napravi sam ako ti se ne sviđa!“ i tome slično. Bio sam tako nervozan. On će se svakog časa pojaviti.

Ali on nije došao. Samo karijeristi od juče, koji su gledali u mene, cerili se i šaputali. Kunem vam se: da nisam tako miroljubiv čovek, u nekom trenutku bih pravom sačmarom napravio pakao, otvorio vatru i pucao im u glavu.

Konačno sam izašao u hol. Žena na recepciji je odmahivala glavom: Ne, ništa, još uvek nemamo internet!

„Hteo bih da razgovaram s Leom Rihterom!“

„On više nije ovde.“

„Molim?“

„Juče uveče je otputovao.“

U redu, tada sam postao malo preglasan. Nije trebalo da udaram po stolu, u svakom slučaju, ne sa obe pesnice. Nisam smeo ni da je pitam čija je to u stvari soba bila, ali na sreću nije me razumela, a ja sam pravovremeno ućutao, mozak mi je još radio. Još jednom sam je pitao da li je greška moguća, i prisilio je da ponovo proveriti. Zatim sam otišao i pozvao majku.

„Tako sam usamljena“, rekla je. „Ceo dan sam plakala.“

„Plačeš li još uvek?“

„Imaš li neku žensku?“

„Nemam“, odgovorio sam. „Nigde ih nema!“

„Ne verujem ti.“

I ja sam počeo da plačem. Znam da zvuči mučno kao ludilo. Ali ja vam to pričam jer me ne poznajete, a i ja sam ne znam ko sam. U redu je, u redu je, rekla je. „Verujem ti, ali obećaj da to više nećeš da radiš. Ceo vikend sama kod kuće. Nikada više, je li tako?“

Obećao sam joj.

A zašto da ne? Makar ću biti miran. I ko bi drugi želeo da bude sa mnom? Sada sam barem imao nešto za forum slavnih. Ali, primetio sam da nema poente, nema vrhunca, udarca, nema ničega. Iz toga ne može da nastane priča.

Lea neću više nikada videti. U književnom forumu sam napisao da su njegove knjige đubre, sranje. Ali to ne služi ničemu, a to ionako niko ne čita.

U hotelu nisu hteli da mi daju ni adresu ni broj telefona. O meni se ništa neće pisati i neću se sresti s Larom. Za mene će postojati jedino stvarnost: posao, majka kod kuće, šef i ta odvratna svinja, Lobenmajer. I povlačenje iz foruma. (Uprkos svemu, barem nisam trol kao „gospodarpahuljica“, nisam budala kao „vidimte“ ili „molizanas“.) Zauvek imam samo sebe. Uvek samo ovde, na ovoj strani, nikad na drugoj. Za mene nema drugog sveta. Sutra ujutru idem ponovo na posao. Prognoza vremena je grozna. U redu je, meni je potpuno svejedno. Sve se odvija uobičajeno kao i uvek. U nekoj priči, to sada znam, neću nikada biti.

Kako sam lagao i umro

Upoznao sam Luciju jedne srede po podne, na prijemu koji je organizovala služba za dodeljivanje telekomunikacionih licenci, i od toga dana sam postao prevarant i gubitnik.

Već devet godina sam živeo s Hanom – makar u principu, jer ona je s našim sinom i malenom ćerkom, jednim vrlo sićušnim detetom, živela u mirnom, dosadnom gradu kraj jezera na jugu Nemačke, gde sam se ja rodio i gde sam provodio samo dane vikenda. Za vreme radnih dana vraćao sam se u sivo predgrađe Hanovera, gde me je kompanija koja me je zaposlila izabrala i poslala da osnujem poslovnicu. Hana je bila nešto starija od mene i vrlo dobro se snalazila u mom odsustvu. Tada joj nisam više značio toliko mnogo – i ona je to je znala, znao sam i ja, i oboje smo znali da i onaj drugi zna. Dakle, Hana je bila takva kakva je, kod kuće smo imali bebu, te je bilo jasno da Lucija to ne sme da sazna.

Luciju ću opisati kasnije, kada se pruži prilika. Sada ću samo da primetim da je bila visoka, tamnoplave kose, da su joj oči bile smeđe i okrugle kao u hrčka: svetlucave, nikada više od par sekundi usmerene na jednu tačku i pomalo zabrinute. Primetio sam je tek kada joj je čaša pala na pod, i kada je odmah zatim razbila vazu koja je besmisleno stajala na nekakvom postolju. Nosila je haljinu bez rukava, a koža nadlaktice joj je bila besprekorna i čim sam je ugledao tamo usred polomljenog stakla, znao sam da bih radije umro nego se odrekao želje da je dodirnem, da svoj dah pomešam s njenim i izbliza gledam uživanje u njenim očima.

Bila je hemičarka. Nisam shvatio šta radi: imalo je to neke veze sa ugljenikom, sintezom sa nečim, očigledno je bilo na ivici nuklearne fuzije i očekivao se dobitak energije ni iz čega. Samo sam klimao glavom i govorio: aha, da, sigurno, naravno, i pri tome se naginjao napred da osetim miris njenog parfema. Kada me je pitala od čega živim i šta me drži na ovom mestu – nisam znao da li misli na grad ili na ovaj prijem, morao sam malo da razmislim pre nego što sam bio u stanju da joj odgovorim: stvari od kojih se moj život tada sastojao

sada su mi izgledale tako strane i daleke kao vreme na drugom kraju sveta.

Tada sam još bio – jer danas sam bez posla i verovatnoća da će me neka firma uzeti u službu nisu tako velike – šef odeljenja za upravljanje i dodeljivanje u velikoj firmi za telekomunikacije. To zvuči dosadno, a u stvari i jeste dosadno. Moja majka nije to očekivala kada se govorilo o blistavoj karijeri njenoga sina.

Nekada sam veoma dobro svirao klavir, sasvim pristojno slikao, a na svim fotografijama sam izgledao kao lepo dete inteligentnih očiju. Ali, ovaj svet lomi svakoga, i zašto bi upravo moji snovi postali realnost? Čitanje knjiga nije zanimanje, govorio je moj otac, a ja sam s nekim uzbuđenjem čekao da moja deca dođu do tog uzrasta kada ću im reći, čitanje knjiga nije zanimanje. I tako sam studirao elektrotehniku, smer mobilne komunikacije, učio o SID i MIN kodovima i ostalim metodama kako ljudski glas poslati oko sveta u milionitom delu sekunde, počeo da radim, navikao se na ustajali vazduh i inerciju kancelarije koja miriše na kafu. U početku sam rukovodio sa pet, pa sa sedam, i na kraju sa devetoro ljudi. Sa čuđenjem sam zaključio da ljudi ne mogu zajedno da rade a da ne mrze jedan drugog, i da ih je nemoguće organizovati a da ne počnu da te mrze. Sreo sam Hanu, koju sam voleo više nego ona mene, postao sam šef odseka i onda sam premešten u drugi grad: to se zove karijera. Zараđivao sam dobro, ali sam bio veoma usamljen. Uveče sam čitao knjige na latinskom uz pomoć rečnika ili gledao na televiziji komedije dok se publika u studiju smejala, prihvatio činjenicu da je život takav kakav jeste i da nešto možeš promeniti, ali većinu stvari, ne. I tako sam stajao pred Lucijom, srce mi je besmisleno jako lupalo, sam sebe sam slušao kako kao detektiv postavljam unakrsna pitanja ne bih li otkrio ima li koga od porodice ili nekog značajnog u životu: u stvari, da li postoji šansa da u nekom trenutku, ili uskoro, ili, još bolje, odmah, te iste večeri, svojim usnama dotaknem malo udubljenje pored njene ključne kosti. Ona bi se katkad nasmejala, podigla i spustila čašu, a ja sam posmatrao njen vitki vrat, igru mišića na njenom ramenu i svetlosti na blistavoj svilenkastoj kosi, po ivici mog vidnog polja kretali su se nejasni likovi kao senke, čaše su zveckale, ljudi su se smejali, neko je negde držao govor, ali mene to više nije interesovalo. Rekla je da je

nedavno stigla na prijem i da joj se, pošteno rečeno, uopšte ne dopada: pri tome se nasmejala, a ja nisam bio siguran da li mi je uputila izazovan pogled ili mi se zbog lošeg svetla i uzbuđenja to samo učinilo.

„Imate li telefon?“, iznenada me je upitala.

„Da“, iznenađeno sam odgovorio. „Hoćete li nekoga da pozovete?“

„Ne, vaš telefon zvoni.“

Izvukao sam telefon iz džepa i muzika je postala glasnija. Na ekranu je stajalo Hanino ime. Pritisnuo sam taster za prekid veze. Lucija me je gledala kao da je to zabavlja. Nisam razumeo zašto. Postalo mi je vruće i nadao sam se da nisam pocrveneo.

„Ja svoj imam odskoro“, rekla je. „Nalazim da je neprijatan, oduzima nam svaku realnost.“

Trebalo mi je par sekundi da shvatim da govori o svom mobilnom telefonu. Klimnuo sam glavom da potvrdim da je potpuno u pravu. Nisam imao pojma šta je time htela da kaže.

Ostalo je još vrlo malo gostiju, bili su raspoređeni u grupicama po sali, svi su držali čaše u rukama, a ja sam se pitao zašto je ona ostala do sada i zašto pored mene. Rekao sam joj da bismo mogli još nešto da popijemo na nekom drugom mestu, taj stari, često upotrebljavani poziv, a ona kao da nije razumela, ili kao da ja nisam znao da je ona sve razumela, ili kao da nije znala da ja znam, rekla je: „Rado.“

I tako smo se našli u nekom ne baš prvorazrednom baru, Lucija je govorila a ja klimao glavom, i tu i tamo takođe nešto izgovorio. Njen parfem je bio tako jak da mi se činilo da se prostorija lagano okreće, a kada me je kao slučajno dotakla po mišici, moje telo je doživelo električni udar. Stavila je ruku na moj struk, ali je nije povukla, i kada sam joj prišao tako blizu da sam mogao da joj vidim kapilare u oku bilo mi je jasno da to nije samo želja i slika iz snova kao obično, takođe ni fantazija nastala zbog moje usamljenosti, već se stvarno dešavalo.

„Stanuješ li u blizini?“, pitala je.

U tom trenutku se oglasio moj telefon.

„Zar opet?“

„Moj prijatelj. Ima velike probleme. Poziva me u bilo koje vreme: ujutru, u podne, noću.“

Tada još nisam bio vešt lažljivac, ali ipak: dok sam joj to govorio, video sam ga pred sobom u potpunoj bedi. Tužnog, pijanog, neobrijanog, slomljenog od života i željnog moje podrške i saveta.

„Jadnik“, rekla je smejući se. „Teško je i tebi.“

„Pa da“, odgovorio sam na njeno prethodno pitanje. „Stanujem sasvim blizu.“

U stvari, stanovao sam prilično daleko. Vožnja taksijem je trajala dobrih pola sata. Sedeli smo zbunjeni i tuđi jedno drugom, ne govoreći ništa. Vozač je pušio, s radija je dopirala orijentalna muzika, a napolju su stajali odrpani ljudi ispod oznaka na prodavnicama koje su besmisleno treptale. Bilo je hladno i čitava situacija mi je odjednom postala smešna. Setio sam se da mi krevet nije namešten i pitao sam se kako da sakrijem plišano slonče koje od moje desete godine stanuje u svakoj mojoj spavaćoj sobi. Još na stepenicama problem mi je izgledao nerešiv. Ali ona nije primećivala ništa, ni neuredan krevet, kao i ni mnogobrojne upotrebljavane šolje čaja koje su stajale na trpezarijskom stolu; nisu je se ticale jer smo već na vratima pali jedno drugom u zagrljaj. Ovo već dugo nisam upražnjavao, i kada je moja leđa pritisla o zid a svoje usnice na moja usta, ostao sam bez daha. Ruke je obavila oko moga vrata, kolena mi je gurnula među noge, pred nama je jedna knjiga tresnula na pod, povukla me je tako jako u sredinu sobe da sam čuo kako mi se kragna na košulji cepa i gurnula me tako snažno na sto da su se dve prazne šolje uz tresak razbile na podu. Obgrlio sam je i privukao uz sebe delom zbog požude, delom da ne napravi još veću štetu, i za nekoliko sekundi koje mi i danas izgledaju kao da ne pripadaju vremenu, video sam njene oči na samo par centimetara od mojih, okruživao me je njen miris i disali smo u istom ritmu.

Možda je sada momenat da prekinem i da pokušam da je opišem.

Bila je za pola glave viša od mene i imala široka leđa kao ljudi koji su odrasli na selu – potpuno drugačija od moje tamnolute krahke Hane. Sve na njoj je bilo krepko i kršno: samo su joj crte lica bile nežne i lepe, obrve su joj bile tanke i elegantno izvijene, a usne ne previše pune. Grudi su joj bile velike i okrugle kao kod onih meni nepristupačnih žena na koje nisam želeo da mislim. Da li je bila lepa? To nisam mogao da kažem, i to još uvek ne znam, jednostavno, bila je posebna, i ja sam je upravo iz tog razloga toliko

želeo da bih bez oklevanja dao godinu dana svog, vašeg, bilo čijeg života za privilegiju da je dodirujem. Kada je udahnula duboko i pritisla moje usne na svoju ključnu kost, moj život se zauvek podelio na dva dela: jedan pre, i drugi posle nje.

Sat kasnije, još se nismo umorili. Možda je proteklo i više vremena, a možda i manje. Sećam se slike kada sam ležao opružen dok se ona izdigla iznad mene, srebrnobela zbog bledeg svetla sa prozora, s rukama na mojim ramenima, glave zabačene unazad; i jedne druge, kada je ležala ispod mene sa rukama obavijenim oko mog vrata, pogleda uprtog u stranu, dok je moja ruka klizila po njoj sve do one tačke kada je počela da cvili kao od očaja ili bola. Ili ja u njoj, ili ona u meni, i mi jedno u drugom, pola na krevetu pola na podu, tako isprepletani kao da smo jedno biće ili nešto mnogo više, njena šaka na mojim usnama a moja ruka oko njenog struka, i baš u tom trenutku se preda mnom pojavilo i odmah izbledelo Hanino lice. Potom smo stajali, potiljkom sam se naslonio na zid i imao je na sebi svom težinom, celu, dok se prostorija oko nas rušila i ponovo sklapala. I upravo kada bih osetio laku iscrpljenost, počelo bi iznova, i još neko vreme smo bili pripijeni jedno uz drugo i činilo mi se kao da plivamo po mirnoj zelenoj bari, zato što nismo želeli da se doživljaj završi. Ali, na kraju smo ponovo postali dve ličnosti, i ja sam je sa zadovoljstvom slušao kada je počela da priča o svom životu, ali sam brzo otplovio u san bez snova.

U ranim jutarnjim satima je počelo sve iznova. Da li sam ja nju probudio ili je ona mene otrgla iz sna? To nisam znao, primetio sam da već sviće i ugledao neobično čisto nebo kroz prozor. Njena kosa je na belini jastuka promenila boju i svetlucala crvenkasto. Uzdahnula je, a onda smo oboje zaspali da završimo snove započete prethodne noći. Kada sam se probudio, ona je već bila obučena, promrmljala je nešto za oproštaj i već bila kod vrata: morala je na posao. Nešto kasnije i ja sam bio spreman. Bez doručka sam otrčao do automobila i kako sam kao i svakog dana u ovo vreme stajao u saobraćajnoj gužvi, pozvao sam Hanu.

„Juče? Dosađivao sam se! Uobičajeni birokratski poslovi.“

Još dok sam to izgovarao, začudile su me dve stvari. Prva, da ljudi ne primećuju laž čak ni svog najbližeg i najprisnijeg. Kliše kazuje sasvim suprotno, čovek se nekako uvek oda, i čim izgovori laž,

počinje da se znoji i zamuckuje, a što čudno zvuči, i glas mu se promeni. Međutim, verujte da to nije tačno, i što je vrlo zanimljivo, to najviše iznenađuje samog lažljivca. A čak i da je tačno, da nam se glas promeni, da se oznojimo, crvenimo i drhtimo, to niko neće da primeti. Ljudi su lakoverni i ne očekuju prevaru. A ko pa sluša drugoga, ko obraća pažnju na brbljanje komšije, svi su u mislima negde drugde.

„Jadniče moj. Teško ti je. Ubi te dosada! Ne znam kako to izdržavaš.“

Nije bilo ironije u njenom glasu. A to je ta druga stvar koja me čudi: svako se podsmeva činovnicima, birokratama, piskaralu i mastiljari. A sve to smo mi sami. Svaki od nas službenika oseća se kao umetnik ili anarhista, kao slobodna duša, kao potajni ludak koji ne zna za prisilu niti za pravila. Svakom od nas je nekada bilo obećano nebesko carstvo, ali niko ne želi da shvati da već dugo pripada onima kojima nikada nije hteo da pripada ili da bude jedan od njih, da ništa na njemu nije izuzetak i da upravo taj osećaj da je drugačiji potvrđuje pravilo.

„A deca?“ Moj glas je ipak nesigurno delovao. Rekla je „teško ti je“, isto ono što mi je i Lucija rekla dan pre toga, i to me je neočekivano snažno pogodilo.

„Paul je uvredio učiteljicu. Inati se u poslednje vreme. Moraš u subotu sa njim da razgovaraš.“

„U subotu ne mogu da dođem. Nažalost.“

„Oh.“

„U nedelju.“

„Dobro, onda u nedelju.“

Govorio sam nešto o rokovima, neočekivanim problemima i haosu u birou. Rekao sam nešto i o novim kolegama i neodgovornim saradnicima, a onda sam primetio da sam preterao, pa sam naglo zaćutao.

Moji podređeni su me očekivali u strahu kao i uvek. Razumeo sam da osećaju gnušanje jedan prema drugome, a to što su mrzeli mene ležalo je u prirodi stvari, jer sam i ja osećao žestoku odvratnost prema svom pretpostavljenom, izvesnom Elmaru Šmidingu iz Vatenvila, ali zašto za ime boga taj strah? Još nikada nikome nisam pravio teškoće, bilo mi je svejedno šta rade. Poznavao sam sistem i

znao sam da umereno velika greška neće da me potrese, ništa neće da promeni, ništa mi ne znači, može samo da naljuti nekog kupca, ali mi to nikada ne saznamo i ne brinemo o tome.

Pozdravio sam Slika i Hauberlana, potapšao Smetanu po ramenu i glasno i jasno rekao „zdravo“ Lobenmajeru i Molvicu, koji su sedeli jedan pored drugog. Onda sam seo za svoj sto i pokušao da ne mislim na Luciju. Ni na njenu kožu, niti na nos, nipošto na njene prste i ni u kom slučaju na njen glas. Neko je pokucao na vrata i ušao je Molvic, oznojen kao uvek, opterećen svojim preteranim obimom tela, niskim rastom, glavom bez vrata, jednom rečju, za žaljenje.

„Ne sada“, rekao sam oštro. Munjevito je nestao. Pozvao sam Luciju. „Jesi li slobodna u subotu?“

„Mislila sam da preko vikenda nisi u gradu.“

„Kako?“ Bio sam šokiran. Kako zna za to, šta sam joj to rekao? „Biću ovde.“

„Dobro“, rekla je. „Onda u subotu.“

Neko je ponovo pokucao. Ušao je Lobenmajer i žalio se da više ne može da trpi Molvica.

„Ne sada.“

On može mnogo da podnese, nastavio je Lobenmajer, ali u nekom trenutku dođe kraj. To što umesto da radi, kao manijak piše raznoraznim forumima na internetu, još i može da prihvati, čak se privikao i na njegov običaj da neprestano tiho gundđa i psuje. Ali njegova lična higijena je na mnogo manjem nivou nego što se može očekivati od nekog normalnog ljudskog bića

„Lobenmajere“, rekao sam blago. „Samo polako. Razgovaraću sa njim i pobrinuću se za to.“

Morao sam da mu prigovorim da se tako ne govori o kolegama, ali nisam to mogao da izbacim iz sebe, jer Molvic je zaista grozno mirisao.

U nedelju oko podneva stigao sam u rodni grad kraj dubokog plavog jezera. Hana je bila bleđa, imala je grip. Paul se zbog nekakve rasprave zatvorio u svoju sobu, mala je cvilela i bila loše raspoložena, a ja sam osećao vrtoglavicu kao da sam pijan. Još uvek sam po celom telu osećao Lucijina milovanja.

„Do sutra?“, pitala me je.

„Naravno“, odgovorio sam bez razmišljanja.

Već tada sam znao da ću morati nešto da izmislim i da je obmanem, ali u isto vreme mi se činilo da ova laž nema nikakvu važnost: bili su značajni samo ova soba, krevet i žena pored mene. Moj drugi život, Hana, deca, kuća, izgledali su mi kao neverovatna izmišljotina – upravo kao sada kada sam posle duge vožnje seo za sto, odgurnuo u stranu gumene patkice i pogledao od gripa krvave Hanine oči, Lucija je postala daleko priviđenije. Uvukao sam se dublje u stolicu. Bio sam kod kuće. Mala je zavukla kašiku u krompir-pire a onda je žutu masu razmazivala po licu. Telefon u džepu je počeo da vibrira. Poruka. Lucija je želela odmah da me vidi.

„Šta je sad?“, pitala je Hana. „Zar i u nedelju?“

„Oni su tako nesposobni“, rekao sam i otkucao: Hitan slučaj u kancelariji, kolega, smrtni slučaj. Pritisnuo sam taster za slanje poruke i začudio se što uopšte nisam imao osećaj da lažem, kao da sam stvarno tamo ostavio svoje drugo ja, koje je upravo krenulo na put ka mestu stanovanja unesrećenog Hauberlana (ili Molvica, možda bolje njega). Ozbiljno sam klimnuo, pomilovao malu po glavi i krenuo da strogo popričam sa Paulom. Imao sam nameru da posle toga Luciji pošaljem poruku, u trenutku kada stižem u stan preminulog i kako mi je ta prinudna tišina uticala na raspoloženje. Bez mnogo pojedinosti, samo u grubim crtama sa dva ili tri detalja koja su mi zapala za oko: sidro koje ukoso visi na vratima, mačka koja uzaludno traži svoju činiju s mlekom i natpis na praznoj kutiji od lekova. Kako je to čudno, tehnika može da nas postavi u svet koji nema fiksnu lokaciju. Možeš da govoriš sa bilo kog mesta, možeš biti bilo gde, i pošto to ne može da se proveriti, biće ono što si zamislio da jeste, i u principu to je istina, iako u stvari nije. Ako niko ne može da dokaže gde sam, ako i meni samom to nije potpuno jasno, ko je nadležan da o tome odluči?

Pažljivo sam isključio telefon da me iznenada ne pozove. Kazaću da nije bilo signala, u to se uvek poveruje. Prekidi na mreži su svakodnevnici, znao sam to jer to je bio moj posao i za to sam merodavan. A onda sam pesnicom udario u vrata Paulove sobe i viknuo. „Otvoraj, mladiću.“

Koliko dugo ovako nešto može dobro da funkcioniše? Opasnost, sloboda, dvostruka igra. Očekivao sam tri nedelje, možda i čitav

mesec. Jedan mesec je prošao, proteklo je još nekoliko nedelja, a i dalje sam bio neotkriven.

Kako se to radilo ranije? Kako se lagalo i varalo, kako su imali afere, kako su nastavljali, manipulisali i usmeravali svoje tajne bez pomoći savremene tehnologije? To vreme sam doživeo, ali nisam mogao da zamislim kako su prevare funkcionisale.

Hani sam redovno slao poruke, tobož iz Pariza, Madrida, Berlina i Čikaga, a jednog dana dostojnog pamćenja, čak iz Karakasa. Opisao sam joj prljav žut vazduh, ulice prepune automobila, reke ljudi, i sve u mahnito uzbuđenom stilu koji sam stvorio u Lucijinoj kuhinji na laptopu, dok sam u gaćama i bos stajao kraj šporeta, a jesenji pljusak dobio po prozoru. Ona je ispustila šolju sa kafom iz ruke, krhotine su se razletele na sve strane, a crna tečnost je na podu formirala Roršahove mrlje.

„Šta to pišeš?“, pitala me je.

„Izveštaj o reviziji za Longrolfa.“

I kada sam joj zatim pričao o sirotom Longrolfu (troje dece, četiri žene, problemi s alkoholom), lagao sam iz navike, bez ikakvog razloga, već sam pred sobom video kako četiri dana kasnije sedim u trpezariji dok se deca valjaju na tepihu, Hana na mom kompjuteru, koji ne koristim iz razloga sigurnosti, obrađuje slike na kojima smo nas četvoro na morskoj obali jednog oblačnog dana. Morao sam da pišem Luciji kako je prošao sastanak upravo s tim Longrolfom, mukama na šefovskom nivou i spletkama po kancelarijama. Oh kako je to žalosno i kako bih voleo da sam kraj tebe. A onda, da bih se izvukao iz kuće („idem da izbacim đubre“), negde u senci, naslonjen na zid, pozivam Luciju mobilnim telefonom da joj kažem kako sam na trenutak izašao sa sastanka samo da bih joj čuo glas.

Da li je to laž? Naravno, ali zar nisam stvarno mislio na nju sve vreme, zar celo moje biće ne žudi za njenom blizinom, zar nisam zapravo, dok sam se igrao sa decom ili sa Hanom vodio uvek iste razgovore o porezu, ceni vode, obdaništa i hipoteci, mislio samo na njeno telo, lice i njen blago grubi glas? Kakva je razlika da li sam daleko od nje zbog Longrolfa ili poluotudjene supruge sa dvoje bučne dece koja me smatraju strancem i čije mi se postojanje dok sam s njima čini kao proizvod jednog zbunjujućeg sna? Ili kao što je sada obrnuto. Moja udaljena porodica mi je bliska i draga kao nikada do

sada. Kada sam u Lucijinom kupatilu telefonom razgovarao sa Hanom ili sinom dok je voda iz slavine šumela (što je trebalo da dočara lošu vezu) odjednom mi je Lucija u sobi na krevetu postala dosadna smetnja upravo kao dosadni sastanak na kome sam se nalazio, kako sam telefonom tvrdio. Voleo sam ih obe! Ali uvek više onu kod koje nisam bio, s kojom nisam mogao da budem zbog one druge.

Ponekad bih se pitao da li sam lud? Probudio bih se usred noći, čuo disanje žene pored sebe i u trenutku se uplašen pitao, ne koja je tu od njih dve, već ko sam u stvari ja i u kakvom lavirintu sam sebe izgubio. Sve korak po korak, ne veliki, ne težak ali nepogrešiv, uplitao sam se sve dublje, tako da izlaz više nisam video. Onda bih sklopio oči, ležao mirno i prepustio se ledenom strahu. Ali kada bih ustao i preuzeo odgovarajuću ulogu, sve je izgledalo lako i skoro normalno.

Dva dana pre početka kongresa evropskih telekomunikacionih usluga sedeo sam u svojoj kancelariji i razgovarao sa ženom koja je trebalo da nam čuva decu. Hana i ja smo hteli da iskoristimo kongres i posle dužeg vremena se posvetimo jedno drugom. Moja prezentacija je trebalo da bude kratka i nije zahtevala pripreme, a hotel je nudio luksuz i spa kupatila. Taman što sam spustio slušalicu, primio sam poruku od Lucije. Samo jednu rečenicu: Idem sa tobom na kongres.

Pomislio sam, kao što sam do tada svakog dana ili sata mislio da će sve pre ili kasnije eksplodirati, da se na mene obrušava užasna katastrofa. Bolje je da ne pođeš, napisao sam joj, imaću puno posla, a ljudi su užasni.

Tek onda sam još nešto shvatio.

Ako Lucija zna za kongres, a ja joj o tome nisam pričao, onda poznaje nekoga ko će takođe tamo biti. To znači da na kongres ne mogu da putujem s Hanom, jer će Lucija to doznati.

I obrnuto. Ako pođem s Lucijom? Hana je poznavala malo mojih kolega. Moj posao je iz razumljivih razloga nikada nije interesovao, ali rizik je bio prevelik. Nekoliko trenutaka mrzeo sam ih obe.

Pozvao sam Hanu.

„Eh, baš šteta.“

Zvučala je rastrojeno, nešto drugo je odvušlo svu njenu pažnju. Video sam je kako koncentrisano gleda u knjigu, oči i budne i snene u isto vreme, a ja nisam bio kraj nje već kod druge žene, i to mi je nateralo suze u oči.

„Nažalost ne mogu da idem“, rekao sam. „Imam mnogo posla u kancelariji i moram da ostanem.“

„Pa, ako moraš.“

„Neki drugi put. Uskoro.“ Nekako rasejano se nakašljala. U pozadini se čula muzika s radija. „Da, da, sve je u redu.“

Na mom ekranu se pojavio Lucijin odgovor: Gluposti, biće zabavno. Potrebno mi je da izađem. Ako si tamo, dolazim. Bez prigovora!

„Ne budi tužna“, rekao sam.

„Potpuno te razumem“, odgovorila je Hana. „Razumem te.“

Spustio sam slušalicu. S Lucijom će biti malo teže, uvek se raspitivala o mom poslu. Samo ja to nisam voleo. Ali firma je morala da ima predstavnika: ako pođem sam, doći će Lucija, ako budem s Lucijom, Hana će to doznati, ako putujem s Hanom, Lucija će biti obaveštena. Iz toga proizlazi samo jedan zaključak. Pozvao sam Lobenmajera.

To je nemoguće, odgovorio je. Izlet u Pariz je već odavno planiran. To je želja njegove supruge. Godišnjica braka.

Pozvao sam Slika.

Ne dolazi u obzir! Roditelji su u pitanju. Veliko rođendansko slavlje. Sin jedinac ne sme da izostane. Osim toga, porodica ima farmu na kojoj je izbila stočna kuga. Nisam razumeo u kakvoj je vezi to jedno s drugim, ali sam mu iz uzdah rekao da mi pozove Hauberlana. On je već kupio kartu za krstarenje brodom oko škotskih ostrva i ne postoji mogućnost da je stornira. Smetana je bio na bolovanju, a moja sekretarica, koju sam pozvao iz čistog očajja, prijavljena je nekoliko meseci ranije kao učesnik nacionalnog prvenstva u pejtbolu koje se održava u jednom selu u Donjoj Saksoniji. Nemoguće je da na kongres uskoči umesto mene. Postojala je još samo jedna mogućnost.

Nažalost nista od kongresa, pisao sam Luciji. Moram da pošaljem Molvica. Ima prijatelje među menadžerima. Postao je veoma je uticajan. Slanje poruke mi je teško palo, ruke su mi drhtale –

naravno, zbog uzbuđenja, ali i zbog ljutnje na Molvica i njegove intrige. Potpuno sam nemoćan. Vrlo mi je žao.

Molvic, odmah je odgovorila Lucija, zar taj nije umro?

O bože. Budi miran, pomislio sam, diši mirno i duboko. Nastavi dalje. To je bio jedan drugi, koji se isto tako zove. Baš komičan slučaj. Tek što sam završio sa slanjem poruke, na vratima se pojavio Molvic. „Uspeli ste!“, uzviknuo sam kao da mu čestitam. „Sutra krećete na put.“

Znojio se još više nego obično. Njegove sitne oči nemirno su žmirkale. Izgleda da je u poslednje vreme nabacio još nekoliko kilograma.

„Ne glumite da ste iznenađeni. Na kongresu ćete zastupati našu firmu. Čestitam vam.“

Molvic je dahtao. Sutra, tiho je rekao, sutra ne može, ima mnogo posla. A i ne voli da putuje. Kako je samo mljackao dok je govorio!

„Nemojte preterivati. Vi želite da napredujete u službi, i ja to znam. To znaju i ovi iznad nas, naše rukovodstvo. Daleko ćete dogurati, dragi moj.“

Uputio mi je molećiv pogled i udaljio se sitnim koracima. Mogao sam da ga zamislim kako sedi za stolom kao kakva velika žaba, tiho psuje i piše komentar u nekom od foruma.

Onda sam pozvao Luciji.

Nije to tako strašno, odmah je rekla, nema veze, i da to ne primim toliko k srcu.

Ćuteći sam klimao glavom i već sam se osećao bolje. Baš je umela da me uteši.

Kada me je Lucija pozvala da me obavesti da je trudna, bio sam sa decom na otvorenom bazenu. Sunce se igralo nad drhtavom površinom vode, odsjaj je putovao skoro do dna i činilo se da je svet prožet svetlošću. Deca su vrištala i prskala se vodom, mirisalo je na kokosovo ulje, hlor i travu.

„Šta?“ Hteo sam šakom da dodirnem čelo, ali me je ruka nevoljno slušala, a prsti se činili umotani vatom. Kolena su mi bila tako slaba da sam morao da sednem. Mala debeljuškasta devojčica je tapkala unaokolo, naletela na mene i počela da plače. Namignuo sam joj. „Ovo je divno“, čuo sam sebe kako kažem.

„Stvarno?“

Nije mi baš poverovala, a ni ja nisam baš bio siguran. Pa ipak: zašto me je obuzela takva radost? Dete – moje prvo! Još nikada nisam tako snažno osetio da se sastojim od dva bića, ili, bolje rečeno, da sam svoj život podelio na dve mogućnosti istog života. Preko puta, sa one strane bazena, moja ćerka je puzala po travi. Nešto dalje, moj sin je nemarno razgovarao sa dve devojčice istih godina. Nadao se da ga ne vidim.

„Ne znam da li mogu da budem dobar otac“, rekao sam tiho. Zamuckivao sam, teško mi je bilo da govorim. „Ali pokušaću!“

„Ti si divan. Znaš, tada kada smo... A gde si sada, prilično je bučno?“

„Na ulici, nedaleko od tvoje kancelarije. Najradije bih svratio do tebe.“

„Pa svrati.“

„... ali ne mogu. Imam zakazano.“

„Tada kada sam te upoznala, nisam tako mislila! Delovao si mi kao neko ko nosi ogroman teret, ali istovremeno – kako da kažem? Neko ko se prisilno drži uspravno. Ne znam zašto? Mislila sam da nisi iskren.“ Nasmejala se.

„Čudno.“

Moja ćerka je krenula ka ivici bazena. Ustao sam.

„Da mi je neko tada rekao da ću baš sa tobom...“

Mala je bila isuviše blizu vode. „Mogu li ponovo da te pozovem?“ Krenuo sam ka njoj.

„Ali šta misliš, kako to?...“

Prekinuo sam vezu i počeo da trčim. Oštra trava zabadala se u moja bosa stopala. Preskočio sam dvoje dece koja su se sunčala ležeći, izbegao jednog psa, gurnuo u stranu neku ženu i uhvatio ćerku na samo metar od vode. Upitno me je pogledala, malo razmišljala, a onda počela da plače. Podigao sam je uvis i šaputao umirujuće gluposti. Dok sam je držao, pisao sam poruku, Javiću se kasnije. U podzemnoj nema signala. Upravo kada sam hteo da je pošaljem, zastao sam i dodao, Toliko se radujem. Pogledao sam ćerku i ponovo zaključio da iz meseca u mesec sve više liči na Hanu. Sklonio sam joj kosu sa čela, ona se tiho kikotala i već se nije primećivalo da je pre par sekundi plakala. Pritisnuo sam taster i poslao poruku.

Molvic se vratio potpuno zbunjen i van sebe. Tiho je razgovarao sam sa sobom, jedva da je reagovao na bilo koga i nije želeo da otkrije šta mu se dogodilo.

Pre ili kasnije to će se saznati, rekao je Hauberlan.

Njegova prezentacija je bila katastrofa, rekao je Slik. Svuda se o tome priča. Vrlo je neprijatno za naše predstavništvo.

Pričaju i gore stvari, rekao je Lobenmajer. Tvrde da je ušao u jednu hotelsku sobu i da je...

„Svako pravi greške“, rekao sam i oni su začutili. Bilo im je jasno da me ta tema više ne interesuje. Popustio sam, nisam više onaj stari. Salus mi se činio kao brbljivac, Ciceron bez sadržaja. Nikoga se nije ticalo pitanje koje je mene neprekidno pritiskalo, a razum mi okretalo kao mlinski točak. Da li je ipak moguće imati dve kuće, dva života, dve porodice, jednu ovde, drugu tamo. Ja u ovom, a drugo ja u drugom gradu, i dve žene od kojih mi je svaka tako bliska kao da je jedina? To je samo stvar dobre organizacije, stručnog korišćenja vozila i planova letova aviona, mudrog vođenja prepiski i dalekovidog formiranja događanja. Naravno, to može da uspe, ali takođe može i da... Da, to može da funkcioniše! Za neko kratko vreme. Ili možda mnogo duže.

Dvostruki život: dupliranje života. Bio sam samo preopterećeni rukovodilac jednog sektora. Kako je onda iznenada moglo da se dogodi da razumem: strah od ilustrovanih magazina, sve ljude koji imaju tajne, jer jednostavno bez njih se ne može mirno živeti, jer je javnost smrt, a prosto postojanje ljudima nije dovoljno.

„Kako?“ Trgao sam se. Preda mnom se stvorio Lobenmajer, a iza njega je stajao Slik. Nisam čuo kada su ušli. A onda mi je postalo jasno da se dogodilo obrnuto: ostali su izašli iz sobe i samo ova dvojica su još uvek tu.

Slik je počeo tiho da govori. Očigledno se nešto strašno dogodilo: iz dopisa uprave za bezbednost smo obavešteni da je u bazi podataka nekoliko stotina brojeva pogrešno označeno kao slobodni, tako da postoji opasnost da budu dodeljeni nekom drugom iako su već u upotrebi. Lobenmajer je ovaj dopis prosledio Molvicu, koji ga je prvo gurnuo na stranu, jer je, kako je kasnije utvrđeno, prethodno morao neizostavno da napiše saopštenje za forum slavnih ličnosti. „Izveštaj za šta?“

Svejedno, rekao je Lobenmajer, to sada nije važno. U svakom slučaju, ma šta bilo, sada se dešava da na desetine novih korisnika imaju brojeve koji su već u upotrebi. Štampa će o tome naširoko pisati, a podnete su najmanje dve tužbe od strane firmi za naknadu štete. Glavni krivac za nastalu situaciju je naš sektor.

Na ekranu mog mobilnog telefona se pojavilo Hanino ime, a ispod toga tekst: Dolazimo da te posetimo! Srce je počelo gromoglasno da mi lupa.

„O tome ćemo razgovarati kasnije.“ Ustao sam.

„Izvinite“, rekao je Lobenmajer, „ali situacija je vrlo ozbiljna. To može...“

„To će“, prekinuo ga je Slik.

Lobenmajer je klimnuo glavom. To će neke ljude koštati posla. Pritiskao sam tastere da bih ponovo pročitao poruku, ali nje nije bilo. Da li sam ja to samo umislio? Ili sam je slučajno obrisao? Morao sam to da znam, to je presudno, ne smem da napravim grešku.

„Odmah se vraćam“, rekao sam i požurio u hodnik, do lifta koji me je uz zujanje spustio u parter, pa kroz ulazni hol na ulicu. To je to, pomislio sam. Gubim se ne zbog okolnosti, ne zbog nesreće već zbog nerava. Čovek teško podnosi pritisak i zato sve pre ili posle izađe na videlo dana. Polako sam se osvrnuo oko sebe. Prolaznici su me radoznalo zagledali, a na drugoj strani ulice jedno dete je pokazivalo rukom na mene dok ga je majka gurala da nastavi dalje. Saberi se, pomislio sam, saberi se, saberi se, ako ne zatajiš sve će biti sređeno, ali moraš da se pribereš. Primorao sam se da ostanem miran i na mestu. Pogledao sam na sat i pokušao da izgledam kao neko ko razmišlja o zadacima i rasporedu za taj dan. Okreni se, naredio sam sebi i vrati se nazad u firmu. Čekaju na tebe. Sedi za sto i spasi šta se spasiti može. Preduzmi nešto. Brani se, ne beži. Ovo te neće slomiti. Makar ne još.

„Imate li neki problem, dragi gospodine?“

Pored mene je stajao neobično mršav čovek, sa masnom kosom, naočarima sa rožnatim okvirom i kapom jarkocrvene boje. „Molim?“

„Život je težak?“, rekao je ljigavo se osmehujući. Zvučalo je više kao pitanje nego kao zaključak. „Svaka odluka teško pada, i sama organizacija svakodnevnog života je vrlo komplikovana, tako da i

najjačima među nama preti bezumlje. Slažete li se s tim, dragi gospodine?“

„Šta?“

„Mnogo toga ne zavisi od naše volje, ali ponešto možemo učiniti da nam bude lakše. Ja vam nudim taksi na korišćenje.“

Pokazao je na crni „mercedes“ koji je stajao pored njega sa otvorenim vratima. „Na kraju još samo jedan dobar savet: Ukoliko postoji neko ko bi želeo da vas vidi u ovom času, pozovite ga. Život tako brzo prolazi. A za to postoji onaj mali telefon, onaj elektronski koji svi imamo u džepu. Zar ne, dragi gospodine?“

Nisam shvatio šta on želi od mene. Njegova pojava je odbijala, ali su njegove reči umirujuće delovale na mene. „Ali ovo nije taksi!“

„Dragi gospodine, samo vi sedite, recite adresu, i videćete, neka vrsta taksija jeste.“

Oklevao sam, a onda klimnuo glavom i smestio se u meku kožu zadnjeg sedišta. On je seo iza upravljača, podesio sedišta kao da se tim automobilom nije dovde dovezao, pomerio spoljno ogledalo i malo se bavio bravom za startovanje. „Vašu adresu“, rekao je blago. „Molim vas. Mnogo znam, ali ne znam sve.“

Rekao sam mu je.

„Brzo ćemo stići.“ Startovao je motor i uključio se u saobraćaj. „Jeste li sigurni da želite da idete kući? Nećete na neko drugo mesto? Zar nema nikoga koga biste želeli da vidite?“

Odmahnuo sam glavom, a onda izvadio mobilni iz džepa i birao Lucijin broj. „Dođi kod mene!“

„Sada?“

„Sada.“

„Šta uopšte ovde radiš? Mislila sam da cele nedelje moraš da budeš u Cirihi! Šta se dogodilo?“

Stavio sam ruku na čelo. Tačno, to sam joj rekao da bih za vikend mogao da obiđem Hanu. „To je propalo!“

„Ponovo Molvic?“

„Ponovo Molvic.“

„Dolazim.“

Prekinuo sam vezu i zurio u ekran telefona. A ako je Hana već na putu za ovamo? Onda je ovo što sam uradio potpuno pogrešno, jer tada Lucija ne sme da bude ni blizu mog stana. Moram odmah da

pozovem – ali koju od njih dve? Kako je došlo do toga da su mi događaji izmakli kontroli? Mršavi čovek me je posmatrao u retrovizoru. Osetio sam vrtoglavicu i zatvorio oči.

„Sigurno se pitate, dragi gospodine, zašto se mnoge stvari ne odvijaju kako treba. Zato što čovek hoće da bude mnogo toga. U bukvalnom smislu. Hoće da bude mnogostruk. Želi uvek mnogo od života. Ali samo površno, ne i u dubini duše. Poslednja težnja, dragi prijatelju, cilja na to da postigne jedinstvo. Jedinstvo sa sobom samim i svima ostalima.“

Otvorio sam oči. „O čemu pričate?“

„Ja? Ja nisam ništa rekao. A i da ipak jesam, ne bi to bilo ništa što vi već ne znate.“

„Da li je ovaj automobil uopšte vaš?“

„A da li to stvarno treba da bude vaša prva i najvažnija briga?“
Ćutao sam sve dok se nije zaustavio pred zgradom u kojoj sam stanovao. Iz nekog neobjašnjivog razloga očekivao sam da mi uopšte neće tražiti novac za vožnju, međutim, cifra koju je zatražio bila je iznenađujuće velika. Platilo sam i izašao iz kola, i dok sam se okrenuo, automobila više nije bilo. Lucija je čekala u hodniku pred vratima moga stana. Mora da je krenula odmah po završetku razgovora. Na nju je čovek mogao da računa. „Šta se dogodilo?“, pitala je. „Šta?“ Pažljivo me je posmatrala. Otvorio sam usta da nešto kažem, ali sam ih odmah brzo zatvorio.

Stavila mi je ruku na rame. „Želiš li nešto da mi kažeš?“

Nisam se pomerao. Još uvek smo stajali u hodniku. Grabio sam vazduh i ćutao. Konačno smo ušli u stan. Kroz hodnik, kroz moju neurednu dnevnu sobu, a onda, kao i uvek, u spavaću sobu. Sekundu kasnije već smo ležali na krevetu, osećao sam njene tople i čvrste udove i iz blizine gledao te tamne oči. Njene ruke su se ugnezdile na mom pojasu, a moje su skliznule pod njenu bluzu, sve spontano i samo od sebe, bez oklevanja i razmišljanja, kao da se sve odvijalo bez našeg sudelovanja u tome. A onda naša naga tela, dahtanje, njene snažne ruke koje su me stegle i moje koje su je obgrlile, a na kraju smo se razdvojili i teško dišući iznemogli ležali jedno pored drugog. Na njenoj koži se primećivao tanak trag znoja. Taj prizor me je tako raznežio da sam bio spreman da kažem neke stvari koje bih posle kraćeg vremena želeo da opovrgnem. Da li

stvarno nosi moje dete? Ali ja već imam dvoje, i ona su mi dovoljno naporna i strana. Gledaju me sumnjičavo i postavljaju pitanja na koja ne znam da odgovorim. Nisam im dobar otac.

„Ovako ne može dalje“, rekla je Lucija.

Stomak mi se odjednom stegao. „Molim?“

„Taj Molvic. Isuviše si dobar prema njemu. Moraš nešto da preduzmeš.“

Zavukao sam ruku ispod njenog vrata. Kako joj je kosa bila meka. To zlatno svetlucavo paperje na njenim rukama. Blagi luk njenih grudi. Sve bih učinio i dao za nju. Sve?

Sve osim one druge, koja će me možda kroz par minuta, ili možda sledeće nedelje ili meseca, ili bilo kada u toku godine, pozvati u neprikladnom trenutku i reći da dolazi u iznenadnu posetu i da je već u gradu, u mojoj ulici ili zgradi, na stepeništu ili pred mojim vratima. Da je ovo priča, pomislio sam, odlaganje susreta ne bi imalo nikakvog smisla, dogodilo bi se odmah.

Zazvonilo je. Jednim pokretom sam se uspravio.

„Šta se dogodilo?“, pitala je Lucija.

„Neko je zvonio.“

„Ja nisam ništa čula.“

Ćuteći sam je milovao po glavi. Još uvek mogu sve da joj priznam, pomislio sam, još uvek nisam otkriven. Da li bi mi to oprostila? Znao sam da ne bi.

Neodeven sam išao kroz hodnik. Ako sada otvorim, a Hana stoji pred vratima, šta da radim? Možda postoji način da se izvučem? U filmovima ili pozorišnim komadima uvek postoji, iako se čini da je situacija bezizlazna. Glavni lik pronađe briljantan izgovor, otvori i zatvori vrata, jednu od žena gurne u jednu, a drugu u susednu sobu, manevriše tamo-amo čitavim grupama ljudi u malim prostorijama, a da se jedna ne sretne s drugom. Ako se neko odluči za to, može da uspe. Skoro sve može da se uradi ako poseduješ odgovarajuću snagu. Čak i dvostruki život. Ali ko, pitao sam se dok sam stajao nag u hodniku, ko ima takvu snagu?

Uhvatio sam kvaku. Saznanje da ništa više ne stoji između mene i katastrofe ulilo mi je sigurnost. Oklevao sam još nekoliko trenutaka. A zašto ne doživeti odmah veliku scenu s razornim dejstvom? Ako napolju stoji Hana, zašto da ne budu tu i deca, i moji roditelji, koji bi

specijalno doputovali za ovu priliku iz doma za penzionere, a kada smo kod njih, zašto ne i Lobenmajer, Longrolf, zašto ne i Molvic: zašto ne dođu svi, i vide me bez odeće, bez tajni, privida, fantazije i iluzija, baš onakvog kakav zaista jesam?

„Uđite.“ Otvorio sam vrata. „Uđite svi!“

U opasnosti

Pomislio sam da ćemo se srušiti. O bože, jesi li ovako nešto već doživela?“

Elizabeta je odmahнула glavom. Ovoga puta je i ona računala da je kraj blizu: majušni avion je posrtao pod naletima vetra, paketi sa medicinskom opremom su se kotrljali tamo-amo po kargo prostoru koji je mirisao na metal i ulje. Jedan od lekara je dobio udarac u čelo i ona mu je stavila zavoj kako bi zaustavila krvarenje. Leo je sve vreme bio miran i bled, sedeo je uspravno, a na licu mu je titrao mali grčeviti osmeh.

„Pitam se“, rekao je i pri tome zabacio glavu unazad, raširio ruke i okrenuo se, „zašto smatramo da je to lepo. Malo trave, nekoliko stabala, mnogo neba. Čemu to kada isto imaš i kod kuće?“

„Ne viči toliko!“ Ona je osećala vrtoglavicu i na trenutak je morala da sedne na tlo: nije to bio asfalt, već samo crvenkasta zemlja u koju su točkovi aviona čvrsto utisnuli kamenje. Na ivici piste stajala su dva džipa i nekoliko ljudi u uniformi. Dvojica su u rukama držali automatske puške.

„San o starim vremenima“, rekao je Leo. „Milion godina u savani. Sve posle toga je jedna epizoda. Reci mi, je li tebi loše?“

„Biće mi dobro“, promrmljala je. Uz potmule zvuke kao da kašlje avion je pokušao da pokrene propeler: on je najpre zarotirao, a onda je iz motora suknuo crveni plamen i sivi dim. Mašina je počela da se kotrlja. Mulner i Rebental, obojica lekari, tovarili su kutije sa lekovima na džip. S vremena na vreme s nepoverenjem bi pogledali Lea. Nikome se nije dopalo što ga je Elizabeta povelala. To nije bilo uobičajeno, niko to nije radio: i još ako neko sazna da je taj nervozni gost pisac čiji je posao da sve što je video izbrblja, tek onda joj ne bi nikada oprostili. Ali Leo je na tome insistirao: on želi, kako je uvek govorio, da upozna njen svet, i ne može da dozvoli da se pravi život odvija daleko od njega. Možda ga je povelala zato da mu ipak pokaže taj pravi život, možda je samo bila radoznala kako će se ponašati kada doživi pravi pritisak, a možda samo zato što nije mogla da mu odbije nijednu želju.

„Je li ono pravo oružje?“, obraćao se obojici lekara. „Ono koje tamo preko nosi čovek u džipu? Je li pravo?“

„A šta mislite?“, odgovorio mu je Mulner. Bio je to krupan Švajcarac, koji je ranije radio u Kongu i tamo doživeo razne stvari o kojima nikada nije govorio. Kada ga je za vreme leta kutija sa lekovima udarila u glavu, nije nijednom zastenjao. „Dozvolite da vam pomognem!“, rekao je Leo i uzeo mu kutiju iz ruku. Podigao je i spustio na džip tako da je staklo zazvečalo.

„Jeste li čitali Hemingveja? Ja ovde stalno mislim na njega. Možete li ovde da radite, a da ne mislite na njega?“

„Naravno“, rekao je Mulner. „Mogu.“

„Ali sve ovo je“, Leo je pokazao na naoružane ljude, zatim na avion koji je upravo bio na kraju piste, „prava slika iz jedne njegove knjige.“

„Molim vas, ne pokazujte na njih“, rekao je Rebental. „Molim?“

„Ne pokazujte prstima na njih.“

„To može da ih naljuti“, dodao je Mulner. „A to sigurno ne želite.“

„Ali to su vaši ljudi!“

„Leo“, obratila mu se Elizabeta. „Molim te!“

„Ali...“

„Budi miran i sedi u džip.“

Kako da mu to objasni? Kako nekome ko se sa ovim prvi put susreće protumačiti da shvati u kakve kompromise mora da se ulazi kada se radi u ratnom području, kako mu reći da nekoj frakciji koja je manje zločinačka ili makar koju takvom smatraju u nuždi moraju da plate da bi im dozvolili da prenoće i da bi ih zaštitili. Već više puta je živela u logoru s ubicama, jela njihov hleb i čorbu, a posle toga lečila ljude u razorenim selima koje su njeni domaćini osakaćene ostavili u životu. Ništa nije čisto, nema jasnog opredeljivanja, postoji samo pokušaj da se pomogne povređenima bez postavljanja pitanja.

„Pogledaj!“, uzviknuo je Leo.

Ispratila je njegov pogled. Na kraju piste, avion se odvojio od zemlje, podigao uvis, smanjio se i nestao u plamenom vencu sunca.

„Ovde se srušiti“, nastavio je Leo, „to bi bilo nešto. Izgledalo bi sjajno u biografiji. Nestao u Africi.“

Elizabeta je slegnula ramenima.

„Otkada je Marija Rubinštajn nestala pre godinu dana, njene knjige su postale tražene kao nikada do tada. Sada čak hoće da joj u

odsustvu dodele Romerovu nagradu. Bože moj, zamisli samo, ja sam tada leteo za Uzbekistan. Možda bih ja, a ne ona... Još uvek se pitam da li treba da se osećam krivim.“

Elizabeta je odmahнула glavom. Nije imala pojma o čemu priča.

Onda su zbijeni jedno do drugog seli u džip i vozili se kroz visoku travu. Vetar im je mrsio kosu, mirisalo je na zemlju, a džinovsko sunce je sijalo iznad njih: toliko je bilo svetlo da su morali da stisnu kapke i gledaju kroz trepavice. Leo je nešto govorio, ali ona nije ništa razumela. Negde iz velike daljine čula se prigušena grmljavina.

„Šta si rekao?“, pitala ga je.

„Prvi put je stvarno!“, urlao je Leo.

„Šta?“

„Ne mogu da se setim kada je nešto bilo tako istinito.“

Nije ni želela da zna šta ima na umu, morala je da misli na druge stvari. Sutra će početi da leči i neguje prve ranjenike, i znala je da od tog trenutka neće imati nikakva osećanja. Kad god bi radila to što je trebalo da se radi, u njenoj duši bi nastala potmula praznina. Koliko puta je već do sada donosila odluku da ostane u Evropi i prestane da radi ovaj posao? Pored nje, Leo je izvadio blok za zabeleške i počeo da škraba. Šta on zamišlja, da je sada Andre Malro? Pogledala je preko njegovog ramena, ali je prepoznala samo nekoliko reči: dnevna soba... isključen televizor... igralište... komšinica.

On se okrenuo i pogledao je. „Samo jedna misao“, vikao je, „jedna ideja.“

U travi se na trenutak pojavila šarena glava jedne hijene. Vojnik iza njih je podigao pušku i nanišanio, ali nije opalio, a već sledećeg trenutka su je izgubili iz vida. Leo je i dalje nešto zapisivao, a njoj nije preostalo ništa drugo osim da i dalje bulji u njegov blok. Njena stara zebnja da će da je ubaci u priču, prilagodi je svojim potrebama i stvori njenu preinačenu kopiju, bila joj je nepodnošljiva. Ali uvek kada bi o tome govorila, on je izbegavao odgovor i menjao temu.

Tamo u glavnom gradu, što je čudnovato za njega, ponašao se vrlo pristojno. Dok je ona razgovarala s dvojicom ministara, on je stajao po strani, nije privlačio pažnju na sebe, a ipak nije propustio ni jednu jedinu reč. Kada dva dana nije bilo tekuće vode, on se, kao i svi ostali, bez protesta, prvo umivao mineralnom vodom, a kada je i nje

nestalo, prestao je da se pere. Poslednjeg dana je tajno platio vozaču da ga proveze kroz one sirotinjske kvartove gde se događaju najgori izgredi. Kasnije je čula i da je izlazio iz kola, razgovarao i ispitivao ljude. Otkuda mu odjednom hrabrosti za to? To ne liči na Lea. U daljini je ponovo grmelo. Nesvesno je podigla pogled, ali je sasvim visoko videla samo nekoliko zalutalih oblačića.

„Još nikada nisam čuo pucnjavu“, rekao je Leo. „Artiljerija?“

„Tenkovi“, rekao je Mulner.

Na trenutak je zatvorila oči. Da li je moguće da je on to prepoznao, a ona ne?

Selo je u stvari bilo skup koliba prekrivenih valovitim limom. Dva zardala džipa ležala su prevrnuta u travi, desetak ljudi sa oružjem u pripravnosti sedeli su oko ugašene vatre. Jedna koza je oprezno njuškala na malom uzvišenju. Troje Evropljana je povijeno izašlo iz jedne kuće: dama niskoga rasta, oko pedeset godina, s naočarima i pletenim prslukom, čovek u uniformi sa oznakom UN na grudima, a iza njega žena smeđe kose, visoka, vitka i izuzetno lepa.

„Ridergot“, rekla je dama niskog rasta. Elizabeti je trebalo malo vremena da shvati da se dama predstavila. „Klara Ridergot, Crveni krst. Dobro je što ste ovde.“

„Rotman“, predstavio se čovek. „UNPROFOR. Situacija je veoma nestabilna. Ne znam još koliko dugo možemo da održimo svoje prisustvo.“

Zazvonio je nečiji telefon i svi su upitno gledali jedan u drugog, dok na kraju, uz izvinjavajući osmeh, Leo nije izvadio svoj aparat. Bilo je čudno da je i ovde u dometu! Okrenuo se i počeo tiho da razgovara.

„Jesmo li se mi već sreli?“, upitala je Elizabeta.

„Ne znam, ne mogu da se setim“, odgovorila je gospođa Ridergot.

„Ipak, sigurna sam“, rekla je Elizabeta. „Nije bilo tako davno...“

„Već sam vam rekla.“ Osmeh na licu gospode Ridergot je bio leden. „Ne sećam se.“

Elizabeta je primetila da je žena sa smeđom kosom posmatra. Zračila je inteligencijom i izgledala vrlo tajanstveno. Iz nekog razloga činilo se da je ona ovde najvažnija osoba. Teško je bilo skinuti pogled s nje.

„Elmic-Karnerova nagrada“, vikao je Leo.

„Molim?“

„Dobio sam Elmic-Karnerovu nagradu. Žele da znaju da li ću da je primim. Rekao sam im da na takve gluposti ne mogu sada da mislim.“

„I onda?“

„Šta znam. Verovatno ću dobiti neku drugu. Jednostavno ne mogu o tome sada da brinem. Mora da su me zamenili s nekim kome je stalo do nagrade.“

Elizabeta je skrenula pogled sa žene i zagledala se u daljinu iza nje. Šta se za ime sveta ovde događa? Njena sumnja je bila nejasna, nije mogla da je formuliše. U tom trenutku je uprkos sjaju dana buknuo horizont, i učinilo joj se kao da se zemlja ljulja. Svi su instinktivno povili glave, a sekundu kasnije čuo se prasak. Nije smela da ga dovede ovde, pomislila je, to je isuviše za njega. Ali Leo je izgledao sasvim pribran i samo su mu usne malo podrhtavale.

„Mislim da ne idu ka nama“, rekao je. „Verovatno napreduju dalje ka severu.“

„Čini se da je tako“, rekao je Rotman.

„To se nikad ne zna“, dodao je Rebental.

„Kako ti znaš gde je sever?“, upitala ga je Elizabeta.

„Ima li ovde slonova?“, pitao je Leo.

„Svi su prešli granicu“, rekao je Rotman. „Pobegli su zbog rata.“

„Došao sam u Afriku“, rekao je Leo, „možda ću u Africi i umreti, a neću videti slonove.“ Nasmejao se gledajući u ženu sa smeđom kosom. Ona mu je uzvratila pogled u kome se primećivala bliskost kojoj nisu bile potrebne reči. Bilo je to potpuno i obostrano razumevanje, svojstveno ljudima koji se poznaju u dušu.

Elizabeta je osetila kako joj je puls ubrzao. „Neko mora da sortira zalihe lekova“, obratio joj se Rotman. „Hoćete li da mi pomognete?“ Potvrdno je klimnula glavom. Tako je, sada nije vreme da se razmišlja o tim stvarima, sada treba da se radi.

Njih dvoje su sedeli u vreloj kolibi i slagali bočice i špriceve za injekcije. Rotman je žmirkao da bi bolje video. Teško je disao, a na brkovima su mu se videle kapljice znoja.

„Otkuda baš UNPROFOR?“, iznenada je upitala Elizabeta.

„Molim?“

„UNPROFOR je bio u Jugoslaviji. Zaštitne trupe Ujedinjenih nacija bi ovde morale da nose neku drugu oznaku.“

On je ćutao nekoliko trenutaka. „Onda, izgleda da sam pogrešio.“ Usiljeno se nasmejao. „Pa valjda znam za koga radim.“

„I, za koga radite?“

Bespomoćno je pogledao. Ponovo su se začuli pucnji. Vrata su se otvorila, ušla je žena sa smeđom kosom i odmah se prihvatila sortiranja lekova.

„Mi se još nismo predstavile jedna drugoj.“ Elizabeta joj je pružila ruku i rekla svoje ime.

„Izvinite.“ Stisak joj je bio snažan i nežan u isto vreme. „Drago mi je. Ja sam Lara Gaspard.“

„Vi ste...“

Elizabeta se na tren zamislila. „Zar niste... u Americi?“

„To je dugačka priča. Vrlo komplikovana. Ceo moj život se sastoji iz komplikovanih priča.“

„Neverovatno“, rekao je Rotman, „koliko vas dve ličite jedna na drugu.“

„Mislite?“, pitala je Lara.

Elizabeta je ustala i bez reči izašla iz kolibe. Naslonila se na plehani zid. Još uvek je bilo vrelo, ali je svetlo iz minuta u minut postajalo sve slabije. Uskoro će pasti mrak: blizu Ekvatora to se vrlo brzo događa. Tek posle nekoliko sekundi je primetila da Leo stoji pored nje.

„Sve ovo se ne događa stvarno“, rekla je. „Zar ne?“

„Zависи od definicije.“ Zapalio je cigaretu. „Stvarno. Ta reč znači toliko mnogo da više ne znači ništa.“

„Zato si ti tako samouveren, razborit i svemu dorastao. Sve ovo ovde je tvoja verzija događaja, ti si sve ovo napravio od našeg nekadašnjeg putovanja i od onoga što si saznao o mom poslu. I naravno, tu je i Lara.“

„Lara je uvek tu kada sam ja tu.“

„Znala sam da ćeš to da mi uradiš. Znala sam, ući ću u tvoje priče! A upravo to nikako nisam želela!“

„Mi smo uvek u pričama.“ Povukao je dim, a vrh cigarete je postao crven. Malo ga je zadržao, a onda ga oduvao u topao vazduh. „Priča u priči i obe u priči. Nikada se ne zna kada se jedna završava, a druga počinje! U stvarnosti, one se utapaju jedna u drugu. Samo u knjigama su potpuno odvojene.“

„To sa UNPROFOR-om nije smelo da ti se dogodi. Jesi li čuo za istraživanje?“

„Ja nisam od tih autora.“

„Možda“, rekla je Elizabeta. „A ja te napuštam.“

Gledao ju je. Osetila je kako ju je preplavio talas tuge. Horizont je ponovo bio sav u plamenu. Tamo je bila smrt, tamo je bila stvarnost, tako surova i bolna da za nju ne mogu da se pronađu reči. Potpuno svejedno da li je on to izmislio, ili je ona stvarna i ovde prisutna – postoje mesta potpunog užasa i straha, i prostori gde sve stvari ne predstavljaju ništa drugo nego sebe same.

„Ali ne sada“, rekao je Leo. „Ne u ovoj priči.“

Neko vreme su ćutali. Ispred njih su ljudi u uniformi zapalili vatru. Seli su oko nje i tiho razgovarali na svom jeziku. S vremena na vreme neko od njih bi se nasmejao.

„U stvarnosti ti nikada ne bi odbio ponuđenu nagradu. Daj mi jednu cigaretu.“

„Ovo mi je poslednja.“

„Šta da se radi.“

On je odmahivao glavom. „Bože moj, ne. Očajnički su mi potrebne, strahovito sam nervozan.“

Žmirkala je, ali skoro da više nije mogla da ga vidi. Više joj nije izgledao stvaran već skoro providan, i više kao zastupnik sebe samog. A unutra, u kolibi, to je sa sigurnošću znala, u prisustvu Lare Gaspard harizma se povećala. „Jadna gospođa Ridergot, zar si je zaista morao upotrebiti?“

„Zašto da ne?“ Njegov glas je bio gotovo bestelesan, činilo se da dolazi odasvuda i bilo ga je teško čuti uz večernji povetarac. „Smatram da je vrlo upotrebljiva.“

„Upotrebljiva.“

„Je li to loše?“

Slegla je ramenima i ponovo ušla u kolibu. Lara Gaspard je držala olovku u ruci i sanjalačkom koncentracijom nešto ispisivala u blok za zabeleške. Kako je samo graciozno izgledala! Pored nje, Rotman je čitao pohabano francusko džepno izdanje:

Umetnost biti svoj, biti ono što jesi, od Miguela Auristosa Blankosa. Mulner i Rebental su igrali karte s jednim od vojnika.

„Neki put on deli karte, neki put mi“, šaputao je Mulner. „Onda pogledamo u karte, a on nam kaže ko je pobedio. Do đavola, kakva je to igra?“

Elizabeta je slegnula ramenima da pokaže kako nema pojma kakva je to igra. Sela je i naslonila glavu na limeni zid. Bila je mrtva umorna, ali je želela da ostane budna. U kakvom li će se snu naći čim bude zaspala? „Gde je u stvari Leo?“

Mulner ju je pogledao. „Ko?“

Elizabeta je klimala glavom. Njemu je tako vrlo prijatno, na taj način izbegava svaku odgovornost. On je bio svuda, iza svih stvari, iznad neba i ispod zemlje, kao kakav drugorazredni bog, i više nije postojala mogućnost da bilo kome polaže račune.

„Trebalo da idemo na spavanje“, rekla je Lara Gaspard i zatvorila blok. „Sutra ćemo imati težak dan.“

Elizabeta je zatvorila oči. Razume se: ako je ovo samo priča, nešto će se dogoditi i biće mučno i tegobno, ali ako ne bude mučno i tegobno, onda ovo nije priča Gde li će san da je odvede? Odjednom joj je postalo potpuno svejedno. Telefon joj je zazvonio. Nije se obazirala.

Danijel Kelman SLAVA
Za izdavača Dijana Dereta
Glavni urednik Dijana Dereta
Likovno-grafička oprema Milan Bogdanović
Lektura i korektura Nevena Čović
Prvo DERETINO izdanje ISBN 978-86-7346-816-7
Tiraž 1000 primeraka
Beograd 2011.
Izdavač / Štampa / Plasman
Grafički atelje DERETA
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd tel./faks: 011/ 23 99 077; 23
99 078 www.dereta.rs